

ՀԱՐԼՍ ՏԻՓԸՆՍ

ԾՆՈՒՆԴԻ ԵՐԳ

ԱՐՁԱԿ

ՈՒՐՈՒԱԿԱՆԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԾՆՈՒՆԴԻ

Հայացուց Ն.Կ. Գոնտալյան

82
7-48

ՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ
ԿԵԱՆ ՊՈՐՏ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
1928

07 JUN 2005

16 OCT 2009

ՉԱՐԼՍ ՏԻՔԸՆՍ

82
7-48 *պջ*

ԾՆՈՒՆԴԻ ԵՐԳ

ԱՐՁԱԿ

ՈՒՐՈՒԱԿԱՆԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԾՆՈՒՆԴԻ

1005
22087

Հայացուց Ն.Կ. Գոնտալեան

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ
ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՊՈՐՏ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
1928

98/7

03 APR 2013

2079

ԽՕՍԲ ՄԸ ԹԱՐԳՄԱՆԶԷՆ

ՏՊԱՐԱՆ ԵՒ ԿԱԶՄԱՏՈՒՆ «ՍԷԼԱՄԷԹ»

ԴԱՆԻԷԼ ՅՈՎՀԱՆՆԵՍԵԱՆ

Պայտը Հառւզ Թիւ 2, Ֆինճանճըլար Եօզուշու, Կ. Պոլիս

Դրոյնչկիս հեղինակն է Անգղիացի մեծահամբաւ վի-
պագիր Չարլս Տիֆլնս (1812—1870): Աղփասիկ ծեղոյաց
գաւակ՝ ճաշակեց աղփասութեան բոլոր դաւնոտիւնները:
Հակառակ բռնն փախաւքին՝ չկրցաւ ստանալ քող քէ բարձր,
գէթ նախնական համեայտ կրթութիւն մը: Իր դպրոցն եղաւ
Աղփասութիւն, իսկ ուսուցիչը՝ Դիպուած: Ի ծնն աւր դի-
տող, ուշիմ ուշադիր եւ աշխատասէր Տիֆլնս խորապէս
սերեց իրական կեանքը եւ ապա նկարեց վարպետ նկար-
չի վրձինով: Իր գործերը նշանաւոր գունձարան եւ գուար-
բախտութեան եւ սրախօտութեան: Գրուած ըղլայով մարդ-
կացին մնացուն զգացումներու վրայ՝ հաճոյքով կարդաց-
ունեցան միշտ ու պիտի կարդացունին: Ներկայ բարգնանո-
թիւնը կու տայ, կը յուսանք, որոյզն գաղափար մը հեղի-
նակին նկարաւնութեան ու բարոյաւիրութեան վրայ:

Ն. Կ. Գ.

ՆԱԽԱԲԱՆ ՀԵՂԻՆԱԿԻՆ

Ուրուականի այս գրքոյկին մէջ ջանացի յարուցանել Դաղա-
փարի մը Ուրուականը, որ գծտեցնելու չէ ընթերցողներս իրենց
անձերուն հետ, իրարու հետ, եղանակին հետ, կամ ինծի հետ:
Իցիւ թէ հաճելի կերպով յաճախէ իրենց տունը, եւ ոչ որ փա-
փարի փախցնել զայն:

Իրենց հաւատարիմ բարեկամն
ու ծառան
Զ. Տ.

Դեկտ. 1843

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԾՆՈՒՆԴԻ ԵՐԳ

ՏՈՒՆ Ա — Մարտիի Ոգին

ՏՈՒՆ Բ — Երեք Ոգիներուն Առաջինը

ՏՈՒՆ Գ — Երեք Ոգիներուն Երկրորդը

ՏՈՒՆ Դ — Երեք Ոգիներուն Վերջինը

ՏՈՒՆ Ե — Վախճանը

Էջ

1

28

52

84

105

ՊՊ ՔՐԷՉԻԹ
ՓԻԹՐՐ ՔՐԷՉԻԹ
ԹԻՄ ՔՐԷՉԻԹ

Պ. ՖԷՉԻՈՒԻԿ
ՖՐԷՏ
ԱՆՅԵԱԼ ԾՆՈՒՆԴԻ ՈԳԻՆ
ՆԵՐԿԱՅ ԾՆՈՒՆԴԻ ՈԳԻՆ

ԱՊԱԳԱՅ ԾՆՈՒՆԴԻ ՈԳԻՆ

ՃԷՅՔԸՊ ՄԱՐԼԻԻ ՈԳԻՆ

ՃՕ

ԷՊԷՆԷՉԷՐ ՍՔՐՈՒՃ

Պ. ԹՈՓՐՐ,
ՏԻՔ ՍԻԼԻՔԻՆՍ
ՊԷԼ

ՔԱՐՈՒՆ

ՏԻԿԻՆ ՔՐԷՉԻԹ
ՊԷԼԻՆՏԱ և ՄԱՐԹԱ ՔՐԷՉԻԹ
ՏԻԿԻՆ ՏԻԼՊԸՐ
ՖԷՆ
ՏԻԿԻՆ ՖԷՉԻՈՒԻԿ

ԼՊԷՆԷՉԷՐ ՍՔՐՈՒՆԻ ՔՐԱՊԻՐ
ԴՐԱՊՐԻՆ ՈՐՊԻՆ
«ԹԱՅԻԻ ԹԻՄ» (ՓՈՐՐԻԼԻՆ ԹԻՄ), ՔՐԱ-
ՊՐԻՆ ԿՐԱՍԵՐԱՊՐԻՆ ՈՐՊԻՆ, ԿԱՊ
ԲԱՐԵՍԻՐԱ, ՉՈՐԱՐԹ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ ՄԸ
ՍՔՐՈՒՆԻ ԲԵՌՈՐՊԻՆ (և ոչ եղբորորդին)
ԱՆՅԵԱԼ ԲԱՆԵՐ ԳՈՇՆՈՂ ՈՐՈՒԱԿԱՆ
ԲԱՐԻ, ԱՌԱՏՈՒՄԱՆ և ԱՂԻՆ ԲՆՈՒ-
ՅԼԱՄԸ ՈՐԻ ՄԸ

ԴԱՐԱ ԲԱՆԵՐՈՒ ԱՌԱՏՐՆԵՐԸ ԳՈՇՆՈՂ
ՈՐՈՒԱԿԱՆ ՄԸ

ՍՔՐՈՒՆԻ ԳՈՐԾԻ ՆԱԽՈՐՊ ԸՆԿԵՐՈՂ ՈՐ-
ՈՒԱԿԱՆԸ

ՆԱՐԱՅԻՆ ԱԽՈՐՊ ՎԱՃԱՌՈՂ և ՉՈՐՈՒՆ
ԸՆԴՈՒՆՈՂ ՄԸ

ԿԺԺԻ, ԱՂԱԻ ՄԱՐՊ ՄԸ, ՍՔՐՈՒՆ և
ՄԱՐԼԻ ԸՆԿԱՆ ԱՐԱՊՈՐՊ ԱՆ-
ՊԱՄ և ՄՈՐԵՂՐԱՊ ՖՐԷՍԻ (և ոչ
ՆՈՐԿՐԱՊ)

ԱՄՈՐԻ ՄԸ

ՍՔՐՈՒՆԻ ԱՇԱԿԵՐՈՒԱԿԻՅ ՄԸ

ԴԵՂԱՆԻ ԿԻՆ ՄԸ, ՍՔՐՈՒՆԻ ՎԱՂԵՄԻ
ԱՐՈՒՆԻՆ

ՍՔՐՈՒՆԻ ԱՐԱՏԱԿԱՆՆԵՐԸ ՄԵԿՈՒՆ
ԿԻՆԸ

ՊՈՊ ՔՐԷՉԻԹԻ ԿԻՆԸ

ՊՈՊԻ ՉՈՒՏԱՐԵՐԸ

ԼՈՒԱՊԱՐԱՐՈՒՆԻ

ՍՔՐՈՒՆԻ ՐՈՂԸ

Պ. ՖԷՂՈՒԼԻՆԻ ԱՐԺԱՆԱՐԱՐ ԱՐԿԻՆԸ

ԾՆՈՒՆԴԻ ԵՐԳ

ՏՈՒՆ Ա

ՄԱՐԼԻԻ ՈԳԻՆ

ՆԱԽ ԸՍԵՆՔ ԹԷ ՄԱՐԼԻ ՄԵՈՒՄ ԷՐ: ԱՅՔ ՄԱՍԻՆ ՈՒԷ
ՄԱՐԱԿՈՅ չԿԱՅ: ԹԱՂՄԱՆ ԱՐՃԱՆԱՊՐՈՒԹԻՆՆԻ ԱՌՈՐԱ-
ՊՐՈՒՄ ԷՐ ԵԿԵՂԵՂԱԿԱՆԷՆ, ԹԱՂԻՆ ՊՐԱՊԷՆ, ՄԵՈՒՄ
ԹԱՂԷՆ և ՂԼԱՐԱՐ ԱՂԱՐԷՆ: ՍՔՐՈՒՆ ԱՌՈՐԱՊԷՆ
ՂԱՅՆ, և ՍՔՐՈՒՆԻ ԱՆՈՒՆՆԻ ՆՐԱՊԱՐԱԿԻ ՎՐԱՅ ԸՆԴՈՒՆ-
ԼԻ ԷՐ ՈՒԷ ԲԱՆԻ ՆԱՄԱՐ ՉՈՐ ԱՌՈՐԱՊԷՐԷՐ: ԱՅՈ, ՄԱՐԼԻ
ՄԵՈՒՄ ԷՐ ՉՈՒՆԻ ԲԵԼԵՈՒ ՄԸ չԱՐ:

ՈՒՇԱՊՐՈՒԹԻՆ: ՉԵՄ ՈՒՂԵՐ ԸՍԵԼ ԹԷ ԵՍ ՎԻՄԵՄ
ԱՆՃԱԿԱՆ ԺԱՆՈՒԹՈՒԹԵԱՄԸ ԹԷ ԱՅՔ ԲԵԼԵՈՒ ԻՐ ՄԷՉ ԻՆՅ
ԲԱՆ ՈՒՆԻ ՄԱՆԱՐԱՐԱՊԷՍ ՄԵՈՒՄ: ԵՐԹԷ ԻՆԺԻ ՄԻԱՐ,
ԿՐՆԱՅԻ ՊԱՊԱՊԻ ԲԵԼԵՈՒ ՄԸ ԵՐԿԱԹԵՂԷՆՆԵՐՈՒ ՄԷՉ ԱՄԷ-
ՆԷՆ ՄԵՈՒՄ ՆԱՄԱՐԻԼ: ՍԱԿԱՅՆ ԲԱՆԱՃԵԼԻՆ ԿԱՄ ՆԱՄ-
ՈՒԹԵԱՆ ՄԷՉ ՄԵՐ ՆԱԽԻՆԱՅ ԻՄԱՍՈՒԹԻՆԸ ԿԱՅ,
և ԻՄ ԱՆՈՒՐ ԺԵՈՒՐԱ ԱԽՈՒ չՊԱՅԻՆ ԱՆՈՐ, ԱՊԱ ԹԷ
ՈՇ՝ ԿՐ ՄԵՈՒՆԻ ԵՐԿԻՐԸ: ԻՆԺԻ ԱԽՈՒ ՆԵՐԷՔ ՈՐԵՄԻՆ ԱՂ-
ՊՈՒԱՊԷՍ ԿՐԿԻՆԸ ԹԷ ՄԱՐԼԻ ՄԵՈՒՄ ԷՐ ՉՈՒՆԻ ԲԵԼԵՈՒ
ՄԸ չԱՐ:

ՍՔՐՈՒՆ ՎԻՄԵՐ ԹԷ ՄԵՈՒՄ Է: ՆԱԿԱՐ: ԻՆՅԱՊԷՍ
ԿՐՆԱՐ չՊԻՄՆԱՐ: ՍՔՐՈՒՆ ԵՒ ԻՆՔ ՉՈՐԾԻ ԸՆԿԵՐ ԷԻՆ՝
ՉԵՄ ՎԻՄԵՐ ԲԱՆԻ՝ ՄԱՐԻԷ Ի ՎԵՐ: ՍՔՐՈՒՆ ԱՆՈՐ ՄԻԱԿ
ԻՆԱՄԱԿԱՐԸ, ՄԻԱԿ ՉՈՐԾԱԿԱՌԱՐԸ, ՄԻԱԿ ՎՈՒՄԱՐՈՐԸ,
ՄԻԱԿ ԺԱՌԱՊՈՐԸ, ՄԻԱԿ ԲԱՐԵԿԱՄԸ և ՄԻԱԿ ԱՂԱՐՈՐՆ
ԷՐ: ԵՒ ՍՔՐՈՒՆ ԱՆՊԱՄ ԱՅՆՔԱՆ ԱՍԱՄԻԿ ՆԱՐԱՅԵՍԱՐ ԱՅՈ
ԱՐՈՒՐ ՊԷՊԸՆ ՆԱՄԱՐ, ԱՅՂ՝ յՈՒՂԱՐԿԱՐՈՒԹԵԱՆ ՐՐՆ

խակ գործի պատուական մարդ եղաւ և անվիճելիօրէն չահաւոր գործառնութեամբ մը տօնեց զայն :

Մարլիի յուզարկաւորութեան յիշատակումը ետ կը բերէ զիս դէպ ի մեկնակէտս : Տարակոյս չկայ թէ Մարլի մեռած էր : Պէտք է որ որոշ հասկցուի այս , եթէ ոչ՝ զարմանալի ոչ մէկ արդիւնք կրնայ ունենալ պատմութիւնը զոր պիտի ընեմ ես : Եթէ կատարելապէս համոզուած չըլլայինք թէ Համլէթի Հայրը մեռաւ թառեւ րախաղին ներկայացումէն առաջ , արեւելեան հովի մը ժամանակ անոր գիշերային պտոյտն իր սեփական պատնէշներուն վրայ՝ ոչինչ պիտի ունենար աւելի ուշագրաւ քան ուէ ուրիշ չափահաս մարդու գիշերային յանկարծական պարը հողմաշունչ վայրի մը վրայ , ըսենք զոր օրինակ՝ Սրբոյն Պօղոսի մայր եկեղեցիին գերեզմանատունը — նկարագրապէս ապշեցնելու համար իր որդւոյն տկար միտքը :

Աքրուճ երբեք ներկով չ'ընջեց Մարլիի անունը : Վաճառատան դրան վերեւ մնաց այն , տարիներ ետքը տապէս . Աքրուճ և Մարլի : Վաճառատունը կը ճանչցուէր իբր Աքրուճ և Մարլի : Նոր յաճախորդներ երբեմն Աքրուճ-Աքրուճ և երբեմն Մարլի կը կոչէին զայն : Բայց ինք երկու անունին ալ կը պատասխանէր : Ամէնը մէկ էր անոր :

Բայց , ո՞հ , յետանողի սեղմ ափ ունէր Աքրուճ — ճըզմող , ճմլող , խլող , քերող , կորզող , կծծի հին մեղաւորը : Կայծքարի պէս կարծր ու սուր , որմէ ոչ մէկ պողպատ կրցած էր առատ կայծ հանել . ոտորէի պէս թաքուն , ինքնավար ու առանձնակեաց : Անոր ծոցին պաղութիւնը կը սառեցնէր անոր դէմքը , կը կծէր անոր սրածայր քիթը , կը կնճռոտէր անոր այտերը , կը ծանրացնէր անոր գնացքը , կը կարմրցնէր անոր աչքերը , կը կապուացնէր անոր նիհար չուրթները և նրբամտութեամբ

կ'արտայայտուէր իր ճոնչող ձայնով : Եղեամի սպիտակութիւն մը կար գլխուն , յօնքերուն և ջղուտ ծնօտին վրայ : Իր հետ կը տանէր միշտ իր սեփական ցած բարեխառնութիւնը , կը սառեցնէր իր գրասենեակը ամրան կիզիչ օրերուն և մէկ աստիճան իսկ չէր հալեցնէր Ծննդեան Տօնին ժամանակ :

Արտաքին ջերմութիւն և պաղութիւն բնաւ չէին ազդեր Աքրուճի : Ուէ տաքութիւն կարող չէր տաքցնել զայն : Ոչալ ձմեռային ուէ օդ կը պաղեցնէր զայն : Փչող ոչ մէկ քամի աւելի կծու էր քան ինք , տեղացող ոչ մէկ ձիւն աւելի չեշտակի կը դիմէր իր նպատակին և անձրեւի ոչ մէկ տարափ աւելի խուլ էր աղաչանքի քան Աքրուճ : Գէշ օդը չէր գիտեր թէ ո՛ւր կըրնար բռնել զայն : Ամէնէն յորդ անձրեւը , ձիւնը , կարկուտը և անձրեւախառն ձիւնն ու կարկուտը կրնային միայն մէկ առաւելութեամբ պարծիլ անոր վրայ : Իրենք չառ անգամ «Հնորհքով կը տեղային ,» իսկ Աքրուճ ոչ :

Ոչ ոք երբեք կը կեցնէր զայն փողոցին մէջ , ըսելու համար ուրախ դէմքով , «Սիրելի Աքրուճս , ի՞նչպէս էք : Ե՞րբ պիտի գաք տեսնել զիս :» Մուրացիկներ երբեք չէին աղերսեր անոր որ չնչին ողորմութիւն մը տայ իրենց : Տղայք երբեք չէին հարցներ անոր թէ ժամը քանի՛ն է : Աքրուճի ամբողջ կեանքին մէջ ոչ մէկ այր կամ կին երբեք հարցուց անոր թէ այսինչ այնինչ տեղը երթալու ճամբան ո՛րն է : Կոյրերու չուներն անգամ կարծես կը ճանչնային զայն : Երբ կը տեսնէին թէ կու գայ , դէպ ի գոնամուտեր և գաւթակներ կը քաշէին իրենց տէրերը : Եւ ապա իրենց պոչերը կը շարժէին , իբր թէ ըսելով , «Աւելի լաւ է աչպուրկ ըլլալ քան չարաչք , ով կոյր տէր :»

Բայց Աքրուճի ի՞նչ հոգ : Իր ուղածը ճիշտ այդ էր : Կեանքի բազմաթիւ չաւիղներուն մէջէն քիր ճամբան

բանալ, մարդկային ամէն համակրութիւններու ազդարարելով որ հեռու կենան իրմէ. ահա ինչ որ խորամանկներ «հաճոյք» կը կոչէին Սքրուճի համար:

Օր մը, տարւոյն բոլոր բարի օրերէն Ծննդեան Տօնի խթման օրը, իր գրասենեակին մէջ նստած կ'աշխատէր: Օգը ցուրտ, տխուր և միանգամայն մառախլապատ էր: Կը լսէր իր տեղէն որ մարդիկ դուրսի գալիս մէջ վեր վար կ'երթային հեւալով և ձեռքով իրենց կուրծքերը ու ոտքով գետնի քարերը կը ծեծէին տաքնալու համար: Քաղաքին մեծ ժամացոյցները դեռ միայն երեք զարկած էին: Բայց արդէն իսկ բոլորովին մութ էր—օրն ի բուն լոյս չէր եղած—և մօտակայ գրասենեակներու պատուհաններուն մէջ ճրագներ կը փալիւլային շօշափելիօրէն մութ օդին վրայ նետուող կարմիր բիծերու նման: Մառախուղը ներս կը խուժէր ամէն ձեղքէ և բանալիի ծակէ, և այնքան թանձր էր դուրսը որ, թէև գաւիթն ամէնէն նեղերէն էր, զիմացի տունները բոլորովին ուրուական երեւոյթներ առած էին: Երբ մարդ կը տեսնէ մութ ամպին վայրէջքը որ ամէն բան կը խաւարեցնէ, կը փորձուի խորհիլ թէ Բնութիւնը չափ մօտ կ'ապրի և կ'եռայ ընդարձակ չափով:

Սքրուճի գրասենեակին դուռը բաց էր, որպէս զի տէրը կարենար հսկել գրագրին վրայ որ անդին նամակ կ'ընդօրինակէր տեսակ մը աւազանի նմանող տխուր խցիկի մը մէջ: Սքրուճ չափ փոքրիկ կրակ մը ունէր, իսկ գրագրին կրակն այնչափ աւելի փոքր էր որ վառ ածուխի կտոր մը կը թուէր: Սակայն մարդը չէր կրնար նոր ածուխ դնել, վասն զի Սքրուճ ածուխի ամանն իր սենեակին մէջ կը պահէր, և եթէ գրագիրը թիով ներս գար, տէրն անվրէպ կը նախաձայնէր թէ հարկ պիտի ըլլայ իրարմէ բաժնուիլ: Ուստի գրագիրն իր վրայ կ'առնէր ձերմակ իր շալը և կը ջանար տաք-

նալ ճրագին բոցով, բայց զօրաւոր երեւակայութեան տէր չըլլալով չէր յաջողեր այդ ճիգին մէջ:

«Ծնորհաւոր Ծնունդ, հօրեղբայր: Աստուած պահէ՛քեզ», զօչեց զուարթ ձայն մը: Սքրուճի եղբորորդւոյն ձայնն էր: Այնքան շուտ եկած էր եղբորորդին որ այս եղաւ անոր մերձեցման առաջին լուրը Սքրուճի համար:

«Վա՛չ», ըսաւ Սքրուճ: «Պարա՛պ խօսք:»

Սքրուճի այս եղբորորդին ցուրտին ու մառախուղին մէջ արագ քալելով այնչափ տաքցած էր որ կը փայլէր ամբողջովին: Դէմքը կարմրած էր և գեղեցկացած, աչքերը կը շողային և չունչը կը գոլորչիւնար:

«Ծնունդը պարա՛պ խօսք», ըսաւ Սքրուճի եղբորորդին: «Վստահ եմ թէ այդպէս ըսել չէք ուզեր:»

«Կ'ուզեմ», ըսաւ Սքրուճ: «Ի՞նչ իրաւունք ունիք չնորհաւորելու: Ի՞նչ պատճառ ունիք ուրախանալու դուք որ բաւական աղքատ էք:»

«Է՛հ, ուրեմն», պատասխանեց եղբորորդին զուարթութեամբ: «Դուք ի՞նչ իրաւունք ունիք տխուր ըլլալու, ի՞նչ պատճառ՝ դաժան ըլլալու դուք որ բաւական հարուստ էք:»

Սքրուճ, չունենալով անմիջապէս տալու պատրաստ աւելի լաւ պատասխան մը, «Վա՛չ», ըսաւ նորէն ու աւելցուց նոյն դիտողութիւնը, «Պարա՛պ խօսք:»

«Մի բարկանար, հօրեղբայր», ըսաւ եղբորորդին:

«Ի՞նչպէս չբարկանամ», պատասխանեց հօրեղբայրը, «Երբ յիմարներու այսպիսի աշխարհի մը մէջ կ'ապրիմ: Ուրախ զուարթ Ծնունդ: Ծնունդի ժամանակն ի՞նչ է ձեզի համար: Ո՞չ ապաքէն ժամանակ պարտք վճարելու՝ դժբաժնի չունենալով, ժամանակ տարի մը եւս մեծնալու և ոչ թէ ժամ մը աւելի հարստանալու, ժամանակ ձեր տոմարներն հաւասարակշռելու և տասներկու ամսուան

չըջանի մը մէջ տեղի ունեցած ամէն գործառնութիւն ձեզի դէմ դիպուած գտնելու: Եթէ կարենայի ես իմ կամքս քաղցնել,» ըսաւ Սքրուճ բարկութեամբ, «Ուրախ դուարթ Ծնունդ» ըսելով շրջադայող ամէն ապուշ իր փռօճիկին (*) հետ կը նետուէր եռացող կաթնայի մը մէջ և կը թաղուէր սրտին մխուած հոլիի (**) ցիցով: Սյո, անշուշտ:»

«Հօրեղբայր,» աղաղակեց եղբորորդին աղերսագին:

«Եղբորորդի,» փոխադարձեց հօրեղբայրը խստութեամբ: «Դուք ձեր կերպով տօնեցէք Ծնունդը, ես ալ իմ կերպովս տօնեմ:»

«Տօնէ՛ք,» կրկնեց Սքրուճի եղբորորդին: «Բայց դուք չէք տօնեք:»

«Ձեզեք որ չտօնեմ, ուրեմն,» ըսաւ Սքրուճ: «Շատ բարիք բերէ՛ ձեզի, շատ բարիք բերա՛մ է ձեզի:»

«Շատ բաներ կան որոնցմէ կրնայի բարիք քաղել և օգտուած չեմ, կրնամ ըսել,» պարտախանեց եղբորորդին — «Եւ մին է Ծնունդը: Բայց վստահ եմ թէ Ծնունդի տօնը, երբ դայ — իր անուան ու ծագման արժանաւայել պատկառանքէն զատ, եթէ կարելի է անոր վերաբերեալ բան մը զատել իրմէ — միշտ նկատած եմ իբր բարի ժամանակ. աղնուութեան, ներման, սիրոյ և ուրախութեան ժամանակ. իբր տարւոյն երկար ընթացքին մէջ ինծի ծանօթ միակ ժամանակը, երբ այրեր ու կիներ կարծես միաբանութեամբ իրենց փակ սիրտերը կամաւ կը բանան և իրենցմէ վար մարդոց

(*) Անգղիացիներու սիրական ուտելիք մը անուշ ապուրի բիշ շատ նման, որ կը շինուի՝ ալիւրով, կաթով, շաքարով եւ պտուղով:

(**) Փշագարդ եւ կարմիր հատիկով մշտադալար տունկ՝ մը (փրօնա), որով կը զարդարուի Անգղիացիներու տունը Ծնունդի ժամանակ:

վրայ կը խորհին իբր իրապէս դէպ ի գերեզման դիմող ուղեկիցներու և ոչ թէ այլուր ճամբորդող արարածներու տարբեր ցեղի մը վրայ: Եւ ուստի, հօրեղբայր, թէպէտ Ծնունդը բնաւ փշուր մը ոսկի կամ արծաթ դրած չէ իմ գրպանս, կը հաւատամ թէ ինծի բարիք ըրած եւ և պիտի ընէ: Կ'ըսեմ ուրեմն, Աստուած զայն օրհնէ՛:»

Աւագանաբնակ գրագիրն առանց զգալու ծափահարեց: Սակայն անմիջապէս անպատշաճութիւնն զգալով՝ կրակը խառնեց ու առ յաւէտ մարեց անոր վերջին տկար կայծը:

«Եթէ ուրիշ ձայն մը եւս լսեմ ֆեզմե,» ըսաւ Սքրուճ, «դիրքդ կորսնցնելով կը տօնես Ծնունդդ: — Դուք բաւական պերճախօս էք, պարոն,» յարեց՝ իր եղբորորդիին դառնալով: «Կը զարմանամ որ Խորհրդարան չէք երթար:»

«Մի բարկանաք, հօրեղբայր: Վաղը եկէք, մեզի հետ ճաշեցէք:»

Սքրուճ ըսաւ, «Կորսուէ, գնա:» Իւրաքանչիւր բառի վրայ ծանրանալով կրկնեց այս խօսքը:

«Բայց ինչո՞ւ,» աղաղակեց Սքրուճի եղբորորդին, «ինչո՞ւ:»

«Ինչո՞ւ ամուսնացար,» հարցուց Սքրուճ:

«Վասն զի սիրահարեցայ:»

«Վասն զի սիրահարեցա՛ր,» մրմնջեց Սքրուճ, որպէս թէ աշխարհի վրայ միակ բանն ըլլար այդ՝ աւելի ծիծաղելի քան չնորհաւոր Ծնունդը: «Երթա՛ք բարով:»

«Սակայն, հօրեղբայր, այդ դէպքէն առաջ ալ դուք երբեք եկած չէք զիս տեսնել: Ինչո՞ւ չգալու իբրեւ պատճառ կու տաք զայն հիմա:»

«Երթա՛ք բարով,» ըսաւ Սքրուճ:

«Ես բան մը չեմ ուզեր ձեզմէ, բան մը չեմ խնդրեր: Ինչո՞ւ չկրնանք սիրով ըլլալ իրարու հետ:»

«Երթա՛ք բարով,» ըսաւ Սքրուճ:

«Կը ցաւիմ բոլոր սրտով, որ այսքան անդրդուելի կը գտնեմ ձեզ: Երբեք ունեցած չենք կոխ մը, որու մէջ ես մաս ունենայի: Բայց ես փորձն ըրի ի յարգանս Ծնունդի, և մինչեւ վերջը պիտի պահեմ իմ Ծնունդի տրամադրութիւնս: Ուստի, ուրախ Ծնո՛ւնդ, հօրեղբայր:»

«Երթա՛ք բարով,» ըսաւ Սքրուճ:

«Եւ երջանիկ Նոր Տարի՛:»

«Երթա՛ք բարով,» ըսաւ Սքրուճ:

Եղբորորդին մեկնեցաւ, սակայն առանց բարկութեան խօսքի: Դուրսի դրան վրայ կանգ առաւ օրուան ողջոյնն ու մաղթանքները մատուցանելու համար զրաւ գրին, որ մեկով հանդերձ Սքրուճէ աւելի տաք էր, վասն զի սիրալիր կերպով փոխադարձեց զանոնք:

«Ահա ուրիշ մը,» մրմնջեց Սքրուճ, լսելով անոր պատասխանը: «Իմ գրագիրս, չարաթական տասներէինգ չիլին առնող, որ կին ու ընտանիք ունի և ուրախ Ծնունդի վրայ կը բարբառի: Ես յիմարանոց պիտի քաշուիմ:»

Այդ յիմարը, Սքրուճի եղբորորդին ճամբելու պահուն, ուրիշ երկու մարդ առաւ ներս: Պատկառելի ու վայելչագեղ էին անոնք, և գլխարկ հանելով կեցան Սքրուճի գրասենեակին մէջ: Տոմարներ և թուղթեր ունէին իրենց ձեռքը և խոնարհութիւն ըրին անոր:

«Սքրուճի և Մարլիի գրասենեակն է, կարծեմ,» ըսաւ երկուքէն մին, իր ցանկին վրայ նայելով: «Պ. Սքրուճի՞ թէ Պ. Մարլիի հետ խօսելու պատիւն ունիմ:»

«Պ. Մարլի մեռած է եօթը տարիէ ի վեր,» պատասխանեց Սքրուճ: «Եօթը տարի առաջ մեռաւ, ճիշտ այս գիշեր:»

«Տարակոյս չունինք թէ անոր վերապրող ընկերը

լաւ ներկայացուցիչն է անոր առատաձեռնութեան,» ըսաւ պարոնը, իր յանձնարարականները ներկայացնելով:

Արդարեւ էր. երկուքն համասեռ ողինք էին: «Առատաձեռնութիւն» չարագուշակ բառը լսելուն պէս Սքրուճ խոփուեցաւ և գլուխը երերցնելով ետ տուաւ յանձնարարականները:

«Տարւոյն տօնական այս եղանակին մէջ, Պ. Սքրուճ,» ըսաւ պարոնը՝ զրիչ մը առնելով, «օոփորականէն աւելի բաղձալի է որ թեթեւ օգնութիւն մը ընենք աղքատներու և կարօտեալներու, որոնք մեծապէս կը տառապին ներկայ ժամանակիս մէջ: Հազարաւորներ զուրկ են հասարակ պէտքերէ, բիւրաւորներ ալ՝ հասարակ վայելքներէ:»

«Բանտեր չկա՞ն,» հարցուց Սքրուճ:

«Շա՛տ,» ըսաւ պարոնը, զրիչը դարձեալ վար դրնելով:

«Պետական աղքատանոցներ,» հարցուց Սքրուճ: «Տակաւին կա՞ն անոնք:»

«Այո, տակաւին,» պատասխանեց պարոնը: «Երանի՛ թէ կարելի ըլլար ըսել թէ չկան:»

«Աղքատախնամի Օրէնքը կանոնաւոր գործունէութեան մէջ է ուրեմն,» ըսաւ Սքրուճ:

«Այո, այո, պարոն:»

«Լսելով ինչ որ ըսիք առաջ՝ վախցայ թէ բան մը պատահած է անոց օգտակար գործունէութիւնը դադրեցնող,» ըսաւ Սքրուճ: «Շատ ուրախ եմ որ կը շարունակին:»

«Համոզուած ըլլալով թէ անոնք հազիւ հազ մտքի կամ մարմնի ֆրիստոնէական սփոփանք կու տան բաղմունքեան,» պատասխանեց պարոնը, «մենք, քանի մը հոգիի հետ միանալով, ձեռնարկեցինք գումար մը հան-

գանակել և անով քիչ մը ուտելիք, խմելիք և ջերմութեան միջոց գնել աղքատներու համար: Ձեռնարկիս համար այս ժամանակը կ'ընտրենք, վասն զի ամէն ուրիշ ժամանակէ աւելի այս ժամանակ սուր կերպով կը զգացուի Կարօտութիւնը և կը ցնծայ Առատութիւնը: Ի՞նչ գումար նշանակեմ ձեր անուան գէմ:»

«Ոչի՛նչ,» պատասխանեց Սքրուճ:

«Անձանօթ կ'ուզէք մնալ:»

«Կ'ուզեմ հանգիստ թողուիլ,» ըսաւ Սքրուճ: «Քանի որ կը հարցնէք թէ ի՞նչ կ'ուզեմ, պարոններ, այդ է իմ պատասխանս: Ես ինքս չեմ ուրախանար Ծնունդին, և գործիս չգար ծոյլեր ուրախացնել: Ես կը նպատակեմ այն հաստատութիւններուն գործ յիշեցի: Բաւական ծախք է այս արդէն, և անոնք որ կարօտ են՝ անոնց դիմելու են:»

«Շատեր չեն կրնար անոնց դիմել, շատեր ալ նախամեծար կը համարին մեռնիլ:»

«Եթէ նախամեծար կը համարին մեռնիլ,» ըսաւ Սքրուճ, «լաւ է որ մեռնին և բնակչութեան աւելորդը նուազեցնեն: Ասկէ զատ — կը ներէք — ես չեմ գիտեր այդ կէտը:»

«Բայց կրնաք գիտնալ,» յարեց պարոնը:

«Իմ գործս չէ այդ,» պատասխանեց Սքրուճ: «Մարդու մը բաւական է իր սեփական գործն հասկնալ եւ ուրիշներու գործին չխառնուիլ: Իմս անդադար կ'ընդունեմ չնչ գիտ: Երթա՛ք բարով, պարոններ:»

Որոշ տեսնելով թէ անօգուտ պիտի ըլլար իրենց նպատակն հետապնդել, մեկնեցան մարդիկը: Սքրուճ իր աշխատութիւնը վերսկսաւ իր անձին վրայ աւելի լաւ համարումով և իրեն համար սովորականէն աւելի զուարթ տրամադրութեամբ:

Միեւնոյն ժամանակ մատախուղն ու խաւարն այն.

քան կը թանձրանային որ մարդիկ բոցավառ ջահերով հոս հոն կը վազվզէին՝ առաջարկելով կառքի ձիերու առջեւէն երթալ և առաջնորդել անոնց: Եկեղեցիի մը հինաւուրց աշտարակը, որու խապտ գանգակը միշտ կը յաջողէր վար Սքրուճի երեւիլ պատին Գոթական մէկ պատուհանէն, անտեսանելի եղաւ և ամպերուն մէջ ժամեր ու քառորդներ կը զարնէր, յետոյ կը դողդղար թըրթռումներով, իբր թէ գլուխը սառած էր վերը և ակռաներն իրար կը զարնուէին: Յուրորդ սաստկացաւ: Գլխաւոր փողոցին մէջ, գաւթին անկիւնը, քանի մը գործաւորներ օգային կազի խողովակներ կը նորոգէին: Վառարանի մը մէջ մեծ կրակ մը վառած էին, որու չուրջ հաւաքուելով կարգ մը ցնցոտազգեստ մարդիկ ու տղայք իրենց ձեռքերը կը տաքցնէին, և զմայլումով իրենց աչքերը կը թարթէին բոցին առջեւ: Խողովակին խիցը անխնամ թողուած ըլլալով ջուրը կը հոսէր և յուսահատական սառի կը փոխուէր: Պայծառութիւնը խանութներուն, ուր հողիի ոտեր ու հատապտուղներ կը ճարճատէին պատուհաններու ճրագներուն տաքութեան մէջ, կը կարմրցնէր անցորդներու տոգոյն գէմքերը: Սքանչելի գուարճալիք ու փառաւոր հանդէս եղան հաւաքածառներու և նպարավաճառներու զբաղումները, որոնց հետ գրեթէ անկարելի էր հաւատալ թէ ոեւէ գործ ունէին սակարկութեան ու զեղչով վաճառման պէս տխմար սկըզբունքներ: Լորտ Քաղաքապետը քաղաքապետարանի ամրոցէն իր յիսուն խոհարարներուն և սեղանապետներուն հրամայեց Ծնունդը տօնել Լորտ Քաղաքապետին տան արժանավայել կերպով: Փոքր դերձակն իսկ, զոր նախորդ երկուշաբթի հինգ չիլին տուգանքի դատապարտած էր խմած և փողոցներու մէջ չարութիւն գործած ըլլալուն համար, իր ձեղնայարկին մէջ վաղուան փութիկը կը չաղէր, մինչ իր նիհար կիրնն ու մանկիկը դուրս ելան եղան միս գնել:

Հեադհետէ կը թանձրանար մառախուղը և կը սաստ-
կանար ցուրտը, թափանցող, խայթող ցուրտը: Եթէ
բարին Սբ. Տընսթըն, փոխանակ իր սովորական ունե-
ւին գործածելու, այսպիսի օդի միջոցով խայթած ըլլար
Չար Ոգիին քիթը, այն ժամանակ արդարեւ նպատա-
կայարմար ուժգնութեամբ պիտի մռնէր ան: Անօթի
ցուրտէն կրճուող ու ծամուող, ինչպէս ոսկրներ կը կըր-
ծուին ու կը ծամուին շուներէ, ձգձիմ քիթով տղայ
մը Սքրուճի դրան բանալիի ծակին առջեւ ծռեցաւ՝
Ծնունդի երգով մը զայն ուրախացնելու համար: Բայց
ի լուր առաջին սա բառերուն,

«Ուրախ պարոն, Տերն քեզ օրհնէ՛»,

Ոչինչ երթե՛ք քող քեզ խոռոկէ՛»,

Սքրուճ այնքան փութով խեց քանակը որ երգիչը սար-
սափահար փախաւ՝ թողլով ծակը մառախուղին ու ա-
ւելի եւս արժանաւայել եղեամբին:

Գրասենեակը փակելու ժամը վերջապէս հասաւ:
Սքրուճ որտի նեղութեամբ աթոռէն ելաւ և լոճի հաս-
կըցուց իրողութիւնը աւազանաբնակ ակնկալու գրա-
գրին, որ իսկոյն ճրագը մարեց փութով և գլխարկը
գլուխը դրաւ:

«Դուք կ'ուզէք վաղը ամբողջ օրն ազատ ըլլալ կար-
ծեմ», ըսաւ:

«Եթէ պատշաճ կը համարիք, պարոն»:

«Պատշաճ չեմ համարիր», ըսաւ Սքրուճ, «և չի-
տակ չէ: Եթէ երկու չիլին զեղչեմ ատոր համար,
վստահ եմ թէ դուք ձեզ անիրաւութեամբ պիտի համարիք»:

Գրագիրը թեթեւ ժպիտով մը պատասխանեց:

«Եւ սակայն» չարունակեց Սքրուճ, «դուք զիս
անիրաւութեամբ չէք համարիր, երբ օրական մը տամ փո-
խարէն ոչ մէկ գործի»:

Գրագիրն ըսաւ թէ այս՝ տարին միայն մէկ ան-
գամ կը պատահի:

«Ինչ՞ զճ պատճառանք մարդու մը քսակը ամէն
Դեկտեմբերի քսանըհինգին կողոպտելու համար», ըսաւ
Սքրուճ, իր մեծ վերարկուն կոճկելով մինչեւ վիզը:
«Բայց կարծեմ ազատ ըլլալու էք ամբողջ օրը: Յաջորդ
օրն աւելի կանուխ եկէք»:

Գրագիրը խոտացաւ և Սքրուճ մեկնեցաւ մրմը-
ռալով: Գրասենեակն ակնթարթի մէջ գոցուեցաւ, և
գրագիրը, որու մէջքէն վար կը կախուէին իր ճերմակ
չալին երկար ծայրերը (խեղճը չունէր մեծ վերարկու),
գնաց մանչերու խումբի մը միացաւ և քսան անգամ
Քորնհիլի բլուրէն վար սահեցաւ Ծնունդի նախօրէին
ի պատիւ, և յետոյ արագաքայլ դէպ ի տուն գիմեց
աչք-կապուկ խաղալու համար:

Սքրուճ իր տխուր ճաշն ըրաւ սովորական իր
տխուր ճաշարանին մէջ: Ապա բոլոր թերթերը կար-
դալէ և մնացեալ ժամերը սեղանաւորի իր սոմարին
նուիրելէ ետեւ պառկիլ գնաց: Կը բնակէր այն սեն-
եակներուն մէջ որ ժամանակաւ իր հանգուցեալ ընկե-
րոջ կը պատկանէին: Տխուր սենեակներ էին անոնք
չէնքերու մոռյո կոյտի մը մէջ և չըջափակով մը, ուր
բնաւ չէին ակնկալուեր: Այնպէս որ մարդ կը փորձուի
կարծել թէ այդ կոյտը, երբ դեռ պղտիկ տուն էր,
հոն վազեց, ուրիշ տուներու հետ պահոււրտուք խաղա-
լով, և յետոյ մոռցաւ չլքի ճամբան: Հիմա բաւական
հին էր և բաւական ամայի, վասն զի ոչ ոք կը բնա-
կէր հոն բաց ի Սքրուճէ: Միւս սենեակները վարձու
կը տրուէին իբր գրասենեակ: Շրջափակն այնքան
մութ էր որ Սքրուճ անգամ, որ անոր մէջ մի քարը
կը ճանչնար, կ'առիպուէր իր ձեռքերով խարխափել:
Մառախուղն ու եղեամբ տան հին սեւ մուտքին վրայ

այնքան ծանրացած էին որ կարծես թէ Օգին Ոգին անոր սեմին վրայ նստած կը մտածէր տխուր տխուր :

Արդ իրաւ է թէ դրան ուռնակը բնաւ ուշագրաւ բան մը չունէր . միայն շատ խոշոր էր : Իրաւ է նաեւ թէ Սքրուճ իրկուն առտու տեսած էր զայն ամբողջ իր հոգ բնակութեան միջոցին , նաեւ թէ Սքրուճ երեւակայութիւն ըսուած բանէն այնչափ զուրկ էր որչափ Լոնտոն քաղաքի ունէ բնակիչ , հաշուի մէջ առնելով նաեւ — ինչ որ խիզախ խօսք է — Լորտ Քաղաքապետը , խորհրդականները և անոնց համազգեստը կրողները : Պէտք է յիշել նաեւ թէ Սքրուճ երբեք մտածած չէր Մարլիի վրայ այդ օրուան վերջին յիշատակումէն ի վեր թէ իր ընկերն էր եօթը տարիէ ի վեր մեռած : Ապա , ով որ կ'ուզէ , եթէ կրնայ , թող ինծի բացատրէ թէ ի'նչպէս եղաւ որ Սքրուճ , իր բանալին դրան կըզպանքին մէջ դնելէ ետեւ , ուռնակին վրայ որ ունէ փոփոխութիւն կրած չէր՝ ուռնակ չտեսաւ , այլ Մարլիի դէմքը :

Մարլիի դէմքը : Անթափանցելի ստուերի մէջ չէր այն՝ բակին միւս առականերուն նման , այլ իր շուրջ աղօտ լոյս մը ունէր մութ մառանի մէջ գանձուող խնչափառի մը նման : Բարկացած կամ կատաղի երեւոյթ չունէր , այլ Սքրուճի կը նայէր Մարլիի սովորական նայուածքով , ուրուական ակնոցը ուրուական իր ճակատին վրայ վեր առած : Մազերն հետաքրքրական կերպով կը շարժէին՝ կարծես շունչով կամ տաք օդով , և աչքերը , թէեւ լայնօրէն բաց , կատարելապէս անշարժ էին : Այդ և անոր կապար գոյնը սարսափելի կը դարձնէին զայն : Բայց սարսափելիութիւնը կարծես զէմքին հակառակ և զէմքէն բոլորովին անկախ էր , ոչ թէ մէկ մասն անոր արտայայտութեան :

Երբ Սքրուճ ուշադրութեամբ դիտեց այս երեւոյթը , դարձեալ ուռնակ եղաւ այն :

Ըսել թէ Սքրուճ չահաբեկեցաւ , կամ թէ անոր արիւնը չկրեց սարսափի այն տպաւորութիւնը որու անտեղեակ մնացած էր ինք մահկութենէն ի վեր , ճշմարիտ չըլլար : Սակայն իր ձեռքը դրաւ բանալիին վրայ զոր թողած էր , արիաբար դարձուց ու ներս մտնելով վառեց իր մօմը :

Դուռը զոցեղէն առաջ կանգ առաւ՝ վայրկեան մը երկմտելով : Զգուշութեամբ նայեցաւ նախ անոր ետին , կարծես ահաբեկելու յուսով Մարլիի դէպ ի նրբանցը երկարող ծամէն : Սակայն ոչինչ գտնուեցաւ դրան ետին բաց ի պտուտակներէն ու պտուտակակալներէն որոնցմով ուռնակն անոր վրայ հաստատուած էր : Ուստի արհամարհական ձայնարկութեամբ մը ուժգին փակեց դուռը :

Փակման ձայնն ամբողջ տունը դղրդեց որոտման նման : Վերի բոլոր սենեակները և վարի գինեվաճառի մասնաններուն բոլոր տակառները կարծես առանձին առանձին արձագանգեցին դղրդիւնը : Սքրուճ արձագանգներէ վախցող մարդ չէր : Դրան նիզը դրաւ , նըրբանցին մէջ քալեց և կամաց կամաց սանդուխէն վեր ելաւ , մէկ կողմէ մօմն յարդարելով :

Կրնաք տարտամօրէն խօսիլ վեց ձիւ լծուած կառք մը հին խոշոր սանդուխէ մը վեր քշելու վրայ : Ըսել կ'ուզեմ թէ կրնայիք այդ սանդուխն ի վեր մեռելակառք մը հանել լայնքին ուղղութեամբ , նետը պատին և դուռը բազրիքներուն կողմ պահելով , և դիւրաւ հանել : Ատոր համար ընդարձակ տեղ կար և կ'աւելնար ալ : Այդ պատճառով թերեւս խորհեցաւ Սքրուճ թէ մութին մէջ մեռելակառք մը վեր կ'երթար իր առջեւ : Փողոցի օգային կաղի վեցեակ մը լամբարներ

պիտի չկրնային լիովին մուտքը լուսաւորել: Ուստի կրնաք հասկնալ թէ Սքրուճի մոմով ամբողջովին մութ կը մնար այն:

Սքրուճ վեր ելաւ, բնաւ կարեւորութիւն չընծայելով: Մութն աժան է և Սքրուճ կը սիրէր: Սակայն իր ծանր դուռը չգոցած՝ սենեակներն աչքէ անցուց նայելու համար թէ ամէն բան աղէ՛կ է: Մարլիի դէմքը դեռ այնչափ կը յիշէր որ փափաքեցաւ այդպէս ընել:

Նստելու սենեակ, պառկելու սենեակ և աւելորդ բաներու սենեակ, ամէնը սովորականին պէս էին: Ոչ ոք կար սեղանին տակ, ոչ ոք բազմոցին տակ: Կրաւարանին մէջ փոքրիկ կրակ մը: Դղալ և պնակ պատառատ: Փոխինդի պզտիկ սանը (Սքրուճ սաստիկ պաղ առած էր,) վառարանին քով: Ոչ ոք անկողնին տակ, ոչ ոք պահարանին մէջ, ոչ ոք գիշերանոցին մէջ, որ պատէն կախուած էր կասկած յարուցանող դիրքով: Աւելորդ բաներու սենեակը սովորականին պէս—կրաւարանի հին կափարիչ մը, հին ոտնամաններ, ձուկի երկու սակառ, լուացարանի մը եռոտանի և ափիշ մը:

Բոլորովին գոհ մնալով փակեց իր դուռը և կղպեց, ու կրկին կղպեց հակառակ իր սովորութեան: Այսպէս, ամէն անակնկալի դէմ ապահովուած, իր փողկապն հանեց, գիշերանոցը, բազուճները և գիշերային զգալը հագաւ ու կրակին առջեւ նստաւ իր փոխինդն ուտել:

Շատ խեղճ կրակ էր արդարեւ, ոչինչ՝ այսպիսի ցուրտ գիշերուան մը համար: Ստիպուեցաւ շատ մօտ նստիլ և խոկալ՝ ջերմութեան ամենաթեթեւ զգացում մը չկրած այդ բուռ մը կրակէն: Վառարանն հին էր, Հոլանտացի վաճառականէ մը շինուած շատ կանուխ, և ամբողջովին Հոլանտական սիրուն աղիւսներով շրջանակուած, որոնք Սբ. Գրոց դէմքեր ու դէպքեր կը ներ-

կայացնէին: Զոր օրինակ, Կայէններ և Աբէլներ, Փարաւոնի աղջիկներ, Սաբայի թագուհիներ, օդին մէջէն ամպերով իբր փետրալից անկողիններով իջնող հրեշտակային պատգամաւորներ, Աբրահամներ, Պաղտասարներ, կարագամաններով դէպ ի ծով մեկնող առաքեալներ, որ կրնային Սքրուճի ուշադրութիւնը գրաւել: Սակայն Մարլիի, եօթը տարի առաջ մեռած այդ մարդուն, դէմքը վազեմի Մարգարէին գաւազանին նման եկաւ կլլեց այդ ամէնը: Եթէ այդ ողորկ աղիւսներուն իւրաքանչիւրը սկիզբէն անգիր ըլլար և կարենար Սքրուճի խորհուրդներուն անկապ բեկորներով պատկեր ձեւակերպել ու կրել իր վրայ, Մարլիի գլխուն մէկ պատկերը պիտի ձեւանար իւրաքանչիւրին վրայ: «Պարապ բան» ըսաւ Սքրուճ և սկսաւ սենեակին մէջ քայլել:

Քանի մը շրջանէ ետեւ նորէն նստաւ: Երբ իր գլուխը ետ հրեց աթոռին մէջ, իր ակնարկն ինկաւ զանգակի մը, անդործածելի զանգակի մը, վրայ որ սենեակին մէջ կախուած էր և այժմ մոռցուած նպատակով մը հաղորդակցութիւն ունէր չէնքին ամենավերի յարկին մէկ սենեակին հետ: Մինչև իր գիտէր, մեծ զարմացումով և տարօրինակ ու անբացատրելի երկիւղով տեսաւ թէ այդ զանգակն սկսաւ շարժիլ: Նախ այնքան մեղմով որ հազիւ թէ ձայն կը հանէր: Բայց քիչ յետոյ շատ բարձր հնչեց, նմանապէս տան մէջ գտնուող ամէն զանգակ:

Այս տեւեց թերեւս կէս վայրկեան կամ մէկ վայրկեան, բայց ժամ մը թուեցաւ: Զանգակները մէկտեղ դադրեցան, ինչպէս մէկտեղ սկսած էին: Անոնց յաջորդեց շառաչուն աղմուկ մը, վարը, շատ վարերը: Կարծես մարդ մը ծանր չղթայ մը կը քաշէր գինեվաճառի մառանին տակառներուն վրայէն: Սքրուճ այն ժամա-

նակ յիշեց թէ լսած էր որ ոգիներ շղթայ կը քաշեն յաճախեալ տուներու մէջ :

Մասնին դուռը մեծ դղրդումով բացուեցաւ : Աղմուկն հետզհետէ բարձրացաւ վարի յարկերուն մէջ, ապա սանդուխներէն վեր գալով հասաւ ուղղակի Սքրուճի դուռը :

«Ուարէութիւն դարձեալ,» ըսաւ Սքրուճ : «Պիտի չհաւատամ :»

Սակայն իր գոյնը փոխուեցաւ, երբ աղմուկն, առանց դարբերու, ծանր դռնէն թափանցելով սենեակը մտաւ աչքերուն առջեւ : Երբ սենեակը մտաւ այն, մահամբձ բոցը վեր ցատկեց, կարծես աղաղակելով, «Կը ճանչնամ, կը ճանչնամ, Մարլիի Ոգին,» և նորէն իջաւ :

Նոյն դէմքը—ճիշտ նոյնը : Մարլի իր մազի հաստ ու երկար հիւսքով, սովորական բաճկոնակով, սեղմ տափառով ու կօշիկներով, վերջիններուն ծոպերը ծամին պէս ցցուն, և վերարկուն ծայրերով ու գլխուն մահերով : Շղթան զոր կը քաշէր՝ կոճկուած էր մէջքին վրայ : Երկայն էր և պոչի պէս անոր շուրջ փաթթուած : Շինուած էր (վասն զի Սքրուճ ուշադրութեամբ դիտեց) հնչուն դրամի արկղերէ, բանալիներէ, կղզանքներէ, մայր տոմարներէ, կալուածագրերէ և պողպատեայ ծանր քսակներէ : Մարմինը թափանցիկ էր, այնպէս որ Սքրուճ զայն դիտելով և անոր բաճկոնակին մէջէն նայելով կրնար անոր վերարկուն ետեւի երկու կոճակները տեսնել :

Սքրուճ չատ անգամ լսած էր թէ Մարլի աղիք չունի, բայց բնաւ չէր հաւտացած մինչեւ հիմա :

Ոչ, հիմա իսկ չհաւտաց : Թէպէտ զննեց, դիտեց ուրուականը կատարեալպէս և տեսաւ զայն իր առջև կեցած—թէպէտ զգաց անոր մահաբոյր աչքերուն սարս-

ռալի ազդեցութիւնը և նկատեց գործուածքն իսկ անոր գլխուն ու ծնօտին շուրջ փաթթուած ծալ ծալ վարչամակին, զոր առաջ չէր դիտած — տակաւին չէր հաւատար և իր զգայարաններուն դէմ կը կռուէր :

«Ի՞նչ կայ,» ըսաւ Սքրուճ սովորականին պէս կը ծու և ցուրտ շեշտով : «Ինծմէ ի՞նչ կ'ուզես :»

«Շատ բան :» — Մարլիի ձայնն էր անկասկած :

«Դուք ո՞վ էք :»

«Հարցուր թէ ո՞վ եմ :»

«Ո՞վ եմք ուրեմն,» ըսաւ Սքրուճ, ձայնը բարձրացնելով : «Դուք բժականդիր էք—իւրեւ ուրուական :» Պիտի ըսէր «վերին աստիճան,» բայց փոխեց վաւելչութեան համար :

«Ողջութեան՝ ձեր ընկերն էի, ձէյքըպ Մարլի :»

«Կրնա՞ս—կրնա՞ս նստիլ,» հարցուց Սքրուճ, տաւրակոյտով նայելով անոր :

«Կրնամ :»

«Նստէ ուրեմն :»

Սքրուճ այս հարցումն ըրաւ, վասն զի չէր գիտեր թէ այսքան թափանցիկ ոգի մը կրնա՞յ արդեօք աթոռի մը վրայ նստելու վիճակի մէջ զննել ինքզինք, և զգաց թէ, եթէ չյաջողի, դժուարին բացատրութեան մը անհրաժեշտ հարկ պիտի ծագի : Սակայն ոգին նստաւ կրակարանին դիմացի կողմը, բոլորովին վարժ էակի մը պէս և ըսաւ,

«Դուք ինծի չէք հաւատար :»

«Ձեմ հաւատար,» պատասխանեց Սքրուճ :

«Իմ իրականութեանս ի՞նչ վկայ կ'ուզէք բաց ի ձեր զգայարաններուն վկայութենէն :»

«Ձեմ գիտեր,» պատասխանեց Սքրուճ :

«Ինչո՞ւ կը տարակուսիք ձեր զգայարաններուն վրայ :»

«Վասն զի,» ըսաւ Սքրուճ, «պղտիկ բան մը կ'ազդէ անոնց: Ստամոքսի թեթեւ տկարութիւն մը խաբեբայ կ'ընէ զանոնք: Կրնաք դուք կտոր մը անմարս միս ըլլալ, պտղուց մը մանանիս, փշուր մը պանիր, պատառ մը կիսեփ գետնախնձոր: Ի՛նչ ալ ըլլաք, ձեր վրայ աւելի թացան ունիք քան տապան (*):»

Սքրուճ շատ սովորութիւնն չունէր կատակելու, ոչ ալ տրամադրութիւնն ունէր հիմա կատակելու: Բնաւ: Ճշմարտութիւնը սա է թէ ջանաց ճարպիկութիւնն ի գործ դնել իր իսկ ուշադրութիւնն այլուր դարձնելու և իր սարսափը նուաճելու համար, վասն զի ուրուականին ձայնը կը վրդովէր անոր ոսկրներուն մինչև իսկ ծուծը:

Սքրուճ զգաց թէ պահ մը նստիլ ու լռութեամբ այն սեւեռուն ու ապակեփայլ աչքերուն յառիլ պիտի լինցնէր իր գործը: Շատ ահաւոր ուրիշ բան մը ևս սա էր որ ուրուականը դժոխային ինքնաթափով միջնորոտ մը ունէր: Սքրուճ անձամբ չէր զգար դայն, բայց իրողութիւնն այդ էր, վասն զի թէեւ ուրուականը կատարելապէս անշարժ նստաւ, մաղերը, քղանցներն ու ծոպերը տակաւին կը շարժէին կարծես հոցի մը տաք շողիէն:

«Կը տեսնէ՞ք այս քչիորիկը,» հարցուց Սքրուճ, շուտով յարձակողական դիրք բռնելով նորէն վերոյիշեալ պատճառով, և փափաքելով գէթ երկվայրկեան մը իրմէ անդին դարձնել տեսլականին քարեղէն նայուածքը:

«Այո,» պատասխանեց Ոգին:

«Անոր չէք նայիր,» ըսաւ Սքրուճ:

«Բայց կը տեսնեմ,» պատասխանեց Ոգին:

«Լաւ,» ըսաւ Սքրուճ: «Կը բաւէ որ կլլեմ զայս, և ահա կեանքիս մնացեալ բոլոր օրերն ուրուականնե-

րու լեզէոններէ պիտի հալածուիմ, ամէնն ալ իմ խելապատակէս ելած: Խաբէութիւն, դարձեալ կ'ըսեմ, խաբէութիւն:»

Յայնժամ ոգին հռելի աղաղակ մը արձակեց և իր չղթան այնպիսի սարսաղեցիկ ու սարսափելի աղմուկով մը շարժեց որ Սքրուճ իր աթոռին փակաւ ամրապէս, որպէս զի նուաղելով վար չլինայ: Բայց ո՛րչափ աւելի սարսափահար եղաւ ինք, երբ ուրուականն իր գլխուն պատառն հանեց՝ իբր թէ չէնքին մէջ շատ տաք ըլլալուն համար, և ստորին ծնօտն անոր կուրծքին վրայ ինկաւ:

Սքրուճ ծունկերուն վրայ ինկաւ և ձեռքով իր երեսը ծածկեց:

«Գլթութիւն,» ըսաւ: «Ահաբկու տեսիլ, ինչո՞ւ զիս անհանգիստ կ'ընես:»

«Ով աշխարհասէր մարդ,» պատասխանեց Ոգին, «ինձի կը հաւատա՞ս թէ ոչ:»

«Կը հաւատամ,» ըսաւ Սքրուճ: «Պարտաւոր եմ հաւատալ: Սակայն ինչո՞ւ ոգիներ կը չըջին երկրի վրայ և ինչո՞ւ ինձի կու գան:»

«Ամէն մարդէ կը պահանջուի որ,» պատասխանեց Ոգին, «իւր ոգին չըջապայի իր նմաններուն մէջ և մօտ ու հեռու տեղեր ճամբորդէ, և եթէ չերթայ կենդանութեան ժամանակ, կը դատապարտուի երթալ մեռնելէն ետեւ: Կը դատապարտուի չըջիլ աշխարհի վրայ — վա՛յ ինձի — և տեսնել ինչ որ չկրնար հիմա վայելել, բայց կրնար վայելել երկրի վրայ ու երջանկութեան վերածել:»

Դարձեալ տեսիլն աղաղակ մը արձակեց, շարժեց իր չղթան և ստուերային իր ձեռքերը գալարեց:

«Շղթայախապ էք,» ըսաւ Սքրուճ դողալով: «Ըսէք թէ ի՛նչու չղթայախապ էք:»

(*) Բառախաղ Անգղ. կրէյվի եւ կրէյվ բառերով:

«Կը կրեմ այն չղթան զոր ես դարբնեցի իմ կենսականութեանս», պատասխանեց Ոգին: «Ես չինեցի զայն օղակ օղակ և կանգուն կանգուն: Ես անցուցի մէջքս իմ ազատ կամքովս, և կրեցի զայն իմ ազատ կամքովս: Անոր ձեւը զարմանալի՞ է ձեզի:»

Սքրուճի դողը սաստկացաւ:

«Կամ կ'ուզէ՞ք գիտնալ», շարունակեց Ոգին, «ծանրութիւնն ու երկարութիւնը ամուր այն գալարին զոր դուք կը կրէք: Լման ասոր չափ ծանր ու երկար էր Ծնունդի եօթը խթում առաջ: Անկէ ի վեր աշխատած էք անոր վրայ: Ծանր չղթայ է:»

Սքրուճ իր շուրջ նայեցաւ գետնին վրայ, յիսուն վաթսուն գրկաչափ երկաթ պարանով մը ինքզինք շրջապատուած գտնելու ակնկալութեամբ: Բայց բան մը չտեսաւ:

«Ճէյքըպ», ըսաւ աղաչական շեշտով — «սիրելի Ճէյքըպ Մարլի, աւելի բան յայտնէ ինծի: Մխիթարական խօսքեր խօսէ, Ճէյքըպ:»

«Չունիմ որ խօսիմ», պատասխանեց Ոգին: «Մխիթարութիւնն ուրիշ գաւառներէ կու գայ, էպէնէզէր Սքրուճ, և ուրիշ պաշտօնեաներու ձեռամբ կը տրուի ուրիշ տեսակ մարդոց: Ոչ ալ կրնամ ըսել քեզի ինչ որ կ'ուզեմ: Քիչ մը բան եւս արտօնուած եմ ըսել, աւելի՞ ոչ: Չեմ կրնար կենալ, չեմ կրնար մնալ, չեմ կրնար յամենալ ուէ տեղ: Իմ ոգիս երբեք չէր շրջեր մեր գրասենեակէն անդին — միտ դիր խօսքիս — իմ ոգիս կենդանութեանս ժամանակ բնաւ չէր երթար մեր սեղանաւորի ծակին նեղ սահմաններէն անդին, և խոնջեցուցիչ ճամբորդութիւններ կան իմ առջևս:»

Սքրուճ, սովոր էր, ո՛ր ատեն որ մտածկոտ ըլլար, ձեռքերը տափառլին գրպանները դնել: Հիմա այդպէս ըրաւ՝ Ոգին խօսքերուն վրայ մտածելով, բայց

առանց աչքերը վեր առնելու, կամ ծնրադրելէ դադարելու:

«Շատ դանդաղ շարժած ըլլալու ես, Ճէյքըպ», ըսաւ Սքրուճ՝ գործի տեղեակ մարդու ոճով, թէեւ խոնարհ ու յարգալից շեշտով:

«Դանդաղ», կրկնեց Ոգին:

«Եօթը տարի է որ մեռած ես, և բոլոր ժամանակը կը ճամբորդեմ:»

«Բոլոր ժամանակը», պատասխանեց Ոգին, «անդու, անդադար: Խղճի անընդհատ տանջանք:»

«Արագ կը ճամբորդեմ», հարցուց Սքրուճ:

«Հովի թեւերով», պատասխանեց Ոգին:

«Ահագին քանակութեամբ տեղ շրջած պիտի ըլլաս եօթը տարուան մէջ», ըսաւ Սքրուճ:

Ոգին, զայս լսելով, ուրիշ աղաղակ մը արձակեց և գիշերուան խոր լուսեման մէջ այնքան սոսկալի ցունցով մը շարժեց իր չղթան որ Պահակն իրաւունք պիտի ունենար անոր դէմ դատ բանալ անհանգստութիւն և նեղութիւն տալուն համար:

«Ով գերի, կալանաւոր և կրկնաչղթայ կրող», աղաղակեց տեսիլը, «չգիտնա՛լ թէ այս երկրի համար անմահ էակներու անդու աշխատանքը մինչեւ յաւիտեան պիտի տեւէ ամբողջովին բերելու համար այն պտուղը զոր կրնայ բերել: Չգիտնա՛լ թէ իր փոքրիկ ոլորտին մէջ, ո՛ւր ալ ըլլայ այդ, սիրով գործող Քրիստոնեայ ուէ անձ իր մահկանացու կեանքը շատ կարճ պիտի գտնէ իբր ընդարձակ միջոց օգտակարութեան: Չգիտնա՛լ թէ վշտի ոչ մէկ քանակութիւն կրնայ փոխարինել կեանքի մը չարաչար գործածուած պատհուութիւնները: Եւ սակայն այդպիսի էի ես, ո՛հ, այդպիսի էի ես:»

«Բայց դուք միշտ գործի մարդ էիք ճարպիկ, Ճէյ-

քըպ,» կակազեց Սքրուճ, որ սկսաւ իր վրայ առնել այս գիտողութիւնը:

«Գո՛րծ,» աղաղակեց Ոգին, ձեռքերը դարձեալ գալաբելով: «Մարդկութիւնն էր իմ գործս: Հանրային բարօրութիւնն էր իմ գործս: Սէր, գթութիւն, համբերութիւն ու բարեսիրութիւն էին իմ գործս: Իմ ասպարէզիս գործառնութիւնները լոկ կաթիլ մը ջուր էին իմ գործիս ընդարձակ ովկիանոսին մէջ:»

Շղթան վեր վերցնելով հեռի բռնեց, որչափ կրնար իր թեւով, իբր պատճառը բոլոր իր ասպարէզին վշտին, և դարձեալ վար նետեց անկղ շառաչիւնով:

«Թաւաղող տարւոյն այս եղանակին մէջ,» ըսաւ տեսիլը, «ամէնէն աւելի կը տառապիմ: Ինչո՞ւ ես իմ ընկերներուս բազմութիւններուն մէջ չըլեցայ աչքերս վար դարձուցած և բնաւ վեր չառի նայելու համար օրհնեալ այն Աստղին, որ մոգերուն առաջնորդեց դէպ ի խեղճ բնակարան մը: Չկայի՞ն աղքատ տուններ որոնց առաջնորդէր զիս անոր լոյսը:»

Սքրուճ շատ զարհուրեցաւ ուրուականին այս ոճով խօսուածքը լսելով և սկսաւ սաստիկ դողալ:

«Ինծի մօտիկ ըրէ,» գոչեց Ոգին: «Իմ ժամանակս լրանալու վրայ է:»

«Մտիկ կ'ընեմ,» պատասխանեց Սքրուճ: «Բայց մի յանդիմաներ զիս: Ծաղկաւէտ ոճ մի գործածեր, ձէյքըպ, կ'աղաչեմ:»

«Քեզի չեմ ըսեր թէ ի՛նչպէս եղաւ որ քեզի կ'երեւիմ այնպիսի կերպարանով մը զոր կրնաս տեսնել: Շատ, շատ օրեր նստած եմ քովդ անտեսանելի կերպով:»

Հաճելի գաղափար մը չէր այս: Սքրուճ գողաց և ձակտին քրտինքը սրբեց:

«Իմ տանջանքիս թեթեւ մէկ մասը չէ այս,» շարունակեց Ոգին: «Այս գիշեր եկած եմ հոս իմացնել

քեզի թէ դեռ առիթ ու յոյս մը ունիս ինծի բախտակից չըլլալու: Առիթ ու յոյս մը զոր ես կը հայթայթեմ, էպէնէզէր:»

«Դուք միշտ բարի բարեկամ էիք ինծի,» ըսաւ Սքրուճ: «Շնորհակալ եմ:»

«Երեք ոգիներ պիտի այցելեն քեզ,» ըսաւ Ոգին՝ վերսկսելով:

Սքրուճի դէմքը վար ծոցեալ գրեթէ նոյնչափ, որչափ ծռած էր Ոգիին դէմքը:

«Ա՛յդ է առիթն ու յոյսը զոր յիշեցիր, ձէյքըպ,» հարցուց դողդոջ ձայնով:

«Այո:»

«Ես — ես — պիտի չուզէի այդ բանը,» ըսաւ Սքրուճ:

«Առանց այդ այցելութիւններուն,» ըսաւ Ոգին, «չես կրնար յուսալ խոյս տալ այն ձամբէն ուր ես կը գտնուիմ: Առաջինն սպասէ վաղը, երբ զանգակը Մէկ հնչէ:»

«Չե՞մ կրնար ամէնը մէկէն ընդունիլ և ըմբռնել, ձէյքըպ,» թեկադրեց Սքրուճ:

«Երկրորդն սպասէ յաջորդ գիշերը նոյն ժամուն: Երրորդն հետեւեալ գիշեր երբ Տասներկուքի վերջին հարուածը դադրի թրթռալէ: Մի յուսար այլեւս տեսնել զիս: Նայէ որ քու օգտիդ հաւար յիշես ինչ որ մեր միջեւ տեղի ունեցաւ:»

Այս խօսքերն ըսելէ ետեւ տեսիլն իր փաթթոցն առաւ սեղանէն և առաջուան պէս իր գլուխը պատեց անով: Սքրուճ գիտցաւ զայս այն սուր ձայնէն զոր ակռաններն հանեցին, երբ ծնօտներն իրար միացան պատատին միջոցով: Ինք համարձակեցաւ վերստին իր աչքերը վերցնել, և ուղիղ դիրքով իր առջեւ ցցուած գտաւ գերբնական իր այցելուն շղթայակապ մէջքով ու թեւով:

Տեսիլը ետ ետ երթալով հեռացաւ և իր ամէն քայլին հետ պատուհանը քիչ քիչ բացուեցաւ, այնպէս որ երբ այցելուն հոն հասաւ, ամբողջովին բաց էր: Սքրուճի նշան ըրաւ որ մօտե՛նայ, և ան հնազանդեցաւ: Երբ երկու քայլ մնաց իրենց միջեւ, Մարլիի Ոգին վեր առաւ իր ձեռքը՝ հասկցնելու համար որ այլեւս չմօտենայ: Սքրուճ կանգ առաւ:

Ոչ այնքան հնազանդելով որքան զարմանալով ու զարհուրելով, վասն զի, երբ այն ձեռքը բարձրացաւ, Սքրուճ չփոթ աղմուկներ լսեց օդին մէջ — կցկառուր ձայներ լացի և վշտի, կոծեր անբացատրելիօրէն տխուր ու ինքնապարտաւական: Տեսիլը, պահ մը մտիկ ընելէ ետեւ, միացաւ ողբալի կոծին և սահեցաւ գնաց տխուր ու խաւար գիշերին մէջ:

Սքրուճ ծայրայեղ հետաքրքրութեամբ գնաց պատուհանը և դուրս նայեցաւ:

Օդը լեցուն էր ուրուականներով որ հոս հոն կը թափառէին անդուլ աճապարանքով ու լացուկոծով: Անոնց իւրաքանչիւրը չլթայ կը կրէր Մարլիի Ոգիին նման: Ոմանք (թերեւս յանցաւոր կառավարութիւններ) միասին չլթայուած էին: Իսկ ազատ ոչ ոք կար: Շատեր իրենց կենդանութեան ժամանակ անձամբ ծանօթ էին Սքրուճի: Ինք լիովին ծանօթ էր ճերմակ բաժկոնակ հագած և կոճղին կապուած անագին երկաթ գրամարկղ մը կրող Ոգիի մը, որ ողբաձայն կու լար չկրնալուն համար օգնել երախայ մը ունեցող թշուառ կնոջ մը, զոր վարը կը տեսնէր դրան մը սեմին վրայ: Ամէնուն ալ թշուառութիւնը սա էր յայտնապէս թէ կ'աշխատէին ի բարին ծառայել մարդկային բաներու մէջ և ի սպառ կորուսած էին այդ կարողութիւնը:

Այդ էակները մառախուղի՞ վերածուեցան թէ մառախուղը պատնեց զանոնք, Սքրուճ չէր կրնար ըսել:

Բայց անոնք ու իրենց ուրուական ձայները մէկտեղ անհետացան և գիշերն այնպէս եղաւ ինչպէս էր, երբ ինք տուն եկաւ:

Սքրուճ փակեց պատուհանը և քննեց դուռը որմէ մտած էր Ոգին: Կրկնապէս կղպուած էր այն, ինչպէս իր իսկ ձեռքով կղպած էր, և նիզերը դրուած էին: Փորձեց «Խաբէութիւն» ըսել, բայց կեցաւ առաջին վանկին վրայ: Եւ այն յուզման համար որու ենթարկուեցաւ, կամ օրուան յոգնութիւններուն համար, կամ այն նշմարին համար զոր Անտեսանելի Աշխարհին վրայ ստացաւ, կամ Ոգիին տխուր խօսակցութեան և ժամուն ուշ ըլլալուն համար, հանգստեան պէտք ունենալով ուղղակի անկողին մտաւ առանց հանուելու և անմիջապէս քնացաւ:

ՏՈՒՆ Բ

ԵՐԵՎԱՆԻ ՈՂԻՆԵՐՈՒՆ ԱՌԱՋԻՆԸ

Երբ արթնցաւ Սքրուճ, այնքան մութ էր որ ան-
կողնէն դուրս նայելով հազիւ կրցաւ թափանցիկ պա-
տուհանը զանազանել սենեակին անթափանց պատերէն։
Ջանաց իր վայրաքիսի աչքերով թափանցել մութը, և
ահա մօտակայ եկեղեցւոյ դաշնաւոր զանգակաշարը
չորս քառորդ զարկաւ։ Ուստի մտիկ ըրաւ ժամն իմա-
նալու համար։

Մեծ եղաւ իր զարմանքը, երբ ծանր զանգը վեցէն
եօթը գնաց, եօթնէն ութ և կանոնաւորապէս մինչեւ
տասներկու և ապա կեցաւ։ Տասներկու։ Երբ պառկե-
ցաւ ինք, ժամը երկուքն անցած էր։ Սխալ էր ժա-
մացոյցը։ Սառի կտորիկ մը մտած ըլլալու է գործիքին
մէջ։ Տասներկու։

Դպաւ իր կրկնահարին զսպանակին, որպէս զի ուղղէ
այս այլանդակ ժամացոյցը։ Արագաշարժ փոքրիկ զըս-
պանակը տասներկու զարկաւ ու կեցաւ։

«Բայց կարելի՞ չէ», ըսաւ Սքրուճ, «որ ամբողջ
ցերեկ մը և աւելի ալ մինչեւ ուրիշ գիշեր մը քնացած
ըլլամ։ Կարելի չէ որ բան մը պատահած ըլլայ արեւին,
և այս կէսօրի տասներկուք է։»

Դադարաբար վրդովիչ ըլլալով անկողնէն ելաւ ու
պատուհանը գնաց խորխափելով։ Ստիպուեցաւ գիշե-
րանոցին թեղանիքով ապակին սրբել՝ բան մը տեսնել
կարենալու համար, և շատ քիչ բան կրցաւ տեսնել։
Ինչ որ կրցաւ հասկնալ՝ միայն սա էր թէ օդը տակա-
ւին շատ մառախլապատ էր և վերջին աստիճան ցուրտ,

և թէ հոս հոն վազող և մեծ ժխոր հանող մարդոց աղ-
մուկ չկար, ինչպէս անշուշտ պիտի ըլլար, եթէ գիշերը
պայծառ ցերեկին յաղթած և աշխարհի տիրապետած
չըլլար։ Այս շատ սիրտարար էր, վասն զի «այս առա-
ջին փոխանակադրով տեսօրէ երեք օր յետոյ վճարեցէք
Պ. Էպէսէզէ՛ր Սքրուճի կամ հրամանին» ևն. բոլո-
րովին անարժէք փոխանակագիր մը պիտի ըլլար, եթէ
հնար չըլլար օր հաշուել։

Սքրուճ դարձեալ պառկեցաւ, և խորհեցաւ ու
խորհեցաւ, և կրկին ու կրկին խորհեցաւ, բայց չկըր-
ցաւ բան մը հասկնալ։ Խորհելով, խորհելով աւելի չը-
փոթեցաւ և չխորհիլ ջանալով աւելի խորհեցաւ։ Մար-
լի Ոգին չափազանց կը նեղէր զայն։ Ամէն անգամ որ
հասուն քննութենէ ետեւ որոշում տար թէ ամէն ինչ
երազ էր, անոր միտքը թող տրուած զօրաւոր զսպա-
նակի մը պէս՝ ետ դէպ իր առաջին դիրքը կը դառնար
դարձեալ ու նոյն խնդիրը կը ներկայացնէր լուծելու
համար. «Երա՞զ էր թէ ոչ։»

Սքրուճ այս վիճակին մէջ մնաց մինչև զանգակա-
շարը երեք քառորդ եւս զարկաւ, և ինք յանկարծ յիշեց
թէ Ոգին ըսած էր թէ այցելութիւն պիտի ընդունի երբ
զանգակը Մէկ զարնէ։ Որոշեց արթուել պառկիլ մինչև
սփո ժամն անցնի։ Եւ նկատելով թէ քնանալ նոյնչափ
անկարելի էր որչափ երկինք երթալ, թերեւս այս ա-
մէնէն խմստուն որոշումն էր զոր հնար էր տալ։

Քառորդն այնչափ երկար եղաւ որ Սքրուճ աւելի
քան մէկ անգամ համոզուեցաւ թէ անգիտակցաբար
մրափած և ժամն անցուցած է։ Վերջապէս հնչեց այն
անոր ուշադիր ականջին։

«Տի՛նկ, տա՛նկ։»

«Քառորդ անցած», ըսաւ Սքրուճ, հաշուելով։

«Տի՛նկ, տա՛նկ։»

«Կէ՛ս,» ըսաւ Սքրու՛ն:

«Տի՛նկ, տա՛նկ:»

«Քառորդ մնաց,» ըսաւ Սքրու՛ն:

«Տի՛նկ, տա՛նկ:»

«Բուն ժամը,» ըսաւ Սքրու՛ն յաղթանակաւ, «և ուրիշ ոչի՛նչ:»

Ինք կը խօսէր ժամահար զանգակին հնչելէն առաջ, և ահա խոր, խուլ և երկար ու տխուր հնչումով Մէկ հնչեց այն: Անմիջապէս լոյս մը շողաց սենեակին մէջ և մարդուն անկողնին վարագոյրները քաշուեցան:

Մարդուն անկողնին վարագոյրները մէկ կողմ քաշուեցան, կ'ըսեմ, ձեռքով մը: Ոչ թէ ոտքերուն կողմի վարագոյրները, կամ կրնակի կողմի վարագոյրները, այլ անոնք որոնց ուղղուած էր անոր երեսը: Անկողնին վարագոյրները մէկ կողմ քաշուեցան, և Սքրու՛ն ընդոտտ ելլելով և կէս պռկած, կէս նստած գիրք մը առնելով դէմ առ դէմ գտաւ ինքզինք անդրերկրային այցելուի մը հետ, որ կը քաշէր զանոնք — այո, այնչափ մօտ անոր որչափ ես ձեզի մօտ եմ հիմա, և ես հոգիով ճիշտ ձեր քով եմ:

Օտարոտի դէմք մը — տղու նման, և սակայն ոչ այնչափ տղու նման որչափ ծերի, գերբնական միջնորդի մը ձեռամբ դիտուած, որ տեսութեանէ փախած և տղու փոքր համեմատութիւններ ստացած մարդու մը երեւոյթ կու տար անոր: Մազերը որ անոր վզին վրայ և կոնակնի վար կը կախուէին՝ ձերմակ էին կարծես ծերութեան պատճառով: Եւ սակայն դէմքին վրայ խորշոմ չկար և մորթն ամենափափուկ էր: Թեւերը շատ երկար և զօրեղ էին, ձեռքերը նմանապէս, կարծես արտասովոր ուժով: Սրունքներն ու ոտքերը, փափկօրէն բարեձև, մերկ էին վերին անդամներուն նման: Հագած էր ձիւնափայլ պարեգօտ մը և մէջքը

կապած էր լուսաւոր գօտի մը, որու փայլը գեղեցիկ էր: Զեռքն ունէր թարմ կանանչ հողի ճիւղ մը, իսկ զգեստը, գլխովին հակառակ ձմեռնային այս խորհրդանշին, ամառնային ծաղիկներով զարդարուած էր: Սակայն ամէնէն տարօրինակ բանը սա էր որ գլխուն զագածէն լոյսի պայծառ ցոլք մը կը բխէր որոշ, որով այս ամէնը տեսանելի կ'ըլլար և որու պատճառով անտարակոյս իր տխուր վայրկեաններուն մէջ իբր գլխարկ կը գործածէր մեծ չիջուցիչ մը, զոր հիմա թեւին տակ առած էր:

Այս իսկ, սակայն, երբ Սքրու՛ն աւելի ուշադրութեամբ գննեց, անոր ամէնէն տարօրինակ յատկութիւնը չէր: Վասն զի ճիշտ ինչպէս անոր գօտին մերթ մէկ մասով, մերթ ուրիշ մասով, կը շողարու կը փալփար և այն մասը որ լոյս էր հիմա՝ մութ կ'ըլլար ուրիշ անգամ, նոյնպէս տեսլականն ալ փոփոխութիւն կը կրէր որոշութեան մասին, մերթ միայթեւ երեւելով, մերթ միասրուն, մերթ քսանոտնեան, մերթ անգլուխ երկոտանի, մերթ անմարմին գլուխ, և այս լուծուող մասերուն ուրուագիծը չէր տեսնուեր թանձր խաւաքին մէջ ուր կը հալէին անոնք: Եւ զարմանալին այն է որ կը զառնար ճիշտ ինք կ'ըլլար դարձեալ — որոշ ու յստակ:

«Դուք այն Ոգի՞ն էք, տէր, որու զալուստը նախաձայնուեցաւ ինծի,» հարցուց Սքրու՛ն:

«Այո, այն եմ:»

Ձայնը մեղմ և անոյշ էր — եղականօրէն ցած, որպէս թէ այնքան մօտ ըլլալուն հակառակ շատ հեռու ըլլար:

«Ո՞վ և ի՞նչ էք դուք,» հարցուց Սքրու՛ն:

«Ես Անցեալ Ծնունդի Ոգին եմ:»

«Վաղո՞ւց անցած,» հարցուց Սքրու՛ն, անոր թըզուկ հասակը դիտելով:

«Ոչ, ձեր անցեալ ծնունդին»

Թերեւս Սքրուճ չէր կրնար ըսել, եթէ կարենալք մէկը անոր հարցնել, թէ ինչո՞ւ կը փափաքի որ Ոգին գլխարկ դնէ։ Բայց կը փափաքէր գլխարկաւոր տեսնել զայն, ուստի խնդրեց որ ան ծածկէ իր գլուխը։

«Ի՞նչ», գոչեց Ոգին, «այդչափ չո՞ւտ կ'ուզես մաշել աշխարհային ձեռքերով այն լոյսը զոր կու տամ ես։ Միթէ չը՞ բաւեր որ դուն անոնցմէ ես որոնց կիրքերը կազմեցին այս գլխարկը և կ'ստիպեն զիս տալիներով, տարիներով ճակտիս վրայ կրել զայն»։

Սքրուճ խոնարհութեամբ յայտարարեց թէ բնաւ մտադրութիւն չունի զայն վշտացնելու, կամ թէ բնաւ չգիտեր թէ իր կեանքին ունէ մէկ շրջանին մէջ կամաւ գլխարկ դնել տուած է Ոգիին։ Այս համարձակեցաւ հարցնել թէ ի՞նչ գործի համար եկած է։

«Քու բարօրութեանդ համար», պատասխանեց Ոգին։

Սքրուճ շնորհակալութիւն յայտնեց, բայց չկրցաւ չմտածել թէ անընդհատ քունի գիշեր մը այդ նպատակին աւելի պիտի ծառայէր։ Կ'երեւի թէ Ոգին լսեց անոր մտածումը, վասն զի ըսաւ անմիջապէս.

«Քու փրկութեանդ համար, ուրեմն։ Զգուշացիր»։

Միեւնոյն ժամանակ Ոգին երկարեց իր գորիզ ձեռքը և մեղմով բռնեց անոր թեւէն։

«Եւ, և ինձի հետ քալէ»։

Սքրուճի համար զուր ջանք պիտի ըլլար առարկել թէ օգը ցուրտ է և ժամն անյարմար՝ հետի ճամբորդութիւններու, թէ անկողինը տաք է և ջերմաչափը սառուցման կէտէն չատ վար, թէ ինք չատ թեթեւ հագուստ կը կրէ՝ բապուճ, գիշերանոց և գզակ միայն հագած ըլլալով, և թէ արդէն իսկ պաղառութեանէ կը նեղուի։ Ոգիին ձեռքը, թէև կնոջ մը ձեռքին չափ

փափուկ, անդիմադրելի էր։ Ելաւ Սքրուճ, բայց տեսնելով թէ Ոգին զէպի պատուհան կ'ուղղուի, աղաչեալով կոճկեց իր գիշերանոցը և ըսաւ,

«Ես մահկանացու եմ և անկումի ենթակայ»։

«Միայն թող որ ձեռքս դնեմ հոս», ըսաւ Ոգին, դնելով զայն անոր սրտին վրայ, «և պիտի պահպանուիս այս և աւելի մեծ բաներու մէջ»։

Այս խօսքերուն հետ անցան պատին մէջէն և կանգ առին բաց դաշտի ճամբու մը վրայ, որու երկու կողմը արտեր կային։ Քաղաքն ամբողջովին աներեւոյթ եղած էր։ Անոր ոչ մէկ հետքը կը տեսնուէր։ Անհետ եղած էին նաև խաւարն ու մառախուղը, վասն զի ձմրան պարզ ցուրտ օր էր և գետինը ձիւնով ծածկուած։

«Աստուած իմ», աղաղակեց Սքրուճ՝ երկու ձեռքերը միացնելով, երբ իր շուրջ կը նայէր։ «Ես այս տեղ մեծցայ։ Հոս անցուցի իմ տղայութիւնս»։

Ոգին քաղցրութեամբ նայեցաւ անոր։ Իր մեղմ հպումը, թէև թեթեւ ու վայրկեանական, տակաւին զգալի էր անոր։ Սքրուճ հաղարաւոր բոյրեր առաւ օդին մէջ ծփուն, որոնց իւրաքանչիւրը կապակցեալ էր վաղուց մոռցուած հաղարաւոր խորհուրդներու, յոյսերու, ուրախութիւններու և հոգերու հետ։

«Երթունքդ կը դողայ», ըսաւ Ոգին։ «Եւ ի՞նչ է այն որ երեսիդ վրայ կ'երեւի»։

Սքրուճ մրմնջեց ձայնի անսովոր զեղեւումով թէ բշտիկ է, և խնդրեց տանիլ զինք ո՛ւր որ կ'ուզէ։

«Ճամբան կը յիշէ՞ք» հարցուց Ոգին։

«Կը յիշե՛մ», գոչեց Սքրուճ եռանդաւոր։ «Աչքերս կապուած կրնամ երթալ»։

«Զարմանալի է որ մոռցար ա՛յնքան տարիներ», պատասխանեց Ոգին։ «Երթանք»։

Քալեցին անոնք — Սքրուճ կը ճանչնար ամէն դուռ,

սիւն և ծառ մինչեւ երեւցաւ հեռուէն փոքրիկ զիւղա-
քաղաք մը իր կամուրջով, եկեղեցիով ու ոլորապտոյտ
գետով: Յետոյ երեւցան քանի մը թաւամաղ մտրուկներ
որ իրենց կողմը կու գային արագ: Անոնց վրայ հեծած
տղայք կը պոռային ուրիշ տղայոց որ շինական սալակ-
ներու և կառքերու մէջ էին: Ամէնն ալ շատ ուրախ էին
և իրարու կը պոռային, այնպէս որ լայն արտերը կը
թնդային անոնց երգերէն և ցուրտ օդը կարծես կը
ծիծաղէր:

«Ասոնք անցեալ բաներու ստուերներ են լոկ,»
ըսաւ Ոգին: «չեն զգար մեր ներկայութիւնը:»

Ուրախ զուարթ ձամբորդները կը մօտենային: Եւ,
մինչ կը մօտենային, Սքրուճ կը ճանչնար զանոնք և
անոնց անունը կու տար: Ինչո՞ւ անսահմանօրէն ու-
րախացաւ զանոնք տեսնելով: Ինչո՞ւ անոր պաղ աչքը
կը շողար և սիրտը կը տրոփէր մինչ կ'անցնէին անոնք:
Ինչո՞ւ կը զուարթանար, երբ կը լսէր թէ զիրար կը
չնորհաւորէին Ուրախ Ծնունդը ըսելով, մինչ քառուղի-
ներու և կողմնական ուղիներու գլուխը կը բաժնուէին
իրենց սեփական տուները երթալու համար: Ուրախ
Ծնունդն ի՞նչ կարեւորութիւն ունէր Սքրուճի համար:
Կորսուի՞ ուրախ Ծնունդը: Ի՞նչ բարիք ըրած էր այն
Սքրուճի:

«Դպրոցը բոլորովին ամայի չէ: Առանձին տղայ մը
մնացած է հոն, բարեկամներէն լքուած,» ըսաւ Ոգին:

Սքրուճ ըսաւ թէ կը ճանչնայ զայն, և հեկեկաց:
Գլխաւոր ձամբէն զատուեցան դէպ ի լաւ յիշուող
փողոց մը և չուտով հասան աղիւսակերտ չէնք մը մութ
կարմիր գոյնով: Ունէր իր մէջ զանգակ մը և տանիքին
զագաթն ալ կողմացոյց մը: Խոշոր չէնք էր, բայց զրժ-
բախտութիւններու ենթարկուած, վասն զի քիչ կը գոր-
ծածուէին անոր ընդարձակ սենեակները: Խոնաւ ու

մամապատ էին անոնց պատերը, կոտրտած՝ իրենց
պատուհանները և փտած ու փլած իրենց դռները: Հա-
ւազգիներ, կարկաչելով կը պտըտէին ախոռներուն
մէջ, և կառատուններուն մէջ խոտեր բուսած էին:
Ներքին կողմն ալ չէր պահեր իր նախկին փայլը: Վասն
զի երբ տխուր սրահը մտան և սենեակներու բաց դռ-
ներէն ներս ակնարկ մը նետեցին, տեսան թէ պաղ և
ընդարձակ են և աղքատիկ կարասիով: Հոգի բոյր կար
օգին մէջ, ցուրտ մերկութիւն՝ չէնքին մէջ, որ կեր-
պով մը կը զուգորդուէր ճրագի լուսով շատ կանուխ
ելլելու հետ, բայց ոչ շատ ուտելիքի հետ:

Ոգին ու Սքրուճ գային: Գային սրահէն դէպ ի
զուռ մը տան ետեւի կողմը: Իրենց առջեւ կը բաց-
ուէր այն ու կը պարզէր երկայն, մերկ ու տխուր սեն-
եակ մը, զոր առելի մերկ կ'երեւցնէին եղեւնափայտէ
պարզ նստարաններուն և գրասեղաններուն շարքերը:
Ասոնցմէ միոյն վրայ առանձին տղայ մը նստած կը
կարդար տկար կրակին քով: Սքրուճ ալ նստաւ նստա-
րանի մը վրայ և սկսաւ լալ՝ նոյնութեամբ տեսնելով
անցեալ իր մոռցուած աղքատիկ վիճակը:

Շէնքին մէջ չկար թաքուն արձագանգ մը, պա-
տերուն, տախտակամածներուն ու ձեղունին մէջ չկար
մուկերու ձայն կամ չղրչիւն մը, ետեւի մութ գաւիթին
մէջ չկար ջորգանի կիսահալ ջուրէն թափող կաթիլ մը,
չկար յուսահատ կաղամախիի մը անտերեւ ոտներուն մէ-
ջէն լսուող հեծիւն մը, դատարկ մթերանոցի դրան մը
երերման անհաճոյ ձայն մը, ոչ, չկար կրակի ճարձա-
տիւն մը որ Սքրուճի սրտին չազդէր խորին կերպով և
չյորդեցնէր անոր արցունքներուն ուղիւր:

Ոգին անոր թեւին դպաւ եւ ցուցուց անոր պա-
տանեկան իր կերպարանը, երբ ուշի ուշով ընթերցման
կը պարապէր: Յանկարծ օտարոտի հազուստով և զար-

մանալիօրէն իրական ու որոշ մարդ մը երեւցաւ պատահանին դրսի կողմը, մէջքէն տապար մը կախած և փայտով բռնաւորուած իշու մը երասանակէն բռնած:

«Ոհ, Ալի Պապան է», գոչեց Սքրուճ խանդավառութեամբ: «Վաղեմի բարի, պարկեշտ Ալի Պապա՛ն: Այո, այո, կը ճանչնամ զայն: Ծնունդի մը օր, երբ այդ միայնակ տղան առանձին կը մնար հոս, ճիշտ այդպէս եկաւ ինք առաջին անգամ: Խեղճ տղայ: Եւ վալէնթին ու անոր վայրի եղբայրն Օրսըն կ'անցնին ահա», ըսաւ Սքրուճ: «Եւ ի՞նչ է անունն անոր որ քնացած վիճակի մէջ Դամասկոսի դրան առջեւ գրուեցաւ անդրաւարտիքով: Չե՞ս տեսներ զայն: Հապա Սուլթանին փեսա՛ն, որ Ոգիներէն գլխիվայր դարձուեցաւ: Ահաւասիկ գլխիվայր կեցած: Լաւ եղաւ: Ուրախ եմ: Ի՞նչ պէտք ունէր իշխանուհիին հետ ամուսնանալու:»

Սքրուճի գործի ընկերները պիտի զարմանային արդարեւ, եթէ լսէին զինք, երբ իր բնութեան ամբողջ եռանդով այսպիսի նիւթերու վրայ կը խօսէր ծիծաղի և լացի միջեւ տատանող յոյժ արտասովոր ձայնով, և տեսնէին անոր խանդավառութեամբ ու գրգռութեամբ զէմքը:

«Ահա թութակը», գոչեց Սքրուճ, «կանանչ մարմնով և դեղին պոչով, եղբորակի պէս բանով մը որ գլխուն գազաթին վրայ կը բարձրանայ: Խեղճ Բոպին Քրիւզօ, կոչեց այն զինք, երբ կղզիին շուրջ դառնալէ ետեւ նորէն տուն եկաւ: Խեղճ Բոպին Քրիւզօ, ո՛ւր էիր, Բոպին Քրիւզօ: Մարդը կարծեց թէ կ'երազէր, բայց ոչ: Թութակն էր: Ահա Ուրբաթ կ'անցնի, ի՞նչ արագ կը վալէ գէպ իր խորչը: Օ՛հ, ինծի նայէ, ինծի:»

Ապա արագ փոխանցումով մը, որ բոլորովին օտար էր իր բնութեան, «Խեղճ տղայ», ըսաւ իր նախկին վիճակին վրայ գթալով ու դարձեալ լռացաւ:

«Երանի՛ թէ», մրմնջեց Սքրուճ՝ ձեռքը գրպանը

դնելով և հորս կողմը նայելով՝ աչքերը սրբելէ ետեւ թեւնոցով — «Բայց չատ ուշ է հիմա:»

«Ի՞նչ կայ», հարցուց Ոգին:

«Ոչինչ», ըսաւ Սքրուճ: «Ոչինչ: Երէկ զիշեր տղայ մը Ծնունդի երգ երգեց դրանս առջև: Երանի՛ թէ բան մը տուած ըլլայի:»

Ոգին ժպտեցաւ և ձեռքը շարժեց՝ ըսելով, «Ուրիշ Ծնունդ մը նայինք:»

Սքրուճի նախկին անձը մեծցաւ այս խօսքերուն վրայ և սենեակը քիչ մը մթնեց ու աղտոտեցաւ: Պատերու երեսները կծկուեցան, պատահանները ձեղքըրուեցան, ծեփի կտորուանք թափեցան ձեղունէն և մերկ տախտակներ երեւցան անոնց տեղ: Թէ ի՞նչպէս տեղի ունեցաւ այս ամէնը, Սքրուճ ալ չգիտցաւ ձեզի պէս: Ան գիտէր միայն թէ այսպէս եղաւ, ամէն բան այսպէս պատահեցաւ, եւ թէահա դարձեալ մինակ մնաց երբ բոլոր միւս տղայք տուն գացին ուրախանալ Ծնունդի առիթով:

Հիմա չէր կարդար ինք, այլ վեր վար կը պտըտէր յուսահատօրէն: Ոգինն նայեցաւ և գլխու տխուր երեւումով անձկալից ակնարկ մը նետեց դրան կողմ:

Բացուեցաւ այն, և ահա ներս խոյացաւ մանչէն աւելի փոքր աղջիկ մը, որ Սքրուճի փաթթուելով և ստէպ ստէպ զայն համբուրելով խօսեցաւ անոր, «Մի՛րելի, սիրելի եղբայր», ըսելով:

«Եկայ քեզ տուն տանիլ, սիրելի եղբայր», կ'ըսէր աղջիկը, փոքրիկ իր ձեռքերով ծափելով և խնդալու համար վար ծռելով: «Տո՛ւն տանիլ, տուն, տո՛ւն:»

«Տո՛ւն, փոքրիկ Ֆէն», պատասխանեց մանչը:

«Այո», ըսաւ աղջիկը ցնծազին: «Տո՛ւն, տուն: Հիմա և յաւիտեան: Հայրը սովորականէն այնքան աւելի քաղցր է որ տունը երկինքի պէս է: Դիշեր մը երբ

պիտի պառկէի, այնքան քաղցրութեամբ խօսեցաւ ինծի որ չվախցայ անգամ մը եւս հարցնել թէ կը թողո՞ւ որ տուն գաս դուն: Եւ ըսաւ, Այո, պէտք է որ տուն գաս: Եւ կառքով մը ղրկեց զիս որ քեզ տանիմ: Եւ դուն մա՛րդ պիտի ըլլաս», ըսաւ աղջիկը՝ աչքերը լայն բանալով, «Եւ այլեւս պիտի չգաս հոս: Բայց նախ մենք մէկտեղ պիտի ըլլանք բոլոր Ծնունդին և ամենապատուական ուրախութիւն վայելենք:»

«Լման կին եղած ես, փոքրիկ Ֆէն», գոչեց մանչը: Աղջիկը ծափեց ու խնդաց, և ջանաց անոր գլխուն դպչիլ, բայց շատ փոքր ըլլալով՝ նորէն խնդաց ու ոտքի մատներուն վրայ կայնեցաւ զայն զրկելու համար: Ապա սկսաւ մանկական իր եռանդով դէպ ի գուռը քաշել զայն, և մանչն յօժարակամ ընկերացաւ:

Ներբանցքին մէջ ստակալի ձայն մը գոչեց. «Վար բերէք աշակերտ Սքրուճի սնտուկը», և ահա հոն երեւցաւ բուն իսկ դպրոցին կատաղի ուսուցիչը, որ այս անգամ բարեհաճեցու Սքրուճի նայիլ և ձեռքը թօթվելով մտքի ահաւոր վիճակի մը մէջ ձգեց զայն: Ապա տարաւ զայն ու անոր քոյրը ամենացուրտ սենեակ մը, իրական հին հոգ մը, ուր պատերուն վրայ հաստատուած քարտէսները և պատուհաններու մէջ դրուած երկրագունդն ու երկնագունդը ցուրտէն սառի պէս կը փայլէին: Հոգ հանեց չի՛ մը զինի հազուադիւտօրէն թեթեւ, կտոր մը քէյք հազուադիւտօրէն ծանր, և մեծարեց տղաքն այդ համեղ ուտելիքով ու ըմպելիով, միեւնոյն ժամանակ վտիտ ծառայ մը ղրկելով բաժակ մը ըմպելի տալ սուրհանդակ մանչուն, որ պատասխանեց թէ չնորհակալ է պարոնէն, և թէ սակայն, եթէ առաջուան խմած տեսակէն է, չուզեր: Աշակերտ Սքրուճի սնտուկն այս պահուն արդէն կառքին վրայ կապուած էր: Տղայք սիրով հրաժեշտ առին ուսուցչէն

և կառքը մտնելով քչեցին ուրախութեամբ պարտէզն ի վար, արագ թաւալող անիւները մշտադալարներու մութ տերեւներուն ձիւնն ու եղեամբ ցայտեցնելով փրփուրի կամ ջուրի պէս:

«Միշտ փափուկ էակ, զոր փուք մը կրնար թօչնեցնել», ըսաւ Ոգին: «Սակայն սրտով ագնիւ:»

«Այո, այնպէս էր», գոչեց Սքրուճ, «Իրաւունք ունիք: Ձեմ ուրանար, Ոգի: Բաւ լիցի:»

«Կին էր, երբ մեռաւ», ըսաւ Ոգին, «և, ինչպէս կը կարծեմ, զաւակ ունէր:»

«Մէկ զաւակ», պատասխանեց Սքրուճ:

«Ճիշտ», ըսաւ Ոգին: «Ձեր քեռորդին(*)»:»

Սքրուճ վրդովեցաւ և տուաւ կարճառօտ պատասխան մը. «Այո:»

Թէեւ ճիշտ այդ վայրկեանին մեկնած էին դպրոցէն, կը գտնուէին հիմա քաղաքի մը մեծ հրապարակին մէջ, ուր ստուերային անցորդներ կ'անցնէին կը դառնային, ուր ստուերային սալեր ու կառքեր կը ձգնէին ճամբայ բանալ և ամէն կողմ իրական անմուկ ու թոհուրոհ կը տիրէր: Խանութներուն երեւոյթէն ու զարդերէն յայտնի էր թէ հոս ալ Ծնունդի ժամանակ էր: Բայց իրիկուն էր և փողոցները լուսաւորուած էին:

Ոգին կանգ առաւ վաճառատան մը դրան առջեւ ու հարցուց Սքրուճի թէ կը ճանչնա՞յ զայն:

«Ճանչնա՛լ», ըսաւ Սքրուճ: «Միթէ ես հոս աշակերտ չէի՞:»

Ներս մտան: Սքրուճ, կեղծամով մարդ մը տեսնելով այնչափ բարձր գրասեղանի մը ետին նստած որ եթէ երկու մատնաչափ աւելի բարձր ըլլար ինք՝ գլու-

(*) Դժբախտաբար ասկէ առաջ սխալմամբ եղբորորդի կոչուեցաւ այս:

խը ձեղունին պիտի զարնուէր, գոչեց մեծ յուզմամբ.
«Պ. Ֆէզիուիկ, Պ. Ֆէզիուիկ, դա՛րձեալ ողջ:»

Մարդը զրիչը վար դնելով ժամացոյցին նայեցաւ:
Եօթն էր: Շփեց իր ձեռքերը, չիտկեց իր լայն բաձ-
կոնակը, խնդաց սրտազին՝ ամբողջ մարմինը երերցը-
նելով, և գոհունակ, երջանիկ, ձոխ ու զուարթ ձայնով
գոչեց.

«Էյ, օ՛ն, էպէ՛նէզէր, Տիք:»

Սքրուճ, որ հիմա մեծցած, մարդ եղած էր, իր
նախկին ձեւով ու կերպարանով ներս մտաւ աշխուժիւ,
ընկերակցութեամբ իր աշակերտակցին:

«Տիք Ուիլքինս է անկասկած,» ըսաւ Սքրուճ Ու-
զիին: «Այո, ինքն է: Շատ կը սիրէր զիս: Խեղճ Տիք:
Աւա՛ղ:»

«Օ՛ն, աղաք,» ըսաւ Ֆէզիուիկ: «Ա՛լ պէտք է
գործել այս իրիկուն: Ծնունդի Խթում է, Տիք: Ծնունդ,
էպէ՛նէզէր: Վայրկենապէս գոցուի՛ն փեղկերը,» գոչեց
Ֆէզիուիկ, ափը ափին զարնելով:

Ի՛նչպէս գործեցին այն երկու աշակերտները, չէք
կրնար հաւատալ: Փողոցը խոյացան փեղկերով — մէկ,
երկու, երեք — տեղաւորեցին զանոնք — չորս, հինգ,
վեց — հաստատեցին ու ամրացուցին — եօթը, ութ
ինը — մրցակից ձիերու պէս հեւալով վերադարձան
մինչեւ դուք կարենայիք տասներկու ըսել:

Ֆէզիուիկ, հիանալի զիւրաշարժութեամբ իջնելով
իր բարձր գրասեղանէն, «Օ՛ն, աղաքս,» ըսաւ, «քիչ մը
ժողվենք սա բաները և ընդարձակ տեղ բանանք: Օ՛ն,
Տիք, օ՛ն, էպէ՛նէզէր:»

Ժողվե՛լ: Զկար բան մը զոր չուզէին կամ չկրնային
ժողվել, մինչ Ֆէզիուիկ կը հսկէր: Գործը վայրկենա-
պէս կատարուեցաւ: Շարժական ամէն բան վերցուե-
ցաւ իբր թէ այլեւս բնաւ չգործածուելու համար: Տախ-

տակամածն աւլուեցաւ ու ջրուեցաւ, ճրագներն յար-
գարուեցան, վառելանիւթ դիզուեցաւ կրակին վրայ, և
վաճառատունն այնպէս կռկկ, տաքուկ, չոր ու պայծառ
պարասորա՛ն մը դարձաւ, ինչպէս պիտի ուղէիք տեսնել
ձմեռ զիշեր մը:

Եւ ահա ներս մտաւ ջութակահար մը նուագի տետ-
րակով: Դիմեց ուղղակի բարձր գրասեղանը և նուա-
գավայր ընելով զայն սկսաւ ջութակին թելերը ներ-
դաշնակել՝ ստամոքսացաւով տատալով յիսուն հոգիի
ձիշեր կարծես հանելով: Ներս եկաւ Տիկին Ֆէզիուիկ,
մեծղի չօչափելի ժպիտ մը: Ներս եկան երեք Օր. Ֆէ-
զիուիկները, համակ ժպտուն ու սիրուն: Ներս եկան
դեռատի վեց հեռեւորդները որոնց սիրտերը կը կոտ-
րէին անոնք: Ներս եկան հաստատութեան մէջ գործող
բոլոր երիտասարդներն ու երիտասարդուհիները: Ներս
եկաւ տան սպասուհին իր հացագործ հօրեղբորորդւոյն
հետ: Ներս եկաւ խոհարարուհին իր եղբօր մտերիմ բա-
րեկամ կաթնավաճառին հետ: Ներս եկաւ դիմացի ման-
չը (որու համար կասկած կար թէ բաւական ուտելիք
չէր ստանար իր տէրոջմէն), ջանալով պահուիլ դրացի
աղջկան մը ետին, որու մասին ասպցուցուած էր թէ
տիրուհին քաշած էր անոր ականջները: Ներս եկան այս
ամէնն իրարու ետեւէ: Ումանք երկչոտ, ումանք համար-
ձակ. ումանք չնորհալի, ումանք անչնորհ կերպով. ու-
մանք հրելով, ումանք քաշուելով: Ներս եկան ամէնն
ալ այս կերպով և այն կերպով: Ելան պարել ամէնն
ալ, քսան զոյգ մէկէն, ձեռք ձեռքի տալով, վար վեր
նախ սրահին երկու կողմէն, ապա մէջտեղէն, և յետոյ
չրջան ընելով սիրալիբ խմբաւորման այլազան աստի-
ճաններով, առաջին հին զոյգը միշտ սխալ տեղ ելլե-
լով, առաջին նոր զոյգը հոն հասնելուն պէս վերստին
մեկնելով, մինչև բոլոր զոյգերը վերը մնացին ու վա-

ըր ոչ մէկ զոյգ մնաց օգնական: Երբ այս արդիւնքը ձեռք բերուեցաւ, ծերուկ Ֆէզիուիկի պարը դադարեցնելու համար ծափ դարձնելով գոչեց, «Ապրիք,» և ջուլ թակահարն իր տաք դէմքը կախեց աման մը սեւ ըմպելիի վրայ, որ մասնաւորապէս այդ նպատակով հայթայթուած էր: Բայց երբ վերստին երեւցաւ, հանգիստն արհամարհելով սկսաւ խնդոյն վերստին նուագել, թէեւ դեռ պարող չկար, իբր թէ միւս ջութակահարն ուժասպառ վիճակի մէջ տուն տարուած ըլլար փեղկի մը վրայ պառկած, և ինք, բոլորովին նոր մարդ, որոշած ըլլար կա՛մ մեռնիլ, կա՛մ փախցնել զայն յաղթահարուած:

Ուրիշ պարեր ալ եղան, և գրաւախաղեր և դարձեալ պարեր: Քէյք կար, չաքարօղի կար, խորովածոյ և խաչածոյ պաղ մսի կոյտեր, մսախառն և մրգախառն համադամներ և առատ գարեջուր: Բայց իրիկուան ամենամեծ դէպքը տեղի ունեցաւ խորովածոյէն և խաչածոյէն ետքը, երբ ջութակահարը (խորամանկ չո՛ւն), մարդ մը որ իր գործն ավելի լաւ գիտէր քան զոր դուն կամ ես կրնայինք անոր բացատրել, սկսաւ «Սըր Բոճըր տը Քըվըրլի» եղանակը զարնել: Անմիջապէս ոտքի ելաւ ծերունին Ֆէզիուիկ՝ պարելու համար Տիւկին Ֆէզիուիկի հետ: Առաջին ալ զոյգ եղան, դժուարին դեր առնելով: Երեք, չորս և քսան զոյգեր կազմուեցան հետզհետէ, զոյգեր՝ որ արհամարհելի մարդիկ չէին, այլ այնպիսիներ որ պիտի պարէին և քալելու միտք չունէին:

Սակայն եթէ երկու անգամ, այո, չորս անգամ ալ, աւելի ըլլային թուով, ծեր Ֆէզիուիկ պիտի մրցէր անոնց հետ: Իսկ Տիւկին Ֆէզիուիկ արժանի էր անոր ընկերանալ բառին ամէն իմաստով: Եթէ բարձր գովեստ չէ այս, ըսէք ինձի աւելի բարձրը, և ես զայն պիտի

գործածեմ: Ֆէզիուիկի սրունքներուն դնդերները կարծես դրական լոյս կ'արձակէին: Պարին ամէն մասերուն մէջ լուսիններու նման կը փայլէին: Չէիք կրնար գուշակել ոեւէ վայրկեան թէ ի՞նչ պիտի ըլլային յաջորդ վայրկեանին: Եւ երբ Տէր և Տիւկին Ֆէզիուիկ խաղացին պարին ամէն ձեւերը, առաջ և ետ երթալով, ձեռն ի ձեռն ընթանալով, խոնարհելով, մեծարելով, չըջան բոլորելով և բոլորակին մէջէն անցնելով ու ետ դարձեալ դէպ ի նախկին դիրքը վերադառնալով, Ֆէզիուիկ այնպէս ուսուստեց և այնպէս ճարտարօրէն որ կարծես սրունքներով կը թարթէր և միշտ ոտքերուն վրայ կուգար առանց զողզղալու:

Երբ պատի ժամացոյցը տասնըմէկ զարկաւ, ընտանեկան պարահանդէսը վերջացաւ: Տէր և Տիւկին Ֆէզիուիկ դիրք բռնեցին, մին դրան մէկ կողմը, միւսը միւս կողմը, և մեկնող իւրաքանչիւր անձի ձեռքը սեղմելով Սը. Ծնունդը շնորհաւորեցին: Երբ ամէն ոք մեկնեցաւ բաց ի երկու աչկերաներէն, անոնց ալ ձեռքը սեղմեցին և Սը. Ծնունդը շնորհաւորեցին: Այսպէս զուարթ ձայները դադարեցան և պատանիներն իրենց անկողինները զրկուեցան, որոնք խանութին ետեւի մասին մէկ սեղանին տակ էին:

Ամբողջ այս ժամանակ Սքրուճ չարժած էր խելակորոյս մարդու մը պէս: Անոր սիրտն ու հոգին տեսարանին մէջ էին և իր նախկին անձին հետ: Ամէն բան հաստատեց, ամէն բան յիշեց, ամէն բան սիրեց և տարօրինակ յուզման մատնուեցաւ: Իր նախկին անձին և Տիւքի պայծառ դէմքերուն անհետանալէն ետեւ միայն յիշեց Ոգին և զգաց թէ զինք կը գիտէ ուշի ուշով, և լոյսը դեռ որոշ կը շողայ անոր գլխուն վերեւ:

«Պղտիկ բան է,» ըսաւ Ոգին, «այս տխմարները լեցնել այսքան երախտադիտութեամբ:»

«Պղտիկ,» արձագանգեց Սքրուճ :

Ոգին անոր նշան ըրաւ մտիկ ընել երկու աշխարհներուն, որոնք իրենց սիրտերը բանալով Ֆէզիուիկի գովիտը կը հիւսէին : Երբ մտիկ ըրաւ ան, Ոգին ըսաւ,

«Ինչո՞ւ չէ : Ձեր մահկանացու դրամէն քանի մը ոսկի—թերեւս երեք չորս—միայն ծախսեց : Մեծ բա՞ն է միթէ այդ, կ'արժէ՞ որ այդչափ գովուի առոր համար :»

«Այդ չէ խնդիրը,» ըսաւ Սքրուճ, զայրանալով այս գիտողութեան համար և անգիտակցօրէն խօսելով իր նախկին և ոչ արդի մտայնութեամբ : «Այդ չէ խնդիրը, Ոգի : Մարդը մեզ երջանիկ կամ ապերջանիկ ընելու—մեր ծառայութիւնը թեթեւ կամ ծանր դարձնելու, հաճոյքի կամ տանջանքի վերածելու—կարողութիւնն ունի : Ըսէք թէ այդ կարողութիւնը կը կայանայ խօսքերու և ակնարկներու մէջ, այնքան փոքր ու աննշան բաներու մէջ որ անհնար է գումարել կամ համրել զանոնք—սակայն ատկէ ի՞նչ փնաս : Երջանկութիւնը զոր այն մարդը կու տայ՝ այնքան մեծ է որքան պիտի ըլլար, եթէ անագին ծախք ընէր :»

Ձգաց Ոգին նայուածքը և կանգ առաւ :

«Ի՞նչ կայ,» հարցուց Ոգին :

«Մասնաւոր բան մը չկայ,» ըսաւ Սքրուճ :

«Կայ, կարծեմ,» պնդեց Ոգին :

«Ոչ,» պատասխանեց Սքրուճ : «Ձկայ : Պիտի ուզէի որ կարող ըլլայի հիմա մէկ երկու խօսք ըսել զրազրիս : Այս է բոլորը :»

Իր նախկին անձը ճրագները մօրեց՝ այս փափաքն յայտնելու պահուն : Սքրուճ ու Ոգին ալ նորէն քով քովի գտան զիրար բաց օդին մէջ :

«Իմ ժամանակս կը կարճնայ,» ըսաւ Ոգին : «Շուտ :»

Այս չըսուեցաւ Սքրուճի կամ ուէ անձի զոր կրնար ան տեսնել : Սակայն անմիջական արդիւնք ունեցաւ : Վասն զի դարձեալ ինքզինք տեսաւ Սքրուճ : Հիմա մեծ էր ինք, առոյգ հասակով մարդ մը : Դէմքը չունէր աւելի յառաջացած տարիքի յատուկ խիստ ու դաժան գիծեր : Բայց սկսած էր հոգերու և ազահու թեան նշաններ կրել : Աչքին մէջ կար եռանդուն, ազահ և դժգոհ շարժում մը, որ կը մատնէր արմատացած կիրքը և ցոյց կու տար թէ ո՛ւր պիտի իյնար մեծցող ծառին ստուերը :

Առանձին չէր, այլ կը նստէր սգաւորի հագուստով գեղանի մատաղ աղջկան մը քով, որու աչքերուն մէջ արցունքներ կային և Անցեալ Ծնունդի Ոգիէն բղխող լոյսին մէջ կը փալիւային :

«Քեզի համար քիչ կարեւորութիւն ունի,» ըսաւ աղջիկը մեղմով : «Քեզի համար, շատ քիչ : Ուրիշ կուռք մը գրաւած է իմ տեղս : Եւ եթէ ուրախացնէ և սփոփէ քեզ ապագային մէջ, ինչպէս ես պիտի ջանայի ընել, ցաւելու պատճառ մը չեմ ունենար :»

«Ի՞նչ կուռք գրաւած է քու տեղդ,» պատասխանեց Սքրուճ :

«Ոսկի կուռք մը :»

«Այս է աշխարհի անաչա՞ռ ընթացքը,» ըսաւ Սքրուճ : «Ձկայ բան մը զոր այնքան խստութեամբ կը դատապարտէ որքան աղքատութիւնը, և չկայ բան մը զոր այնքան խստութեամբ դատապարտել կը կեղծէ որքան հարստանալու ճիգը :»

«Չափազանց կը վախնաք աշխարհէն,» պատասխանեց աղջիկն անուշութեամբ : «Բոլոր ձեր միւս յոյսերը թաղուած են անոր գծու յանդիմանութեան ենթարկուելու վտանգէն ղերձ փնալու յոյսին մէջ : Ես տեսայ ձեր ազնուագոյն տենչերուն մի առ մի թօթա-

փութը մինչեւ Շահու տիրական կիրքն ամբողջովին
գրաւեց ձեզ: Չտեսա՞յ:»

«Աաւ,» պատասխանեց Սքրուճ: «Եթէ ես այդ-
քան իմաստուն եղած եմ, ի՞նչ կ'ըլլայ: Փոխուած չեմ
քեզի հանդէպ:»

Աղջիկն իր գլուխն երերցուց:

«Փոխուած եմ:»

«Մեր պայմանագրութիւնն հին է: Կնքուեցաւ,
երբ երկուքս ալ աղքատ էինք և յօժար աղքատ մնալ,
մինչեւ կարենայինք յարմար ժամանակին աշխարհա-
յին մեր վիճակը բարելաւել համբերատար մեր աշխա-
տասիրութեամբ: Փոխուած եմ: Երբ այն կնքուեցաւ,
ուրիշ մարդ էիք:»

«Տղայ էի,» ըսաւ անհամբերութեամբ:

«Քու իսկ զգացումդ կ'ըսէ քեզի թէ չէիր այն ինչ
որ ես հիմա,» պատասխանեց աղջիկը: «Իսկ ես նոյն
կը մնամ: Այն որ երջանկութիւն կը խոստանար երբ
մենք մէկ էինք սրտով, թշուառութեամբ լեցուն է
հիմա որ երկուք ենք: Ո՛րքան ստէպ և ո՛րքան ցա-
ւով խորհած եմ ասոր վրայ, պատմելու միտք հունիմ:
Կը բաւէ ըսել թէ խորհած եմ ասոր վրայ և կրնամ
արձակել քեզ:»

«Ես քեզմէ արձակում ուզեցի՞:»

«Ոչ, ոչ երբեք:»

«Ինչո՞վ ուրեմն:»

«Փոխուած բնութեամբ, փոխուած ոգիով, կեանքի
տարբեր մթնոլորտով, իբր կեանքի մեծ նպատակ՝
տարբեր Յոյսով: Ամէն բանով որ իմ սիրոյս ոեւէ ար-
ժէք կ'ընծայէր քու առջեւ: Եթէ այս փոփոխութիւնը
բնաւ տեղի ունեցած չըլլար մեր միջեւ,» ըսաւ աղջիկն
անոյշ բայց անքթիթ նայուածքով, «ըսէ ինծի, պիտի

փնտռէի՞ր, պիտի ջանայի՞ր, հիմա վերաշահիլ զիս:
Ոհ, ոչ:»

Հակառակ իր կամքին, Սքրուճ ընդունեցաւ կար-
ծես այս ենթադրութեան իրաւացիութիւնը: Սակայն
ճիշդ մը ընելով ըսաւ, «Դուք չէք կարծեր:»

«Եթէ կարելի ըլլար ինծի ուրիշ կարծիք ունե-
նալ, Երկինք գիտէ թէ ուրախ պիտի ըլլայի,» պա-
տասխանեց աղջիկը: «Երբ այսպիսի ճշմարտութիւն
մը իմանամ, գիտեմ թէ ո՛րքան հզօր ու անդիմադրե-
լի կ'ըլլայ այն: Բայց եթէ ազատ ըլլայիր այսօր, վա-
ղը, երէկ, կրնո՞ւմ ես անգամ հաւատալ թէ անօժիտ
աղջիկ մը պիտի ընտրէիր, դուն որ անոր հետ մտեր-
մական հաղորդակցութեան միջոցին իսկ ամէն բան
Շահով կը կշռես: Կամ եթէ վայրկեան մը քու կեանքի
վարիչ սկզբունքիդ անհաւատարիմ ըլլալով ընտրէիր
իսկ, միթէ չե՞մ գիտեր ես թէ անշուշտ զղջում ու ցաւ
պիտի յաջորդեն այդ քու քայլին: Գիտեմ և կ'արձակեմ
քեզ — կատարեալ յօժարութեամբ ի սէր անոր որ եր-
բեմն էիր:»

Սքրուճ պատրաստուեցաւ խօսիլ: Բայց աղջիկը
զլուխն ուրիշ կողմ դարձնելով վերսկսաւ.

«Կարելի է որ ցաւիք ասոր համար — անցեալ բա-
ներու յիշատակը կէս մը տրամադիր կ'ընէ զիս յուսալ
թէ պիտի ցաւիք: Կարճ, չատ կարճ ժամանակ մը,
և ուրախութեամբ պիտի վտարէք այդ յիշատակն իբր
անշահ երազ մը, որմէ արթնցաք բարեբախտաբար: Կը
մաղթեմ որ երջանիկ ըլլաք այն կեանքին մէջ զոր
ընտրեցիք:»

Աղջիկը թողուց զայն, և մեկնեցան:

«Ոգի,» ըսաւ Սքրուճ: «Ուրիշ բան մի ցուցներ
ինծի: Տուն տար զիս: Ինչո՞ւ կը հրճուիս տանջելով
զիս:»

«Ստուեր մը եւս», գոչեց Ողին:

«Ոչ», աղաղակեց Սքրուճ: «Ոչ, ուրիշ չեմ ուզեր: Ա՛յ կը բաւէ:»

Սակայն անողորք Ողին բռնեց զայն երկու թեւով և բռնադատեց գիտել յաջորդ տեսիլը:

Ուրիշ տեսարան էր պարզուածը: Սենեակի մը մէջ էին, ոչ շատ մեծ կամ փառաւոր, բայց լիովին հանգըստաւէտ: Զմեռնային կրակարանին քով մատաղատի աղջիկ մը նստած էր զեղեցիկ, վերջինին այնքան նման որ Սքրուճ կարծեց նախ թէ նոյնն է: Բայց յետոյ հասկեցաւ թէ էր սիրուն տիկին մը իր դստեր գիմաց նստած: Սենեակին աղմուկը կատարեալ ժխոր էր, վասն զի տղայք կային հոն աւելի շատ քան զոր Սքրուճ կրնար համբել մտքի իր յուզեալ վիճակին մէջ: Եւ, ոտանաւորի մը համբաւաւոր հօտին աննման, մէկ անձի պէս չարժող քառասուն տղայ չէին անոնք, այլ իւրաքանչիւրը քառասուն անձի պէս չարժող: Հետեւաբար ժխորն անհաւատալիօրէն մեծ էր, բայց ոչ ոք կարծես հոգ կ'ընէր: Ընդ հակառակն մայրն ու դուստրը բոլոր սրտով կը խնդային ու կ'ախորժէին, և քիչ յետոյ երկրորդն անոնց խաղերուն խառնուելով անողորք կերպով կողոպտուեցաւ պզտիկ աւագակներէն: Ինչե՛ր տալ պիտի ուզէի ես անոնց մին ըլլալու համար: Թէեւ երբեք այնքան կոշտ պիտի չըլլայի: Ոչ, ոչ, երբեք: Եթէ ամբողջ աշխարհի հարստութիւնն ինծի տրուէր, ես մազի սա հիւսքերը պիտի չքակէի և չաւրէի: Իսկ այն թանկազին փաթրիկ կօշիկը, ո՛հ, քաւ լիցի, որ համարձակէի հանել իր տիրուհիին ոտքէն: Գալով կատակի համար անոր մէջքը չափելու փորձին, երբեք չէի կրնար հետեւիլ այդ համարձակ չարածձիններուն: Պիտի վախնայի որ թեւս անոր շուրջ կը փակչի իբրեւ պատիժ և այլեւս չչիտկուիր: Սակայն մեծապէս պի-

տի բաղձայի, կը խոստովանիմ, անոր շրթանց դրպչիլ, զայն հարցափորձել որպէս զի բանայ զանոնք, անոր վայրահակ աչքերուն արտեւանունքները դիտել և չչիկնիլ, անոր արձակել տալ իր ճոխ մաղերը որոնց մէկ մատնաչափն անգին յիշատակ մը պիտի ըլլար: Համառօտիւ, պիտի բաղձայի, կը խոստովանիմ, տղու մը ամենամեծ ազատութիւնն ունենալ անոր քով և սակայն այդ ազատութեան արժէքը գիտնալու չափ մեծցած ըլլալ:

Յանկարծ դուռի բախում մը լսուեցաւ, և ահա դէպ ի դուռն այնպիսի խուժում մը սկսաւ որ աղջիկը ծիծղուն դէմքով ու աւարի տրուած հագուստով տարուեցաւ դէպ ի հոն, կեդրոնը մնալով հրավառ այտերով և բարձրաձայն գոչող տղայոց, ճիշտ ժամանակին ողջունելու համար հայրը, որ տուն կու գար Ծնունդի խաղալիկներով ու նուէրներով բեռնաւորուած մարդու մը ընկերակցութեամբ: Այն ատեն պէտք էր տեսնել անոնց աղաղակն ու պայքարը, և յարձակումը զոր ըրին անպաշտպան բեռնակրին վրայ: Ի՛նչպէս մագլցեցան անոր վրայ՝ աթոռներն իբր սանդուխ գործածելով: Ի՛նչպէս մխրձեցան անոր զրպաններուն մէջ և աւարի տունն անոր թուխ թղթէ ծրարները, քաշեցին անոր վզկապը, փաթթուեցան անոր վզին, բռուեցով ծեծեցին անոր կոնակը, և աքացի հարուածներ տունն անոր սրունքներուն ի նշան բուռն սիրոյ: Պէտք էր լսել հիացման և հրճուանքի աղաղակները որոնցմով կ'ողջունէին ամէն ծրարի բացում: Լսե՛լ սոսկալի սա ծանուցումը թէ մանկիկն իր բերանը դրաւ պուպրիկի մը տապակը և զօրաւոր վախ կայ որ կլլեց փայտէ պնակի մը վրայ սոսիւնձով փակցուած արուստական հնդկահաւ մը: Տեսնե՛լ այն հանգիստ շնչառութիւնը զոր ամէն ոք սկսաւ իմանալով թէ անհիմն էր այդ կատկածը: Տես-

նե՛լ ընդհանուր ուրախութիւնը, երախտագիտութիւնը և խանդավառութիւնը: Աննկարագրելի են անոնք: Կը բաւէ ըսել թէ տղայք և իրենց զգացումներն հետզհետէ կ'ան հիւրանոցէն, և սանդուխէ մը կամաց կամաց ելլելով վերնայարկն հասան, ուր պառկեցան ու լռեցին:

Սքրուճ աւելի ուշադրութեամբ կրցաւ իր չորս կողմը դիտել, երբ տանուտէրը վառարանին քով նստաւ իր վրայ գուրգուրացող սիրուն աղջկան և անոր մօր հետ: Եւ երբ մտածեց թէ այդպիսի ուրիշ աղջիկ մը, նոյնքան չնորհագեղ ու խոստմնալից, կրնար հայր կոչել զինք և գարուն վայելել տալ իր կեանքի ցուրտ ձմրան մէջ, տեսողութիւնն իսկապէս շատ աղօտացաւ:

«Պէ՛լ» ըսաւ ամուսինը՝ ժպիտով իր կնոջ դառնալով, «այսօր հին մէկ բարեկամդ տեսայ:»

«Ո՞վ էր:»

«Գուշակէ:»

«Ի՞նչպէս գուշակեմ: Կեցիր, գիտեմ,» յարեց նոյն շունչով և խնդալով ամուսինն հետ, «Պ. Սքրուճ:»

«Այո, Պ. Սքրուճ: Գրասենեակին պատուհանին առջեւէն կ'անցնէի, և որովհետեւ փեղկը գոցուած էր և ներսը վառ ճրագ կար, չկրցայ զինք չտեսնել: Ընկերը մահուան դուռն հասած է, ինչպէս կը լսեմ: Իսկ ինք առանձին կը նստէր հոն: Բոլորովին առանձին, կը կարծեմ, աշխարհի մէջ:»

«Ողի,» ըսաւ Սքրուճ խեղդուկ ձայնով, «հեռացուր զիս այս տեղէն:»

«Ըսի քեզի թէ ասոնք անցեալ բաներու ստուերներ են,» ըսաւ Ողին: «Մի մեղադրեր զիս անոնց այնպէս ըլլալուն համար:»

«Հեռացուր զիս,» գոչեց Սքրուճ: «Ձեռ կրնար տանիլ ասոր:»

Գարձաւ Ողին, և տեսնելով թէ չ'զինք կը դիտէ դէմքով մը, ուր տարօրինակօրէն հեռքեր կային բոլոր այն դէմքերէն որ իրեն ցուցուեցան, մաքառեցաւ անոր հետ:

«Ձգէ զիս: Ետ տար զիս: Ա՛լ մի երեւիր ինծի:»

Պայքարին մէջ, եթէ կարելի է պայքար կոչել զայն, ուր Ողին առանց տեսանելի ոեւէ ընդդիմութեան անայլայլ կը մնար հակառակ ոտիսին բոլոր ճիգերուն, Սքրուճ դիտեց թէ անոր լոյսը կը շողայ բարձր ու պայծառ: Եւ աղօտ սա գաղափարով, թէ շիջուցիչ գըլխարկն էր իր վրայ գործող Ողին ազդեցութեան աղբիւրը, խլեց զայն և անոր գլուխն անցուց յանկարծական շարժումով:

Ողին անոր տակ կծկեցաւ, այնպէս որ շիջուցիչն ամբողջովին ծածկեց անոր կերպարանը: Բայց թէեւ Սքրուճ բոլոր իր ուժով ճնշեց գլխարկը, չկրցաւ ծածկել լոյսը, որ տակէն հեղեղի պէս անհրնդատ կը տարածուէր գետնին վրայ:

Զգաց թէ ուժասպառ եղած էր և անդիմադրելի թմրութեան մը ենթարկուած, և թէ կը գտնուէր այժմ բուն իր ննջարանին մէջ: Վերջին ճիգ մը եւս ըրաւ գլխարկը ճգմելու և ձեռքը թուլցաւ: Հաղիւ ժամանակ ունեցաւ անկողնին մէջ գլորելու, և ահա խոր քունի մէջ ընկղմեցաւ:

Աքրուճ, որ սարսափելի աղմուկով կը խորդար, յանկարծ արթննալով և խորհուրդներն ամփոփելու համար անկողնին մէջ նստելով, առիթ չունեցաւ ուրիշէ մը լսելու թէ զանգակը զարձեալ Մէկ կը զարնէ։ Զղաց թէ ճիշտ ժամանակին արթնցած էր ձէյքըպ Մարլիի միջնորդութեան շնորհիւ իրեն զրկուած երկրորդ պատգամաւորին հետ տեսակցելու համար։ Բայց, նայելով որ սաստիկ դողաց երբ խորհեցաւ թէ այս նոր ուրուականը ո՛ր վարագոյրը պիտի քաշէ արդեօք, իր իսկ ձեռքով քաշեց բոլոր վարագոյրները, և զարձեալ պատկելով աչքը չորս բացաւ անկողնին ամէն կողմը գիտելու համար։ Վասն զի ուզեց Ոգիին ասպարէզ կարողալ անոր երեւման առաջին վայրկեանին և ոչ թէ յանկարծակիի գալ ու ջղայնանալ։

Մեծխօսիկ մարդիկ, որ կը պարծին թէ մէկ երկու շարժումի տեղեակ են և սովորաբար կը յարմարին օրուան ժամանակին, արկածախնդրութեան իրենց ընդարձակ ընդունակութիւնը կը յայտնեն՝ ըսելով թէ ամէն բանի պատրաստ են խաղէ սկսեալ մինչև մարդասպանութիւն։ Այս երկու ծայրագոյն սահմաններուն միջև նիւթի բաւական լայն ու ընդարձակ քանակութիւն մը կայ անտարակոյս։ Առանց այսքան յանդգնօրէն խօսելու Սքրուճի համար, կը համարձակիմ հրաւիրել ձեզ որ հաւատաք թէ պատրաստ էր աներկիւզ գիմաւորել օտարոտի բաւական այլազան երեւոյթներ, և թէ երախայի ու ռնգեղջիւրի միջև գըտ-

նուող ոչ մէկ բան չատ պիտի զարհուրեցնէր զայն։

Արդ գրեթէ ամէն բանի պատրաստուած ըլլալով՝ բնաւ չէր պատրաստուած ոչինչի համար։ Հետեւապէս, երբ զանգակը Մէկ զարկաւ ու ոչ մէկ տեսիլ երեւցաւ, գողի սոսկալի նոսրայի մը ենթարկուեցաւ։ Հինգ, տասը և տասնընից վայրկեան անցաւ, և ոչինչ երեւցաւ։ Բոլոր այդ միջոցին պառկած մնաց անկողնին վրայ, բուն իսկ կեդրոնատեղին կարմիր լոյսի այն հեղեղին որ անոր վրայ հոսեցաւ երբ ժամը Մէկ զարկաւ, և որ միայն լոյս ըլլալով երկվեցեակ մը ոգիէ աւելի զարհուրելի եղաւ, քանզի մարդը չկրցաւ հասկնալ թէ ի՞նչ կը նշանակէր կամ ի՞նչ պիտի ըլլար, և երբեմն վախցաւ թէ կրնայ ինք այդ պահուն ինքնավառ այրման շահեկան օրինակ մը ըլլալ՝ առանց զայդ գիտնալու միխթարութիւնն ունենալու։ Վերջապէս սակայն սկըռաւ մտածել — ինչպէս դուք և ես պիտի մտածէինք սկիզբէն, վասն զի տուեալ պարագային մէջ չգտնուողն է միշտ որ գիտէ թէ ի՞նչ պէտք էր ընել և անվիճելիօրէն ալ պիտի ընէր — վերջապէս, կ'ըսեմ, սկսաւ մտածել թէ այս ուրուական լոյսին աղբիւրը կամ գաղտնիքը կրնայ յարակից սենեակին մէջ ըլլալ, որմէ կը թուէր բխիլ, երբ աւելի ուշադրութեամբ գննեց։ Այս գաղափարը լիովին տիրեց անոր մտքին։ Ուստի մեղմով ելաւ և բապուճներն հագնելով գէպի դուռն յառաջացաւ դանդաղ քայլերով։

Հազիւ Սքրուճ իր ձեռքը կղզանքին վրայ դրաւ, և ահա անծանօթ ձայն մը կանչեց անոր իր անունով և հրամայեց մտնել։ Հնազանդեցաւ։

Իր սեփական սենեակն էր այն։ Այդ մասին տարակոյս չկար։ Բայց զարմանալի փոխակերպութիւն մը կրած էր։ Պատերն ու ձեղունն այնպէս ծածկուած էին կանանչ բուսականութեամբ որ կատարեալ պուրակի

մը կը նմանէր, որու ամէն կողմերէն վառ գոյնով հատապտուղներ կը փայլէին: Հողիի, միզաբոյսի (*) և պատառուկի թարմ, դիւրաբեկ տերեւներ լոյսն այնպէս կը ցոլացնէին որպէս թէ հոն բազմաթիւ փոքր հայելիներ ցրուած էին: Իսկ օջախն ի վեր այնպիսի մեծ բոց մը կ'ելլէր գոռումով, որու նմանը երբեք տեսնուած չէր հոն Սքրուճի օրով, կամ Մարտիի օրով և կամ շատ ձմեռներէ ի վեր: Տեսակ մը դահոյք կազմուելու համար տախտակամածին վրայ դիպուած էին հընդկահաւեր, սագեր, երէի, հաւու և խոզի միսեր, խոշոր զիստեր, ծծկեր խոզեր, երչիկի երկար գալարներ, մօսխառն կարկանդակներ, մրգախառն խմորեղէններ, տակառներով ոստրէ, տաք տաք շագանակներ, կարմրուկ ինձորներ, հիւթեղ նարինջներ, համեղ տանձեր, Աստուածայայտնութեան օրուան յատուկ անագին քէյրեր և ամաններով եռուն ջերմօղի, որոնք սենեակը կ'աղօտացնէին իրենց բուրեղ գոլորշիներով: Այս գահաւորակին վրայ հանգիստ կը բազմէր փառաւոր տեսիլով կայտառուն հսկայ մը, որ վառ ջահ մը ունէր, ձեւով ոչ աննման Առատութեան եղջիւրին, և վեր բարձր կը բռնէր զայն, որպէս զի Սքրուճի վրայ սիւնէր լոյսը, մինչ զէպ ի դուռը կու գար զգոյշ քայլերով:

«Հրամեցէք», գոչեց Ոգին: «Հրամեցէք, և զիս աւելի լաւ ձանչցէք, մարդ:»

Սքրուճ մտաւ երկչոտութեամբ և գլուխը կախեց այս Ոգիին առջեւ: Այլեւս ինք նախկին խեղ Սքրուճը չէր: Եւ թէեւ ուրուականին աչքերն յստակ ու անոյշ էին, չուզեց ուղղակի անոնց նայիլ:

«Ես ներկայ Ծնունդի Ոգին եմ», ըսաւ Ոգին: «Ինծի նայէ:»

(*) Մարգարտագոյն, սոսնձաբեր հատապտուղով մակարոյծ տունկ մը, որ հողիի հետ կը գործածուի Ծնունդի ժամանակ:

Սքրուճ նայեցաւ երկիւղածութեամբ: Մութ կանանչ պարզ պարեգօտ կամ վերարկու մը հագած էր այն, ձերմակ մուշտակով եզերուած: Այս պարեգօտն այնքան թուրօրէն կը կախուէր Ոգիին վրայ որ ընդարձակ կուրծքը մերկ կը մնար: Կարծես կ'արհամարհէր արուեստական ունէ ծածկոյթ: Ոտքերը, որ կը տեսնուէին պարեգօտին լայն ծալքերուն ներքեւ, մերկ էին նմանապէս: Իսկ գլուխը չունէր ուրիշ ծածկոց բաց ի հողիի պսակէ մը, որու վրայ սառի փայլուն կոնիկներ կային տեղ տեղ: Թուխ մազերուն խոպոպները երկայն ու արձակ էին — արձակ անոր համակրելի դէմքին, փաղիւռն աչքերուն, բաց ձեռքին, զուարթ ձայնին, ոչ բռնազրօսիկ շարժուածքին և ուրախ կերպարանին պէս: Մէջքը կապած էր հինաւուրց պատեան մը, առանց սուրի սակայն, և վաղեմի պատեանը ժանգոտ էր:

«Բնաւ տեսած չէք դուք ինծի պէս մէկը», գոչեց Ոգին:

«Բնաւ», պատասխանեց Սքրուճ:

«Բնաւ քալած չէք իմ ընտանիքիս փոքր անդամներուն հետ — ըսել ուղեւորով (վասն զի ես շատ փոքր եմ) վերջին տարիներս ծնած իմ մեծ եղբայրներուս հետ», շարունակեց Ոգին:

«Ձեմ կարծեր թէ քալած եմ», ըսաւ Սքրուճ: «Կը վախնամ թէ չեմ քալած: Շատ եղբայր ունի՞ք, Ոգի:»

«Աւելի քան հազար ութ հարիւր», ըսաւ Ոգին:

«Որո՞ւմ ելու համար անագի՞ն ընտանիք», մրմնջեց Սքրուճ:

Ներկայ Ծնունդի Ոգին ոտքի ելաւ:

«Ոգի», ըսաւ Սքրուճ խոնարհաբար, «տար զիս ուր որ կ'ուզես: Ես երէկ գիշեր գացի բռնի ստիպման տակ, և առի դաս մը որ հիմա կ'ազդէ ինծի: Այս գի-

չեր, եթէ ինծի սորվեցնելու բան մը ունիս, թող օգտուիմ ես:»

«Պարեգօտիս դպէ:»

Սքրուճ հնազանդեցաւ հրամանին և ամուր բռնեց: Հողի, միզըլթօ, կարմիր հատապտուղ, պատառուկ, հնդկահաւ, սագ, երէ, հաւեղէն, խոզենի, միս, խողի ձագ, երչիկ, ոստրէ, մսախառն և մրգախառն կարկանդակներ, պտուղ, ջերմօղի և ամէն ինչ խկոյն անհետացան: Նմանապէս սենեակը, կրակը, կարմրուկ լոյսը և գիշերուան ժամը: Եւ ահա կը կենային իրենք Ծնունդի առաւօտով քաղաքին փողոցները, ուր մարդիկ խիստ օգին պատճառով տեսակ մը կոշտ բայց աշխոյժ և ոչ անհաճոյ երաժշտութիւն կը յօրինէին՝ ձիւնը մաքրելով իրենց բնակարաններուն առջեւի սալաշատակէն և իրենց տուններուն տանիքներէն, և սղայք կը խնայենային դիտելով վերէն վար թափող բամբակահաման ձիւնակոյտերը, որ պատռտելով արուեստական փոքրիկ ձիւնափոթորիկ մը կը ձեւացնէին:

Տուններու ձակատները բաւական սեւ կ'երեւէին, պատուհաններն աւելի սեւ, իբրեւ հակապատկեր տանիքներու ձիւնի ողորկ սպիտակ սաւանին և գետնի աղտոտ ձիւնին: Վերջինը խոր ափսոսներու վերածուած էր հերկուելով սայլերու և կառքերու ծանր անիւներէն, և ափսոսներն հարիւրաւոր անգամ զիրար խաչածեւելով այնպիսի տեղեր ուր մեծ փողոցները կը ճիւղաւորին՝ կը կազմէին կնճռոտ ուղիներ, զորս դժուար էր որոշել թանձր ցեխին ու սառնաջուրին մէջ: Երկինք մռայլ էր և կարճագոյն փողոցները կը խեղդուէին մասամբ հալած, մասամբ սառած մութ մառախուղով, որու ծանրագոյն մասերը վար կ'իջնէին ձանձախարիթի մասնիկներու տարափով, որպէս թէ Մեծ Բրիտանիոյ բոլոր ձխնելոյցները միասնաբար կրակ առած կը բռ-

ցալառէին սրտի ամենայն գոհունակութեամբ: Կլիմային կամ քաղաքին մէջ ոչինչ կար այնչափ զուարթարար: Սակայն ամէն տեղ կը տիրէր զուարթութեան մթնոլորտ մը զոր ամրան ամենապարզ օդն ու ամենապայծառ արեւն ի զուր պիտի ջանային ավուել:

Վասն զի տան տանիքները մաքրող մարդիկ, ուրախ զուարթ, իրարու կը պոռային վանդակորմերէն, և մերթ քնդ մերթ կը փոխանակէին ձիւնի զուարճալի գնդակ մը, որ աւելի բարեբնոյթ գնդակ է քան լեզուի չատ կատակներ, և սրտագին կը խնդային երբ ուղիղ երթար, և ոչ նուազ սրտագին՝ երբ սխալ երթար: Հաւաքածառներու խանութները դեռ բաց էին կիսով, իսկ պտղաւաճառներու խանութները կը ճառագայթէին իրենց փառքով: Շագանակի մեծ, կլոր և ուռած փորով սաւառներ կային բաձկոնակներուն նման ուրախ զուարթ խոշոր մարդոց որ զուռներու առջեւ կը դեղերին ու փողոց կ'իյնան իրենց կաթուածային փարթամութեան մէջ: Սպանիական կարմրուկ, թխադէմ, լայնագօտի մէջ: Սպանիական կարմրուկ, թխադէմ, լայնագօտի սոխեր կային Սպանիացի կրօնաւորներու նման իրենց գիրութեամբ փայլող, որ իրենց դարակներէն խորամանկօրէն տոհմոտ ակնարկներ կ'ուզէին անցորդ աղջիկներուն, և վարպետութեամբ կը նայէին կախուած միզըլթօններուն: Տանձեր ու խնձորներ կային ժպտուն բուրդերու նման դիզուած, խաղողի փունջեր, խանութպաններու բարեսիրութեամբ ուշադրաւ կեռերու վրայ այնպէս կախուած որ անցորդներու բերանները ձրի կը ջրոտէին: Մամռապատ ու թուխ կաղիններ կային դէզ առ դէզ, որ իրենց բոյրով կը յիշեցնէին անտառային վաղեմի ուղիներ և ցամքած տերեւներու թանձր խաւի վրայ կատարուած պտոյտներու չրչիւններ: Նորփոքեան խնձորներ կային գիրուկ ու թուխ, որ ուշադրաւ կը դարձնէին նարինջներու և լեմոններու դեղին գոյնը և

իրենց հիւթեղ մարմիններուն մեծղի ճոխութեամբ թախանձագին կ'աղերսէին ու կ'աղաչէին տուն տարուիլ թուղթէ քսակներով և ուտուիլ ճաշէ հտեւ։ Այս ընտիր պտուղներուն միջեւ ջրանօթի մը մէջ դրուած ոսկի և արծաթ գոյնով ձուկերն իսկ կենդանական բթամիտ ու պաղարիւն ցեղի մը վերաբերելով հանդերձ գիտէին կարծես թէ բան մը կ'անցնէր կը դառնար և դանդաղ ու հանդարտ յուզումով իրենք եւս շրջան կ'ընէին իրենց փոքր աշխարհին մէջ։

Հապա նպարավաճառոցները, նպարավաճառոցները, գրեթէ փակ, թերեւս երկու փեղկով կամ միայն մէկ փեղկով բաց։ Բայց այդ բացուածքներէն ինչե՛ր կը տեսնուէին։ Ոչ միայն սեղանին վրայ իջնող կշտորդի թաթերն ուրախ ձայն մը կը հանէին, կամ առասանն ու զլանիլն աշխուժօրէն իրարմէ կը բաժնուէին, կամ թիթեղեայ տուփերն աղմուկով վեր վար կը գլորէին ձեռնածուական խաղերու նման, կամ թէյի և խահվէի խառն բոյրերն հաճելի էին քթի, կամ խաղողներն առատ ու հագուազիւտ, նուշերը վերջին ծայր ձերմակ, կինամոնի ձողիկներն երկար ու չիտակ, միւս համեմները սխրալի, պահածոյ պտուղներն այնպէս ճնշուած ու հալած չաքարով կէտկիտուած որ ամէնէն պաղարիւն գիտողներն իսկ կը նուաղէին ու յետոյ սրտի խառնըւուք կ'ունենային։ Ոչ միայն թուղերը խոնաւ ու փափուկ էին, կամ Ծրանսական սալորներն իրենց զարդարուն բարձր տուփերէն կը չիկնէին համեստ թթուաշութեամբ, կամ ամէն բան լաւ էր ուտուելու համար և Ծնունդի յատուկ տարազ կը կրէր։ Այլև յաճախորդներն ամէնն ալ այնքան փութկոտ ու հեռանդուն էին օրուան յուսալից մթնոլորտին մէջ որ իրարու վրայ կը գլորէին դրան քով՝ իրենց ողորահիւս կողովները չարաչար ձգմելով, սեղանին վրայ կը

մոռնային իրենց գնածները և յետոյ ետ կը վազէին առնել զանոնք, և այսպիսի հարիւրաւոր սխալներ կը գործէին կարելի ամենալաւ դուարթամտութեամբ։ Նպարավաճառն ու իր մարդիկն այնքան անկեղծ ու մաքուր էին որ փայլուն սիրտերը, որոնցմով իրենց ետին կը կապէին գողնոցները, կրնային բուն անոնցն ըլլալ, դուրսէն կրուած՝ որպէս զի ամէն ոք տեսնէր և որպէս զի Ծնունդի ձայնակներ, եթէ ուզէին, կոցահարէին զանոնք։

Բայց զանգակներն ընդ հուպ եկեղեցի և մատուռ հրաւիրեցին բարի մարդիկը, և սկսան անոնք գունդադունդ վալ փողոցներէն իրենց լաւագոյն հագուստներով և իրենց ամէնէն ուրախ դէմքերով։ Միևնոյն ժամանակ երկրորդական, երրորդական փողոցներէ և անանուն անկիւններէ անհամար ժողովուրդ դուրս թափեցաւ իրենց ձաշերն հացագործի խանութները տանելու համար։ Կ'երեւի թէ այս խեղճ խրախճանողներուն տեսքը չառ շահագրգռեց Ուրին, վասն զի փուռի մը դրան առջեւ կայնեցաւ՝ իր քով ունենալով Սքրուճը և ճաշակիրներու սաներուն կափարիչը վերցնելով իր ջանքն խուսկ ցանց անոնց ձաշերուն վրայ։ Ջահը չառ անսովոր տեսակ էր, վասն զի մէկ երկու անգամ, երբ բարկութեան խօսքեր փոխանակուեցան իրարու բախող կարգ մը ճաշակիրներու միջեւ, ջանքն քանի մը կաթիլ ջուր թափեց անոնց վրայ և անոնց բարեմտութիւնն անմիջապէս վերադարձաւ։ Վասն զի ըսին թէ ամօթ է կուռիլ Ծնունդի օրով։ Եւ այնպէ՛ս է։ Աստուած սիրէ՛ զայն. այնպէ՛ս է։

Վերջապէս լուցին զանգակները և փակուեցան փուռերը։ Եւ սակայն այս բոլոր ձաշերուն և անոնց եփման հարազատ ստուերը կար իւրաքանչիւր փուռի վերեւ կուտակուող հալած խոնաւութեան մէջ։ Իւրա-

քանչիւր փուռի, կ'ըսեմ, ուր զեանի քարայրատակն իսկ կը ծխար, որպէս թէ քարերն ալ կ'եփէին:

«Ինչ որ ձեր ջահէն կը սրսկէ՞ք՝ մասնաւոր համ կամ բոյր ունի՞», հարցուց Սքրուճ:

«Այո, իմ բոյրս:»

«Կը յարմարի՞ այս օրուան ամէն տեսակ ճաշերուն», հարցուց Սքրուճ:

«Սիրով տրուած ամէն ճաշի, մասնաւորապէս աղփատիկ ճաշի:»

«Ինչո՞ւ մանաւանդ աղքատիկ ճաշի», հարցուց Սքրուճ:

«Վասն զի այն ամէնէն շատ կը կարօտի անոր:»

«Ոգի», ըսաւ Սքրուճ՝ վայրկեան մը մտածելէ ետեւ, «կը զարմանամ որ մեզ շրջապատող բազմաթիւ աշխարհներուն բոլոր բնակիչներուն մէջէն դուք կ'ուզէ՞ք կրճատել այս մարդոց անմեղ վայելքի պատեհութիւնները:»

«Ե՛ս», գոչեց Ոգին:

«Կ'ուզէ՞ք ճաշելու իրենց միջոցներէն զրկել զանոնք եօթներորդ օրը, որ յաճախ միակ օրն է երբ կրնայ ըսուիլ թէ կը ճաշին անոնք», ըսաւ Սքրուճ:

«Ձէ՞ք ուզեր:»

«Ե՛ս», գոչեց Ոգին:

«Ձէ՞ք ուզեր դուք եօթներորդ Օրը փակել այս տեղերը», հարցուց Սքրուճ: «Միեւնոյն բանն ըսել է:»

«Կ'ուզե՞մ», գոչեց Ոգին:

«Ներեցէ՛ք ինծի, եթէ կը սխալիմ: Ըսածս կատարուած է ձեր անուանով, կամ գէթ ձեր ընտանիքին անուանով», ըսաւ Սքրուճ:

«Այս ձեր երկրագունդին վրայ», պատասխանեց Ոգին, «ոմանք կան որ կը յաւակնին մեզ գիտնալ, և իրենց կիրքի, հպարտութեան, չարակամութեան, ա-

տելութեան, նախանձու, մոլեռանդութեան և անձնասիրութեան գործերը մեր անուանով կը գործեն, և սակայն նոյնքան օտար են մեզի և բոլոր մեր ազգականներուն որքան եթէ բնաւ զոյւթիւն չունենային: Յիշէ այս կէտը և անոնց վերագրէ իրենց գործերը և ոչ թէ մեզի:»

Սքրուճ խոստացաւ և, ինչպէս առաջ նոյնպէս հիմա, անտես ըլլալով դացին քաղաքին արուարձանները: Ոգին նշանաւոր մէկ յատկութիւնը (զոր Սքրուճ զիտած էր փուռին առջև) սա էր որ հսկայական իր մեծութեան հակառակ կարող էր զիւրութեամբ հանդիստընել ուէ տեղ, և ցած տանիքի մը տակ նոյնքան չնորհալի կերպով ու գերբնական արարածի պէս կը կենար որքան կը կենար, կարելի է, ուէ վսեմ դահլճի մէջ:

Եւ թերեւս իր այդ զօրութիւնը ցուցնելու հաճոյքին, կամ իր անձնական բարի, առատաձեռն ու սիրալիր բնութեան և բոլոր աղքատներու հանդէպ իր համակրութեան համար էր որ բարի Ոգին գնաց ուղղակի Սքրուճի դրագրին տունը — վասն զի հոն գնաց և իր հետ տարաւ Սքրուճը որ պարեգօտէն բռնած էր — և դրան սեմին վրայ կեցաւ ժպտելով ու օրհնեց Պոպ Քրէչիթի բնակարանը՝ իր ջահէն սրսկելով: Մտածեցէ՛ք: Պոպ չաբաթը տասներէինգ «պոպ» (*) միայն կ'առնէր: Շաբաթ օրեր կը գրպանէր միայն տասներէինգ օրինակ իր Քրիստոնեայ անունէն: Եւ սակայն Ներկայ Ծնունդի Ոգին օրհնեց անոր չորս սենեակով տունը:

Ապա ելաւ կանգնեցաւ Քրէչիթի կինը Տիկին Քրէչիթ: Հագած էր պարզ շրջազգեստ մը երկու անգամ դարձուած, բայց զեղեցկացուած այնպիսի ժապա-

(*) Կրճատեալ ձեւ Բոպըրթ անուն, միանգամայն հասարակ անուն Անգղիական շիլինի:

էններով որ աժան են և կէս չիլինի փոխարէն լաւ փայլ ու երեւոյթ կու տան: Փոքեց սեղանին ծածկոցն օգնութեամբ իր երկրորդ աղջկան, Պէլինտայի, որ ևս կը փայլէր իր ժապաւէններով: Պատանին Փիթըր միտք պատառաքաղը գետնախնձորի տապակին մէջ և բերանն առնելով ծայրերն իր շապկի ահագին օձիքին (որ Պոպի սեփականութիւնն էր և օրուան ի պատիւ անոր որդւոյն ու ժառանգին տրուած) ուրախացաւ այսքան փառաւորապէս հագուած ըլլալուն համար և փափաքեցաւ իր շապկիը ցուցնել հանրային պարտէզներու մէջ ուր հարուստներ կը յաճախեն: Քիչ յետոյ աւելի փոքր երկու տղայք, մին մանչ և միւսն աղջիկ, ներս խուժեցին ձգելով թէ իրենք փուռին դուռի կողմը սաղի խորովածի հոտ առին և խմացան թէ իրենցն է, և ախորժաբեր սոխի ու համեմի խորհուրդներով արբելիս սկսան սեղանին շուրջ պարել և գովելով մինչև երկինք քարձարցնել պատանին Փիթըր Քրէչիթ, մինչ ան (առանց հպարտանալու, թէ և իր օձիքէն կը նեղուէր խեղդուելու աստիճան,) կրակը կը փչէր մինչև դանդաղ գետնախնձորները եռալով՝ սկսան տապակի կափարջին զարնուիլ աղմուկով որպէս զի դուրս հանուին ու կեղեւուին:

«Ո՛ւր մնաց ձեր պատուական հայրը,» ըսաւ Տիկին Քրէչիթ, «և ո՛ւր ձեր եղբայրը Թայնի Թիմ: Մարթա անցեալ Ծնունդին այսքան չուշացաւ:»

«Ահաւասիկ Մարթա, մայր,» ըսաւ աղջիկ մը ներս մտնելով:

«Ահաւասիկ Մարթա, մայր,» գոչեցին երկու պղզտիկները: «Կեցցէ՛: Մարթա, սազ մը կա՛յ որ...»

«Ո՛հ, սիրելիս, ո՛րքան ուշացար,» ըսաւ Տիկին Քրէչիթ, տասն անգամ դայն համբուրելով և շալն ու գլխարկն հանելով եռանդուն մեծարանքով:

«Երէկ իրիկուն չատ գործ ունէինք լմնցնելու,» պատասխանեց աղջիկը, «և այս առաւօտ, մայր, պէտք էր գործատեղին մաքրել:»

«Լաւ: Հոգ չէ, քանի որ եկար,» ըսաւ Տիկին Քրէչիթ: «Կրակին առջև նստէ, սիրելիս, և տաքցիր:»

«Ո՛չ, ոչ: Ահա հայրը կու գայ,» գոչեցին երկու պղտիկները, որ ամէն տեղ էին միշտ: «Պահուէ, Մարթա, պահուէ:»

Մարթա պահուեցաւ, և ահա ներս մտաւ հայրը, փոքրահասակ Պոպ — իր առջև կախուող առ նուազն երեք ոտնաչափ չալով (առանց հաշուելու ծոպը) և վառ յեւրոջ երեւելու համար կարկտուած ու խողանակուած պատառատուն հագուստով: Ուսին վրայ թառած էր Թայնի Թիմ, որու ոտքերն, աւա՛ղ, երկաթ յենակներ ունէին և որ պղտիկ անթացուպ մը կը կրէր:

«Վա՛յ, ո՛ւր է մեր Մարթան,» գոչեց Պոպ Քրէչիթ՝ իր շուրջ նայելով:

«Չգայ պիտի,» պատասխանեց տիկինը:

«Չգա՛յ պիտի,» կրկնեց Պոպ, իր դուարթ տրամադրութիւնն յանկարծ փոխուելով, վասն զի եկեղեցիէն մինչև տուն Թիմի նժոյգն եղած էր և սրարչաւ ընթացած: «Ծնունդի օրով չգա՛լ:»

Մարթա չէր սիրեր յուսախաբ ընել իր հայրը նոյն խիկ կատակի համար: Ուստի անհամբեր դուրս ելաւ խցիկին դրան ետեւէն ու վազեց հօրը գիրկը, մինչ երկու պղտիկները փութով վերցուցին Թայնի Թիմը և տարին լուացարան, որպէս զի լսէ սանին մէջ եփող փուռինկին չիւնը:

Երբ Պոպ կարօտով համբուրեց իր դուստրը, «Էհ, ի՞նչպէս եղաւ Թիմի վարմունքը, հանդարտ կեցա՞ւ,» հարցուց Տիկին Քրէչիթ՝ խնդալով ամուսնին դիւրահաւատութեան վրայ:

«Պատուական, և պատուականէն աւելի», պատասխանեց Պոպ: «Երբեմն առանձին նստելով չառ կը լըրջանայ և տարօրինակ բաներ կը մտածէ: Տուն գալու միջոցին ըսաւ թէ կը յուսայ որ եկեղեցիին մէջ մարդիկ տեսան իր խեղանդամութիւնը և պիտի ուզեն յիշել Սնունդի օրով զԱյն որ կազմութիւններուն քաշել և կոյր մարդոց տեսնել կու տար:»

Պոպի ձայնը դողդոջեց երբ պատմեց զայս, և աւելի եւս երբ ըսաւ թէ Թայնի Թիմ հետզհետէ կը վօրանայ և կը սրտոտի:

Անոր ժիր անթացուպին ձայնն առնուեցաւ և ահա իսկոյն Թիմ ետ եկաւ դէպ իր աթոռակը կրակին քով, ընկերակցութեամբ իր եղբօր ու քրոջ: Պոպ վեր դարձնելով իր թեզանիքները — իբր թէ անոնք ընդունակ ըլլային աւելի աններկայանալի դառնալու — ամանի մը տաք խառնուրդին մէջ գիօղի և լեմօն զրաւ և ուժով խառնելէ ետեւ կրակարանին առջեւ զետեղեց որպէս զի եռայ: Նոյն միջոցին պատանին Փիթըր և երկու ամենուրեք պղտիկները գացին սաղը բերել և շուտով բերին մեծ հանդիսաւորութեամբ:

Այնպիսի իրարանցում մը եղաւ որ պիտի կարծէիր թէ սաղը թոշուններուն ամէնէն հազուագիւտն է — աննման փետրաւոր մը, որու քով հասարակ բան է սեկարապը: Եւ արդարեւ սաղը գրեթէ այսպիսի պատիւ կը վայելէր այդ տան մէջ: Տիկին Քրէչիթ պղտիկ սանի մը մէջ նախապէս պատրաստուած մսի հիւթը այն աստիճան տաքցուց որ սկսաւ չչել: Պատանին Փիթըր գետնախնձորը ձգմեց անհաւատալի կորովով: Օր. Պէլինտա անուշուց խնձորի համեմբ: Մարթա սրբեց տաք պնակները: Պոպ Թայնի Թիմն իր քով առաւ սեղանին փոքր մէկ անկիւնը: Երկու պղտիկներն ամէն անձի համար աթոռ դրին, չմոռնալով նաև իրենց աթոռները,

որոնց քով իբր պահապան հսկելով դգալ դրին իրենց բերանը, որպէս զի սագի համար չճչեն մինչեւ իրենց կարգը գայ բաժին առնելու: Վերջապէս պնակները շարուեցան և սեղանն օրհնուեցաւ: Խորին լուծիւն յաջորդեց, երբ Տիկին Քրէչիթ երկար դանակը ծայրէ ծայր գննելով պատրաստուեցաւ մխել սագին կուրծքը: Բայց երբ մխեց ու դուրս թափեցաւ մէջի խճողուածը որու կ'սպասուէր անհամբերութեամբ, հրճուանքի մըրմունջ մը բարձրացաւ սեղանին ամէն կողմէն և Թայնի Թիմ անգամ, երկու պղտիկներէն գրգռուած, սկսաւ սեղանին զարնել դանակին կոթով և կեցցէ՝ աղաղակել տկար ձայնով:

Այսպիսի սագ տեսնուած չէր բնաւ: Պոպ ըսաւ թէ չկարծեր որ երբեք այսպիսի սագ եփուած ըլլայ: Անոր փափկութիւնն ու համեղութիւնը, մեծութիւնն ու աժանութիւնը, ընդհանուր սքանչացման նիւթ եղան: Խնձորի համեմով ու ճնշուած գետնախնձորով ձոխացած, բաւական ճաշ էր այն՝ ամբողջ ընտանիքին համար: Արդարեւ, ինչպէս Տիկին Քրէչիթ (պնակին վրայ ոսկրի մանր կտոր մը գիտելով) ըսաւ մեծ հրճուանքով, վերջապէս ամբողջովին չկերան: Սակայն և այնպէս ամէն ոք լիուլի բաժին ստացաւ և մանաւանդ պղտիկները սոխի ու համեմի մէջ թաղուեցան մինչեւ իրենց յօնքերը: Արդ Օր. Պէլինտա փոխեց պնակները և Տիկին Քրէչիթ առանձին — վասն զի ջղայնացած ըլլալով չէր կրնար վկայի հանդուրժել — ելաւ սենեակէն որ առնէ փուտինկը և ներս բերէ:

Հապա եթէ եփած չըլլայ: Եթէ կոտրի՝ հանուելու ատեն: Եթէ մէկը ետեւի գաւթին պատէն վեր ելելով դողցած ըլլայ զայն, մինչ իրենք բարբառելով կը ճաշակէին սաղը: Այս երթադրութիւնները լսելով

երկու պղտիկները գունատեցան։ Ամէն տեսակ սարսափելի բաներ ենթադրուեցան։

Յանկարծ մեծաքանակ շողի երեւցաւ։ Փռտինկն հանուած էր սանէն։ Այլազան բոյրեր եկան, նախ լուացքի, որու պատճառը լաթն էր։ Յետոյ յաջորդապէս ճաշարանի, անուշագործի և լուացարարուհիի աշխատանքի բոյրեր։ Փռտինկն էր որ կը մօտենար։ Կէս ըոպէէն հասաւ Տիկին Քրէչիթ—այտերը կարմրած բայց ժպտուն։ Փռտինկը բերաւ թնդանօթի գնդակի ձեւով ու նոյնչափ կարծր և ամուր, վառ պրանտիով համակ բոցավառ և գագաթը հոլիով զարդարուն։

Ի՞նչ զմայլելի փռտինկ։ Պոպ Քրէչիթ ըսաւ, և լըջօրէն, թէ ինք կը համարի զայն ամենամեծ յաջողութիւնը զոր տիկինն ունեցաւ իրենց ամուսնութենէն ի վեր։ Տիկին Քրէչիթ ըսաւ թէ հիմա իր սիրտն հանգչեցաւ, վասն զի կը խոստովանի թէ կասկածներ ունէր ալիւրի քանակին մասին։ Ամէն ոք տեսակ մը դիտողութիւն բրաւ անոր վրայ, բայց ոչ ոք ըսաւ կամ խորհեցաւ թէ փոքր փռտինկ էր այն՝ մեծ ընտանիքի մը համար։ Պարզ հերետիկոսութիւն պիտի ըլլար այդպէս ըսել կամ խորհիլ։ Ուէ Քրէչիթ պիտի ամչնար այդպիսի բան թելադրել։

Վերջապէս աւարտեցաւ ճաշը, վերցուեցաւ սեղանին լաթը, կրակարանը մաքրուեցաւ ու կրակն արծարծուեցաւ։ Ամանով խառնուրդին համը նայուեցաւ և կատարեալ հոշակուեցաւ։ Սեղանին վրայ խնձոր ու նարինջ դրուեցաւ, կրակին վրայ ալ թի մը չաղանակ։ Ապա բոլոր ընտանիքը կրակին շուրջ հաւաքուեցաւ չըջանակի ձեւով, ինչպէս կ'ըսէր Պոպ Քրէչիթ, փոխանակ ըսելու կիսաչըջանակի ձեւով։ Եւ Պոպ Քրէչիթի թեւին քով ի ցոյց դրուեցաւ տան ապակեղէն ամբողջ մթերքը—երկու բաժակ և առանց կոթի թաս մը։

Ասոնք կ'ընդունէին սակայն ամանին տաք պարուսնակութիւնն այնչափ վայելչօրէն որչափ պիտի ընդունէին ոսկի բաժակներ։ Եւ Պոպ ճառագայթարձակ գէմքով կը մատուցանէր զայն իւրաքանչիւրին, մինչ չաղանակները կրակին վրայ կը չչէին ու կը ճարձատէին աղմուկով։ Ապա Պոպ բաժակ առաջարկեց սապէս։

«Շնորհաւոր Ծնունդ ամէնուս ալ, սիրելիներս։ Աստուած օրհնէ՛ մեզ։»

Ամբողջ ընտանիքը կրկնեց այս բարեմաղթութիւնը։

«Աստուած օրհնէ ամէն մէկս», ըսաւ Թայնի Թիմ ամէնէն վերջը։

Ինք իր հօր չափ մօտ նստած էր իր աթոռակին վրայ։ Պոպ իր ձեռքին մէջ առաւ անոր մաշած փոքրիկ ձեռքը, որպէս թէ սիրելով և ուղեւով զայն իր քով պահել ու վախճալով որ կը յափշտակուի իրմէ։

«Ոգի», ըսաւ Աքրուճ՝ հետաքրքրութեամբ մը զոր երբեք չէր զգացած, «ըսէ ինծի թէ պիտի ապրի՛ Թայնի Թիմ։»

«Պարապ աթոռ մը կը տեսնեմ», պատասխանեց Ոգին, «խեղճ վառարանին անկիւնը և առանց տէրոջ անթացուպ մը խնամով պահուած։ Եթէ ապագան անփոփոխ թողու այս ստուերները, տղան կը մեռնի։»

«Ոչ, ոչ», ըսաւ Աքրուճ, «ո՛հ, ոչ» աղնիւ Ոգի, ըսէ թէ պիտի խնայուի։»

«Եթէ ապագան անփոփոխ թողու այս ստուերները», պատասխանեց Ոգին, «իմ ցեղէն ոչ ոք պիտի գտնէ զայն հոս։ Բայց քեզի ի՞նչ։ Եթէ ան պիտի մեռնի, աղէկ է որ մեռնի և պակսեցնէ աւելորդ բնակիչներու թիւը։»

Աքրուճ իր գլուխը կախեց՝ իր իսկ խօսքին կըրկ-

սկսաւ ձիւնի մէջ ճամբորդող ու կորսուող աղու մը վրայ, և շատ ալ լաւ երգեց:

Նշանաւոր բան մը հոռնէր այս ընտանիքը: Չքնաղ մարդիկ չէին, լաւ չէին հագուեր: Անոնց ոտնամաններն անջրանցոյց ըլլալէ հետեւ էին, իսկ հագուստն աղքատիկ ու անբաւական էր: Կարելի է, և շատ ալ հաւանական, որ Փիթըր տեսած էր ու գիտէր թէ ի՞նչ տեսակ բան է գրաւի փոխարէն գրամ փոխ տուողի մը գրասենեակը: Սակայն երջանիկ ու գոհ էին, կը սիրէին զիրար և չէին տրտնջեր ժամանակէն: Եւ երբ հետզհետէ կ'անյայտանային ու աւելի երջանիկ կը թուէին Ոգիին ջանին հրաժեշտի պայծառ սրսկումներուն մէջ, Սքրուճ մինչեւ վերջը իր աչքը չբաժնեց անոնցմէ և մանաւանդ Թայնի թիմէ:

Հիմա միջնած էր և բաւական սաստիկ կը ձիւնէր: Մինչ Սքրուճ ու Ոգին կ'անցնէին փողոցներէն, խոհանոցներու, հիւրանոցներու և ամէն տեսակ սենեակներու ճարճատուն կրակներուն փայլը զարմանալի էր: Հոս բոցին երեքումը ցոյց կու տար տաքուկ ճաշի մը պատրաստութիւններ կրակին առջև կատարելապէս եւ փող պնակներով և մութ կարմիր վարագոյրներ գոցուելու պատրաստ, որպէս զի մուտք չտան ցուրտին ու խաւարին: Հոն տան բոլոր տղայք դուրս կը խուժէին ձիւնին մէջ, որպէս զի ընդ առաջ երթան իրենց ամուսնացեալ քոյրերուն, եղբայրներուն, հօրեղբայրներուն, մօրաքոյրներուն ու անոնց զաւակներուն և առաջինն ըլլան զանոնք ողջունող: Հոս, դարձեալ, կ'երեւէին ժողովուող հիւրերու ստուերներ պատուհանի ներքին փեղկերուն վրայ: Հոն խումբ մը գեղանի աղջիկներ, ամէնը կնգղաւոր և մուշտակապատ կօշիկներով, գրացի տուն մը կ'երթային թեթեւ քայլերով և ամէնը միանգամայն անդուլ խօսակցելով, և վա՛յ այն

ամուրիին որ — նենգաւոր կախարդուհիները լաւ գիտէին զայս — հոն տեսնէր զիրենք մինչ կը մտնէին գունաւառ երեսներով:

Բայց եթէ բարեկամական հաւաքոյթներու գացող մարդոց թիւէն դատէիք, պիտի կարծէիք թէ տուններու մէջ ոչ ոք մնաց եկողներն հիւրընկալող, փոխաբան ամէն տուն հիւրի սպասելու և վառարանին մէջ կրակը բրգաձեւ դիզելու: Օրհնեա՛լ ըլլայ Ոգին: Ո՛րքան կը հրճուէր: Ո՛րքան կը մերկացնէր իր լայն կուրծքը, կը բանար իր ընդարձակ ափը և կը սաւառնէր ամէն բանի վրայ առատաձեռնօրէն տեղալով իր ճոխ ու անվաս ցնծութիւնը: Լամբար վառողն իսկ, որ վազելով կը կէտկիտէր մոայլ փողոցը լոյսի նիշերով և որ հագուած էր՝ երեկոյին տեղ մը այցելելու նպատակով, բարձրաձայն խնդաց երբ Ոգին անցաւ — թէեւ զաղափար չուներ թէ ինք Ծնունդէ զատ ուրիշ ընկեր ունէր:

Եւ արդ, առանց Ոգիին կողմէ ունէ ազգարարութեան, կայնեցան անոնք ամայի ու տխուր դաշտի մը վրայ, ուր կոշտ քարի ահագին զանգուածներ կային ցիրուցան, իբր թէ հսկաներու գերեզմանատուն ըլլար — կամ պիտի այն, և ջուրը կը ծաւալէր ո՛ւր և ուզէր — և ուր ու ծաւալէր, եթէ սառը զայն չկալանաւորէր — և ուր ու չինչ կը բուսնէր բաց ի մամուռէ և ցախէ ու անպիտան և վայրի խոտերէ: Արեւմուտքի կողմը մարը մտնող արեւն հրավառ կարմիր գիծ մը թողած էր, որ վայրկեան մը ամայութեան վրայ շողաց խոժոռ աչքի մը նման և հետզհետէ աւելի խոժոռելով իջաւ, իջաւ ու կորսուեցաւ ամենամութ գիշերուան մը թանձր խաւարին մէջ:

«Ի՞նչ տեղ է այս,» հարցուց Սքրուճ:

«Տեղ մը ուր Հանքագործներ կը բնակին, որոնք

երկրի ընդերքին մէջ կ'աշխատին,» պատասխանեց Ուզին: «Բայց կը ձանձնան զիս, նայէ:»

Լոյս մը շողաց տնակի մը պատուհանէն, և իսկոյն գէպ հոն յատնւացան: Յետով ու քարով շինուած պատին մէջէն անցնելով զուարթ խումբ մը գտան բոցավառ կրակին շուրջ հաւաքուած — ծերուկ մարդ մը և կին մը իրենց զաւակներով ու իրենց զաւակներուն զաւակներով, և դեռ ատկէ անդին ուրիշ սերունդով մը, ամէնն ալ զուարթօրէն իրենց տօնական զգեստով հագուած: Ծերուկը Ծնունդի երգ մը կ'երգէր այնպիսի ձայնով, որ քիչ անդամ աւելի բարձր կ'ելլէր քան անբեր դաշտին վրայ փչող քամիին մռնչիւնը: Երգը չատհին էր արդէն անոր տղայութեան ժամանակ, և խումբը մերթ ընդ մերթ ծերուկին կը ձայնակցէր խմբերգին մէջ: Երբ անոնք իրենց ձայները բարձրացնէին, ծերուկն ալ կ'ոգեւորուէր ու կը բարձրացնէր իր ձայնը, և երբ դադրէին, անոր ալ խանդը կը նուաղէր:

Ոգին հոս չյամեցաւ, այլ Սքրուճի պատուիրեց բռնել իր պարեգօտը և հաշտին վերեւէն սաւառնելով սուրաց: Դէպ ո՞ւր: Ո՞չ գէպ ի ծով: Դէպ ի ծով: Սքրուճ գէպ ի ետ նայելով տեսաւ սարսափով վերջին մասը ցամաքին, ապառաժի ահուկի գօտի մը, և իր ականջները խլացան ջուրի գոռումէն, ջուրի՝ որ կը թաւալէր, կը թաւալէր ու կը մռնչէր ահաւոր անդունդներու մէջ գոր ինք պեղած էր և կը ջանար կատաղօրէն երկրի հիմքը պեղել:

Ծովափէն, գոր ջուրերն անդադար կը կոծէին ու կը փչրէին տարին ի բուն, մէկ երկու փարսախ հեռու ջրամոյն ժայռերու տիւտը խարակի մը վրայ փարոս մը կար մնաւոր: Սէզի ահագին գէգեր կառչած էին անոր խարսխին, և փոթորկի թռչուններ — որ կրնան հովի ծնունդ կարծուիլ, ինչպէս սէզը ջուրի — կ'ելլէին ու

կ'իջնէին անոր շուրջ, նման ալիքներուն որոնց վերեւ կը թևէին:

Բայց հող իսկ լոյսին հսկող երկու մարդիկ կրակ մը վառած էին, որ քարէ թանձր պատին փոքր լուսամուտէն պայծառ շող մը կ'արձակէր ահաւոր ծովուն վրայ: Անշուք սեղանին վրայ ուր նստած էին՝ իրարու կարծր ձեռք սեղմելով Ուրախ Ծնունդ մաղթեցին իրարու իրենց գրողի գաւաթներով: Եւ մին, որ մեծն էր, խիստ օղբէն բոլորովին աւերուած ու տգեղցած իր դէմքով, ինչպէս կ'աւերի ու կը տգեղնայ հին նաւու մը նաւանշանը, սկսաւ կորովի երգ մը, որ ինքնին մրկկ կը նմանէր:

Դարձեալ սաւառնեցաւ Ոգին սեւ ու ուռող ծովուն վերեւ մինչեւ ամէն ափէ հեռանալով, ինչպէս ըսաւ Սքրուճի, իջան նաւու մը վրայ: Կեցան ղեկավարին, նաւալսի գէտին, հսկող պաշտօնեաներուն քով — ամէնն ալ մոռլ, ուրուական դէմքեր իրենց յատուկ վայրերուն մէջ — բայց ամէնն ալ առանց բացառութեան Ծնունդի եղանակ մը կը մրմնջէին, Ծնունդի խորհուրդ մը ունէին, կամ ընկերոջ մը կը խօսէին ցած ձայնով անցեալ Ծնունդի մը վրայ, այդպիսի առիթով մը տուն վերադարձի յոյսերով: Եւ նաւին մէջ գտնուող ամէն մարդ, արթուն թէ քուն, բարի թէ չար, իր ընկերոջ համար աւելի ազնիւ խօսք մը ունեցած էր այդ օրը քան տարւոյն մէջ ուրիշ ուէ օր և չափով մը մասնակցած էր յանդիմանման, յիշած էր հեռաւոր իր սիրանոր ուրախութիւններուն, յիշած էր հեռաւոր իր սիրելիները և զգացած էր թէ անոնց հաճոյք էր զինք յիշել:

Մեծ անակնկալ մը եղաւ Սքրուճի, մինչ ինք հոս վին հեծիւնին մօտիկ կ'ընէր և կը մտածէր թէ ի՞նչ ահաւոր բան է լուռ խաւարի մէջ ճամբորդել անդունդի մը վրայ, որու խորութիւնը Մահու չափ խորին գաղտնիք էր — մեծ անակնկալ մը եղաւ Սքրուճի, մինչ այսպէս

զբաղ էր, սրտագին քահքահ մը լսել: Աւելի մեծ անա-
կընկալ մը եղաւ Սքրուծի գիտնալ թէ խնդացողն իր
քեռորդին էր, և գտնել ինքզինք պայծառ, չոր, փայլուն
սենեակի մը մէջ, իր քով ունենալով Ոգին որ կայնած
կը ժպտէր և ինք այն նոյն քեռորդին կը նայէր հա-
ճութեամբ ու գորովով:

Քահքահ կը խնդար Սքրուծի քեռորդին:

Եթէ պատահի որ անհաւանական զիպուածով
մը ճանչնաք մէկը որ խնդալու պահուն աւելի երջանիկ
կ'ըլլայ քան Սքրուծի քեռորդին, բոլոր ըսելիքս սա է
որ ես ալ կ'ուզեմ զայն ճանչնալ: Ինծի ներկայա-
ցուցէք և բարեկամութիւն պիտի մշակեմ անոր հետ:

Թէև ախտն ու վիշտը վարակիչ են, իրերու բա-
նաւոր, արդար և ազնուական դասաւորմամբ մը աշ-
խարհի մէջ չկայ բան մը, այնքան անդիմադրելի-
օրէն փոխանցիկ որքան ծիծաղն ու զուարթ տրամա-
դրութիւնը: Երբ Սքրուծի քեռորդին այսպէս խնդաց,
կողերը բռնելով, գլուխը երեքցնելով և դէմքն ամենա-
տարօրինակ ծամածռութիւններու եթնարկելով, կ'ինն
ալ խնդաց անոր պէս բոլոր սրտով: Եւ իրենց սիրելի-
ները, մէկտեղ հաւաքուած, երբեք ետ չմնացին անոնցմէ
և որոտաձայն խնդացին:

«Ըսաւ թէ Ծնունդը խաբէութիւն է, կ'երդնում»,
գոչեց Սքրուծի քեռորդին: «Եւ կը հաւատար ալ իր
խօսքին:»

«Աւելի ամօթ իրեն, Յրէտ», ըսաւ կինը բար-
կութեամբ: Օրհնեալ ըլլան կ'ինները. անոնք երբեք տա-
րակոյտով կամ թերահաւատութեամբ չեն գործեր: Միշտ
անկեղծ ու եռանդուն են:

Տիկինը շատ գեղեցիկ էր— վերին աստիճան գեղե-
ցիկ: Ունէր առաջնակարգ դէմք մը փոսիկով և զարմացա-
կան երեւոյթով, հասուն փոքրիկ բերան մը որ կարծես

համբուրուելու համար շինուած էր, ինչպէս էր անտա-
րակոյտ, ծնօտին վրայ ամէն տեսակ աղուոր մանրիկ կէ-
տեր որոնք իրարու մէջ կը հալէին երբ խնդար, և ա-
րեւափայլ գոյգ մը աչք որոնց նմանը հազիւ տեսած էք
ուէ փոքր արարածի վրայ: Ամէն բան ի նկատ առնե-
լով, պիտի կոչէիք զինք, գիտէք, գրգռիչ բայց նաեւ
գոհացուցիչ, ո՛հ, կատարելապէս գոհացուցիչ:

«Ծիծաղելի մարդ է», ըսաւ Սքրուծի քեռորդին,
«այս է ճշմարտութիւնը: Եւ ոչ այնքան հաճելի որ-
քան կրնար ըլլալ: Սակայն անոր յանցանքներն իրենց
հետ կը կրեն իրենց պատիժները, ուստի ես ոչինչ
կ'ըսեմ անոր դէմ:»

«Անշուշտ շատ հարուստ է», թելադրեց տիկինը:
«Գէթ միշտ այդպէս կ'ըսես ինձի:

«Ատկէ ի՞նչ կ'ելլէ, սիրելիս», ըսաւ Սքրուծի
քեռորդին: «Անոր հարստութիւնն օգուտ մը չունի ա-
նոր: Ուէ բարիք չըներ անով: Ուէ հանգիստ ու դիւ-
րութիւն չվայելիւր անով: Մտածելու գոհունակութիւնը
չունի բնաւ — քահ, քահ, քահ — թէ օր մը ինք
Մեղի բարիք պիտի ընէ անով:»

«Ես չեմ կրնար համբերել անոր», ըսաւ տիկինը:
Տիկնոջ քոյրերը և բոլոր միւս տիկիները նոյն կար-
ծիքն յայտնեցին:

«Ես կը համբերեմ», պատասխանեց Սքրուծի քեռ-
որդին: «Ես կը ցաւիմ անոր համար: Ձեմ կրնար բար-
կանալ անոր, նոյն իսկ եթէ ջանամ: Ո՞վ կը տու-
մէ իր խենդ զաղափարներէն: Ինք միշտ: Ահա ինք
կ'որոչէ մեզ չսիրել, և չգար մեղի հետ ճաշել: Ի՞նչ
կ'ըլլայ հետեւանքը: Մեծ ճաշ մը չէ որ կը կորսնցնէ:»

«Արդարեւ, շատ լաւ ճաշ մը կը կորսնցնէ, կարծեմ»,
ընդմիջեց տիկինը: Նոյնը կրկնեց նաեւ ամէն ոք, և
պէտք է ընդունիլ թէ ձեռնհաս դատաւորներ էին ա-

ժէնն ալ, վասն զի դեռ նոր ճաշած էին: Աղանդերը սե-
ղանին վրայ կը մնար և իրենք կրակին շուրջ խմբուած
էին լամբարին լուսով:

«Հի, ուրախ եմ որ այդպէս կ'ըսէք,» ըսաւ Սքրու-
նի քեռորդին, «վասն զի ես մեծ հաւատք չունիմ այս-
նոր տանտիկիներուն վրայ: Դռնի ինչ կ'ըսէք, Թո-
փորը:»

Թողի՛ր ինձ ազատություն, որպեսզի կարողանամ հասնել մեր ժողովրդին։

«Շարունակէ, Ֆրէտ,» ըսաւ տիկինը ծափ դար-
նելով: «Երբեք չլնացներ ինչ որ կ'սկսի ըսել: Ծիծա-
ղելի մարդ է:»

Սքրուճի քեռորդին ուրիշ քահքահ մը սկսաւ :
Եւ որովհետեւ անկարելի էր վարակումը խափանել —
թէն գիրուկ քենին չատ աշխատեցաւ խափանել բու-
րումաւից թաշկինակն հոտոտելով — ամէն ոք քահ-
քահին միացաւ :

«Պիտի բռնի միայն,» ըսաւ Սքրուճի քեռորդին,
«Թէ անոր մեզ չսիրելուն և մեզի հետ չուրախանալուն
հետեւանքը սա է, կը կարծեմ, որ կը կորսնցնէ հաճե-
լի քանի մը վայրկեան, որոնք ուէ փնտս չէին կրնար
տալ իրեն: Վստահ եմ թէ կը կորսնցնէ ընկերակցու-
թիւն մը աւելի հաճելի քան այն զոր կարող է ունե-
նալ իր անձնական խորհուրդներուն հետ՝ բորբոսեալ
իր գրասենեակին թէ փոշելից իր սենեակներուն մէջ:
Իմ որոշումս է ամէն տարի նոյն պատահութիւնը տալ
անոր, սիրէ՛ թէ չսիրէ, վասն զի կը խղճամ անոր
վրայ: Կրնայ ծաղրել Ծնունդը մինչև մեռնի ինք,

բայց չկրնար լաւ համարում հունենալ անոր վրայ — ասպարէզ կը կարդամ անոր — եթէ տեսնէ թէ ես տարուէ տարի բարի տրամադրութեամբ իրեն կ'երթամ ու կ'ըսեմ, Մօրեղբայր Սքրուճ, ի՞նչպէս էք: Եթէ այս սոսկ տրամադիր ընէ զինք յիսուն ոսկի թողուլ իր խեղճ գրագրին, չա՛ն մ'է: Եւ կարծեմ ռարսեցի զինք երէկ:»

Հիմա անոնց կարգն էր խնդալ՝ Սքրուճը սարսափ
 Ըլլալու այս գաղափարին վրայ։ Բայց բնութեամբ կա-
 տարեկապէս բարի ըլլալով և բնաւ հոգ չընեւող թէ
 ի՛նչ բանի վրայ կը խնդան, կը բաւէ որ խնդան,
 քաջալերեց զանոնք խնդալ և չիշը պտըտցուց խնդու-
 թեամբ։

Թէէյէ ետքը նուազ ունեցան: Վասն զի երաժիշտ ընտանիք էին և գիտէին թէ ի՛նչ կ'ընեն, կը վստահանայեմ ձեզ, երբ հռաձայն ցնծերգ կամ փոփոխ երգ երգէին: Մանաւանդ Թոփըր, որ կրնար լաւ բամբ երգել առանց ձակտին խոշոր երակներն ուռեցնելու կամ երեսը կարմըրցնելու: Սքրուճի քնոորդւոյն կինը լաւ քնարահար էր, և ուրիշ եղանակներէ զատ կը նուագէր պարզուկ եղանակ մը (այնքան կարճ որ կրնայիք զայն սուլել սորվիլ երկու վայրկեանէն), որ ծանօթ էր Սքրուճը գիշերօթիկ դպրոցէն բերող աղջկան, ինչպէս յիշեց Սքրուճ անթիկ դպրոցէն բերող աղջկան, ինչպէս յիշեց Սքրուճ անթիկ դպրոցէն գրգմամբ: Երբ այդ եղանակն հնչեց, ցեալ Ծնունդի Ոգիին գրգմամբ: Երբ այդ եղանակը, կրնար իր իսկ ձեռամբ մշակած ըլլալ կեանքի քաղցրութիւնները իր իսկ երջանկութեան համար, առանց գիմնելու ժամկոչին բահին որ ձէյքըպ Մարլին թաղեց:

Բայց նուազով չանցուցին ամբողջ ըրրկանը և ինչ
յետոյ տուժախաղ խաղացին, վասն զի լաւ է երբեմն

տղայ ըլլալ, մանաւանդ Ծնունդի Տօնին, երբ անոր ամենակալ Հիմնադիրն ինք մանկացաւ: Կեցէ՛ք: Նախ ակապուկ խաղացուեցաւ: Հարկաւ: Եւ ինծի աւելի դժուար է հաւատալ թէ Թովբերի աչքերն իրապէս կապուած էին քան հաւատալ թէ անոր ոտքերն աչք ունէին: Իմ կարծիքս սա է թէ բանը կարգադրուած էր անոր ու Սքրուճի քեռորդւոյն միջեւ, և թէ Ներկայ Ծնունդի Ոգին գիտէր: Կերպը որով Թովբը հետապնդեց ժանեկազարդ լանջով գիրուկ քենին՝ թշնամանք էր մարդկային բնութեան դիւրանաւանութեան դէմ: Վառարանի թիւն, ունելին և ալիչը տապալելով, աթոռներուն վրայ գլորելով, դաշնակիրն զարնուելով, վարագոյրներուն մէջ խեղդուելով կ'երթար ուր օրիորդը կ'երթար: Միշտ գիտէր թէ ո՛ւր էր գիրուկ քենին: Ուրիշ անձ չէր ուզեր բռնել: Եթէ անոր առջեւ գայիք, ինչպէս ոմանք եկան, և կենայիք հոն, ձեզ բռնելու կեղծ ձեւ մը կ'առնէր, որ նախատինք էր ձեր խելքին, և խօկոյն գառնալով կը դիմէր դէպ ի գիրուկ քենին: Օրիորդն յաճախ կը պոռար թէ ուղիղ չէ այս, և ուղիղ չէր արդարեւ: Բայց երբ վերջապէս բռնեց— երբ, իրմէ խուսափող մետաքսեայ զգեստի չըշխնին և արագ ոտոտութեամբ հակառակ, փակեց զայն անկիւնի մը մէջ ուրկէ փախչիլ անհնար էր— այն ժամանակ պարոնին ընթացքը ամենանողկալի եղաւ: Վասն զի անարգ և ճիւղաղային բան էր անոր կեղծիքը թէ չէր ձանձնար գայն, թէ անհրաժեշտ էր անոր գլխանոցը շօշափել և անոր ինքնութեան մասին աւելի ապահով ըլլալ՝ մատանի մը դնելով անոր մատը և շղթայ մը անոր վիզը: Տարակոյս չկայ թէ օրիորդն այս մասին իր կարծիքն յայտնեց անոր, երբ ուրիշ երիտասարդ մը ստանձնեց անոր դերը և ինք շատ մտերմաբար շարժեցաւ անոր հետ վարագոյրներուն ետին: Սքրուճի քեռորդւոյն կինը չմասնակցեցաւ այս

խաղին, այլ հանգիստ ըրաւ խոշոր աթոռի մը վրայ բազմելով և ոտքերը պատուանդանի մը վրայ դնելով աղուորիկ անկիւն մը, ուր Ոգին ու Սքրուճ ճիշտ իր ետին կեցած էին: Սակայն մասնակցեցաւ տուժախաղին, և իր սիրելին սքանչելիօրէն սիրեց այբուբենի բոլոր գիրերով: Նմանապէս շատ յաջող էր Ի՞նչպէս, Ե՞րբ, և Ո՞ւր խաղին մէջ և գաղտնի հաճոյք պատճառելով Սքրուճի քեռորդւոյն՝ չարաչար յաղթեց իր քոյրերուն — թէև սրամիտ ալ աղջիկներ էին, ինչպէս կրնայ Թովբը ձեռի վկայել: Թերեւս քսան հոգի կային հոն մեծ ու փոքր: Բայց ամէնն ալ խաղացին, նմանապէս Սքրուճ: Վասն զի խաղին գրգռիչ ազդեցութեան տակ, բոլորովին մոռնալով թէ իր ձայնն անյսելի է անոնց ականջներուն, երբեմն բարձրաձայն յայտնեց իր կարծիքը, որ շատ անգամ ալ ուղիղ կ'ըլլար — վասն զի ամենասուր ասեղը, որու ծակը թել չկտրեր երբեք, աւելի սուր չէր քան Սքրուճ, թէև ինք նախընտրած էր բթամիտի պէս ապրիլ:

Ոգին շատ ախորժեցաւ այս տրամադրութեան մէջ գտնելով զայն և այնպիսի համակրութեամբ նայեցաւ որ Սքրուճ տղու մը պէս աղաչեց որ սպասեն մինչև հիւրերուն մեկնումը: Սակայն Ոգին ըսաւ թէ անկարելի է:

«Ահա նոր խաղ մը», ըսաւ Սքրուճ: «Կէ՛ս ժամ, Ոգի, միայն կէ՛ս ժամ:»

Խաղը կը կոչուէր Այո և Ոչ: Սքրուճի քեռորդին քան մը պիտի պահէր միտքը և միւսները պիտի գլորնէին հարցումներով, որոնց ինք պիտի պատասխանէր միայն այո կամ ոչ: Հարցումներու բուռն տարափը որու ենթարկուեցաւ ան՝ ի վեր հանեց թէ միտքը պահած էր կենդանի մը, ողջ կենդանի մը, յաւէտ անհաճոյ, վայրենի, որ կը մոռնէ, կը խանչէ երբեմն, կը

խօսի երբեմն և կը բնակի Լոնտոն, կը պտըտի փողոցները և չցուցադրուէր, սանձով կամ երասանակով չըկառավարուէր, կենդանական բուժարանի կամ մարդարանի մէջ չպահուէր, բնաւ չմորթուէր չուկային մէջ, ձի չէ, էջ չէ, կով չէ, ցուլ չէ, վագր չէ, շուն չէ, խոզ չէ, կատու չէ և արջ չէ: Ամէն նոր հարցման՝ այս քեռորդին կը պատասխանէր քահքահի նոր որոտով, և այնքան թուլցան անոր ջիղերը որ ստիպուեցաւ բազմոցէն ելլել և գետինը դոփել ոտքով: Վերջապէս գիրուկ քենին նոյն և նման վիճակի մը ենթարկուելով գոչեց.

«Գտա՛յ: Ես գիտեմ թէ ի՞նչ է, Ֆրէտ: Գիտեմ թէ ի՞նչ է:»

«Ի՞նչ է,» գոչեց Ֆրէտ:

«Քու Սքրուճ Մօրեղբայրդ:»

Եւ այն էր: Հիացում եղաւ ընդհանուր զգացումը, թէ եւ առարկողներ եղան թէ «Ա՛րջ է» հարցման պատասխանն «այո» ըլլալու էր, վասն զի բացասական պատասխանը կը բաւէր իրենց մտածութիւնն հեռացնել Սքրուճէ, ենթադրելով թէ մին հակամէտ ըլլար անոր վրայ խորհիլ:

«Առատ զուարճութիւն հայթայթեց մեզի,» ըսաւ Ֆրէտ, «և ապերախտութիւն պիտի ըլլայ անոր կենացը չիմել: Ահաւասիկ պատրաստ բաժակ մը: Կ'առաջարկեմ Մօրեղբայր Սքրուճի կենացը՝:»

«Մօրեղբայր Սքրուճ,» աղաղակեցին ամէնը:»

«Շնորհաւոր Ծնունդ և երջանիկ Նոր Տարի մեր ծերուկին, ո՛ւր ալ ըլլայ,» ըսաւ Սքրուճի քեռորդին: «Ինք պիտի չհաւանէր ընդունիլ ինձմէ, բայց և այնպէս կը մաղթեմ որ ունենայ: Մօրեղբայր Սքրուճ:»

Մօրեղբայր Սքրուճ աննշմարելի կերպով այնքան զուարթացած և ուրախ էր որ ինք եւս պիտի առաջարկէր փոխադարձաբար խմել անդիտակից խումբին

կենաց և անխելի ճառով մը շնորհակալութիւն յայտնել անոնց, եթէ Ոգին ժամանակ տար: Բայց ամբողջ տեսիլն անհետացաւ քեռորդոյն վերջին խօսքին շունչին հետ, և ինք ու Ոգին վերստին ճամբորդութեան մէջ էին:

Շատ բան տեսան, շատ հեռու գացին և շատ տուն այցելեցին, բայց միշտ երջանիկ վերջաւորութեամբ: Ոգին կը կենար հիւանդներու սնարին քով և անոնք կ'ափովուէին, օտարաբնակներու վրայ և անոնք հայրենիքի մէջ կ'ղգային իրենք զիրենք, չարաչար աշխատողներու քով և անոնք համբերատար կը դառնային իրենց մեծագոյն յուսով, աղքատութեան քով և այն կը հարստանար: Աղքատանոցի, հիւանդանոցի, բանտի և թշուառութեան ամէն բոյնի մէջ, ուր իր փոքր ու կարճատեւ հեղինակութեամբ պարծող մարդը դուռն ամուր փակած և Ոգին դուրս թողած չէր, ան իր օրհնութիւնը կը թողուր և Սքրուճի կը սորվեցնէր իր սկզբունքները:

Երկար գիշեր էր այն, եթէ միայն մէկ գիշեր էր: Բայց Սքրուճ իր տարակոյսներն ունէր այդ մասին, վասն զի Ծնունդի արձակուրդը խտացած թուեցաւ այն ժամերուն մէջ զորս ի միասին անցուցին: Չարմանալի էր նաեւ որ մինչ Սքրուճ անփոփոխ կը մնար արտաքին իր կերպարանով, Ոգին հեռագհեռէ որոշ կը ծերանար: Սքրուճ զիտած էր այդ փոփոխումը, բայց երբեք չխօսեցաւ անոր վրայ մինչեւ զատուեցան տղայոց հանդէսէ մը որ տեղի ունեցաւ Աստուածայայտնութեան Տօնին (Յունվ. 6), երբ Ոգին նայելով, մինչ կը գլուխուէին բացալայրի մը մէջ, գիտեց թէ ճերմկած էին անոր մազերը:

«Ոգիներու կեանքերն այսպէս կա՞րճ են,» հարցուց Սքրուճ:

«Այս երկրագունդին վրայ իմ կեանքս շատ կարճ է,» պատասխանեց Ոգին: «Այս գիշեր կը վերջանայ:»

«Այս գիշեր,» գոչեց Սքրուճ :

«Այո, կէս գիշերին: Մտիկ ըրէ: Կը մօտենայ ժամանակը:»

Դաշնաւոր զանգակներն այդ պահուն կը ծանուցանէին ժամը տասնըմէկը երեք քառորդ անցած:

«Ներէ ինծի եթէ իրաւունք չունիմ հարցնելու,» ըսաւ Սքրուճ՝ ուշադրութեամբ Ոգինն պարեգօտին նայելով, «բայց կը տեսնեմ օտարոտի բան մը, որ ձեզի չվերաբերիր և ձեր քղանցէն դուրս կ'երկարի: Ո՞տք է թէ մագիլ:»

«Կրնայ մագիլ ըլլալ վրայի միտէն դատելով,» պատասխանեց Ոգին տխրութեամբ: «Հոս նայէ:»

Պարեգօտին ծալքերէն երկու մանկիկ դուրս հանեց, խեղճ, լքուած, երկչոտ, տգեղ և թշուառ: Ասոնք ծունր դրին անոր ոտքը և պարեգօտին դրսի կողմին կառչեցան:

«Ով մարդ, հոս նայէ, հոս: Նայէ վա՛ր, հոս,» գոչեց Ոգին:

Մանչ և աղջիկ էին անոնք: Դեղնած, վտիտ, պատառատուն, խոժոռադէմ և գայլանման, բայց նաև իրենց խոնարհութեան մէջ երեսանկեալ: Հոն ուր չնորհազեղ մանկութիւնը պիտի լեցնէր անոնց ուրուագիծերը և ամենաթարմ երանգներով պիտի զարդարէր զանոնք, ծերունիի հոտած ցամքած ձեռք մը ճմլած, զալարած ու բզկտած էր զանոնք: Հոն ուր հրեշտակներ կրնային զահակալել, զեւեր հաւաքուած էին և դուրս կը նայէին սպառնալիքով: Հիանալի արարչագործութեան բոլոր խորհրդաւորութիւններուն մէջ մարդկութեան ոչ մէկ փոփոխում, ոչ մէկ վատթարացում, ոչ մէկ ապականութիւն արտադրած է այնպիսի ճիւղներ, որոնք ասոնց կիսուն չափ զարչելի ու ահարկու ըլլան:

Սքրուճ, սարսափահար, ոտուով մը ըրաւ դէպ ի ետ: Եւ յարգանքի համար փորձեց ըսել թէ աղուոր տղաք են: Սակայն բառերը խեղդուեցան բերնին մէջ՝ մերժելով այդքան անազին ստախօսութեան մը թարգման ըլլալ:

«Ոգի, քօ՛ւկդ են ասոնք:» Սքրուճ չկրցաւ աւելի բան ըսել:

«Մարդո՛ւնն են,» ըսաւ Ոգին՝ անոնց նայելով: «Եւ ինծի կը փարին իրենց հայրերուն դէմ բողոքելով: Այս տղան Տգիտութիւն է, այս աղջիկը Կարօտութիւն: Զգուշացիր երկուքէն ալ և բոլոր իրենց աստիճանակիցներէն, բայց մանաւանդ սա տղայէն, վասն զի անոր ճակտին վրայ գրուածը կը տեսնեմ, որ Դատապարտութիւն է, եթէ գրուածը չջնջուի: —Ուրաջէք զայն,» գոչեց Ոգին, ձեռքը դէպ ի քաղաք ուղղելով: «Զրպարտեցէք այդպէս ըսողները: Ընդունեցէք կուսակցական նպատակներով և աւելի ծանրացուցէք: Եւ կրեցէք հետեւա՛նքը:»

«Ապաւէն կամ միջոց չունի՞նք անոնք,» գոչեց Սքրուճ:

«Բանտ չկա՞յ,» ըսաւ Ոգին, վերջին անգամ պատասխանելով անոր իսկ բառերով: «Գործանոցներ չկա՞ն:»

Զանգակը տասներկու զարկաւ:

Սքրուճ իր չուրջ նայելով Ոգին փնտռեց, բայց չտեսաւ: Երբ վերջին հարուածին թրթուումը զադրեցաւ, յիշեց ձէշքը՛յ Մարլիի գուշակութիւնը և իր աչքերը վեր վերցնելով տեսաւ հանդիսաւոր Ուրուական մը սեւազգեստ ու կնդղաւոր, որ գետնէն իր կողմը կու գար մատախուղի նման:

ՏՈՒՆ Դ

ՈՊԻՆԵՐՈՒՆ ՎԵՐՋԻՆԸ

Ուրուականը կը մօտենար դանդաղ, ծանր ու լռին կերպով: Երբ մօտ եկաւ, Սքրուճ ծունկի վրայ իջաւ, վասն զի այս Ոգին օգին մէջ իսկ որու մէջէն կը շարժէր՝ կարծես խաւար ու խորհուրդ կը կը ցանէր:

Մութ սեւ զգեստ մը կը կրէր, որ կը ծածկէր գլուխը, դէմքը, մարմինը և ոչինչ կը թողուր տեսանելի, բայց միայն երկարած ձեռք մը: Առանց ատոր դժուար պիտի ըլլար անոր հուծիւնը որոշել գիշերէն և բաժնել խաւարէն որով չըջապատուած էր:

Սքրուճ զգաց թէ բարձր ու պառկառելի էր երբ իր մօտ եկաւ և թէ անոր խորհրդաւոր ներկայութիւնը զինք խորին ահով լեցուց: Աւելի ոչինչ գիտցաւ, վասն զի Ոգին ոչ կը խօսէր, ոչ կը շարժէր:

«Դեռ Գալիք Ծնունդի Ոգիի՞ն առջեւ եմ,» ըսաւ Սքրուճ:

Ոգին չպատասխանեց, բայց դէպ յառաջ ցոյց տուաւ իր ձեռքով:

«Պիտի ցուցնես ինծի ստուերներն այն բաներուն որ պատահած չեն, այլ պիտի պատահին յառաջիկային,» շարունակեց Սքրուճ: «Այսպէ՞ս է, Ոգի:»

Զգեստին վերնագոյն մասը ըսկէ մը ամփոփուեցաւ իր ծալքերուն մէջ, որպէս թէ Ոգին իր գլուխը կը ծռէր: Այդ եղաւ ստացուած ամբողջ պատասխանը:

Սքրուճ, այլևս Ոգիներու ընկերակցութեան վարժուած ըլլալով հանդերձ, այնչափ վախցաւ անխօս տեսիլէն որ սրունքներն սկսան իր ներքեւ գոզողալ,

և հազիւ կրցաւ կայնիլ երբ պատրաստուեցաւ անոր ետեւէն երթալ: Ոգին պահ մը կանգ առաւ, իբրեւ թէ անոր վիճակը դիտելով և կազդուուման ժամանակ տալով:

Սակայն Սքրուճ ատոր համար աւելի գէշ եղաւ: Տարտամ ահուդողով մը սարսռաց երբ գիտցաւ թէ մոայլ պատանին ետին ուրուական աչքեր կան ուշի ուշով իր վրայ սեւեռուած, մինչ ինք իր աչքերը բոլոր ուժով տնկելով հանդերձ ոչինչ կրցաւ տեսնել, բայց միայն ուրուական ձեռքը և խոշոր կոյտ մը սեւեռութիւն:

«Ապագայի Ոգի՛,» աղաղակեց: «Քեզմէ աւելի կը վախնամ քան ուրիշ ոեւէ Ոգիէ զոր տեսած եմ: Բայց գիտնալով թէ նպատակդ է ինծի բարիք ընել և յուսալով եղածէս տարբեր մարդ մը ըլլալ այսուհետեւ, պատրաստ եմ քեզի ընկերանալ և շնորհակալու սրտով: Զե՞ք ուզեր խօսիլ ինծի:»

Ոչ մէկ պատասխան: Զեռքն ուղիղ երկարեցաւ իրենց առջև:

«Առաջնորդէ,» ըսաւ Սքրուճ: «Առաջնորդէ: Դիշերն արագ կ'անցնի, և թանկագին է ժամանակն ինծի համար, գիտեմ: Առաջնորդէ, Ոգի:»

Տեսիլն սկսաւ հեռանալ, ինչպէս մօտեցած էր: Սքրուճ հետեւեցաւ անոր զգեստին շուքին, որ զինք վեր առաւ, կարծեց, ու տարաւ:

Հազիւ հազ թուեցան քաղաքը մտնել, վասն զի քաղաքն յաւէտ ինքնին անոնց շուրջ բարձրացաւ կարծես ու չըջապատեց զանոնք: Բայց ահա հոն էին, քաղաքին կեդրոնը, սակարանի հրապարակը, վաճառականներուն հրապարակը, որ վեր վար կը վազէին և իրենց գրպանի դրամը մէջ, որ վեր վար կը վազէին և իրենց գրպանի դրամը խառնելով ու հնչեցնելով խումբ խումբ կը խօսակցէին, իրենց ժամացոյցներուն կը նայէին և մտածկոտութեամբ

իրենց ոսկի կնիքներուն հետ կը խաղային, և և, ինչպէս յաճախ տեսած էր Սքրուճ:

Ոգին կեցաւ գործի մարդոց խմբակի մը քով: Տեսնելով թէ ձեռքը անոնց կողմ ուղղուած է, Սքրուճ մօտեցաւ անոնց խօսակցութիւնը լսելու համար:

«Ոչ,» կ'ըսէր ահագին ծնօտով խոշոր գէւ մարդ մը. «չառ տեղեկութիւն չունիմ: Միայն գիտեմ թէ մեռած է:»

«Ե՞րբ,» հարցուց ուրիշ մը:

«Երէկ գիշեր, կարծեմ:»

«Ինչո՞ւ, ի՞նչ ունէր,» հարցուց երրորդ մը, մեծ քանակութեամբ քթախոտ առնելով ահագին ընչափ տուրէ մը: «Կը կարծէի թէ երբեք պիտի չմեռնի:»

«Աստուած գիտէ,» ըսաւ առաջինն յօրանջելով:

«Ի՞նչ ըրաւ իր դրամը,» հարցուց կարմիր երեսով մարդ մը, որու քթին ծայրն աւելորդ միւս մը կար առկա և կ'երեւար արու հնդկահաւի մը ծնօտին տակի առկա միսին նման:

«Լուր չունիմ,» ըսաւ խոշոր ծնօտով մարդը, դարձեալ յօրանջելով: «Թերեւս իր Ընկերութեան թողուց: Ինձի չթողուց: Այս է բոլոր գիտեցածս:»

Այս կատակաբանութիւնն ընդհանուր ծիծաղ պատճառեց:

«Հաւանօրէն յուղարկաւորութիւնը շատ աժան տեսակ պիտի ըլլայ,» ըսաւ նոյն խօսողը, «վասն զի կ'երգնում որ մէ'կը ներկայ պիտի չըլլայ: Եկէք, խումբ մը ըլլանք և երթանք:»

«Ես կու գամ, եթէ ճաշ տրուի,» ըսաւ քթին վրայ առկա միւս ունեցող մարդը: «Բայց կերակրուելու եմ, եթէ գամ:»

Դարձեալ ծիծաղեցան:

«Կը նայիմ որ ես ձեր մէջ ամէնէն անշահախնդիրն

եմ,» ըսաւ առաջին խօսողը, «վասն զի բնաւ սեւ ձեռնոց չեմ դնեւ և բնաւ չեմ ճաշեր կէսօրին: Բայց պատրաստ եմ գալ, եթէ ուրիշ եկող կայ: Որքան կը խորհիմ, այնքան կը համոզուիմ թէ ինձմէ աւելի մօտ բարեկամ չունէր, վասն զի ո'ր ատեն իրարու հանդիպէինք, կը կայնէինք ու կը խօսակցէինք: Մնաք բարով, ցտեսութիւն:»

Խօսողներ և մօիկ ընողներ բաժնուեցան և ուրիշ խումբերու միացան: Սքրուճ կը ճանչնար մարդիկը և Ոգին նայեցաւ բացատրութիւն ստանալու համար:

Ոգին գնաց փողոց մը և մատով ցոյց տուաւ երկու խօսակիցներ: Սքրուճ դարձեալ մօիկ ըրաւ, խորհելով թէ թերեւս հոգ էր բացատրութիւնը:

Այդ մարդիկն ալ կը ճանչնար և կատարեալպէս: Գործի մարդիկ էին շատ հարուստ և շատ կարեւոր: Ինք պատուոյ խնդիր ըրած էր միշտ անոնց բարի համարման արժանանալ — այսինքն գործի տեսակէտով, միմիայն գործի տեսակէտով:

«Ի՞նչպէս էք,» ըսաւ մին:

«Ի՞նչպէս էք,» պատասխանեց միւսը:

«Է՛հ,» ըսաւ առաջինը: «Մեր Սքրէյը (քերդ) իր բաժինն առաւ, լսեցի՞ք:»

«Այո, լսեցի,» պատասխանեց երկրորդը: «Ցուրտ է: Այնպէս չէ՞:»

«Բնական է Ծնունդի այս ժամանակ: Կարծեմ դուք չէք չմէկեր:»

«Ոչ, ոչ: Ուրիշ գործ ունիմ: Ցտեսութիւն:»

Ուրիշ խօսք չեղաւ: Այս էր անոնց ամբողջ տեսակցութիւնը, խօսակցութիւնը և բաժանումը:

Սքրուճ նախ զարմացաւ որ Ոգին կարեւորութիւն ընծայեց ըստ երեւութիւն այսքան չնչին խօսակցութիւններու: Բայց վստահ ըլլալով թէ անոնք հարկաւ

գաղտնի նպատակ մը ունին՝ աշխատեցաւ գտնել թէ այն ի՞նչ էր հաւանօրէն: Կարելի չէր ենթադրել թէ անոնք իր վաղեմի ընկերոջ, Ճէյքըպի, մահուան կը վերաբերէին, վասն զի այն Անցեալ էր, մինչ այս Ոգիին պաշտօնը Ապագայի կը վերաբերէր: Ոչ ալ կրնար միտք բերել իրեն հետ անմիջապէս կապակցեալ անձ մը, որու պատշաճեցնէր զանոնք: Սակայն տարակոյտ չունենալով թէ, որո՞ւ ալ վերաբերէին, բարոյական թաքուն դաս մը կու տային իր իսկ օգտին համար, որոշեց միտք պահել ամէն խօսք զոր լսէր և ամէն բան զոր տեսներ, և մանաւանդ զիտել իր անձին ստուերը, երբ երեւէր այն: Ինք յոյս ունէր թէ իր ապագայ անձին ընթացքը պիտի հայթայթէ բանալին զոր կը փնտռէր և պիտի դիւրացնէ այս հանելուկներուն լուծումը:

Հոն իսկ իր շուրջ նայեցաւ բուն իր կերպարանը տեսնելու համար: Սակայն ուրիշ մարդ մը կեցած էր սովորական իր անկիւնը: Եւ թէպէտ ժամացոյցը ցոյց կու տար օրուան այն ժամը երբ ինք հոն կ'ըլլար սովորաբար, տեսաւ թէ Գաւիթէն ներս խուժող բազմութիւններուն մէջ չկար իր նմանութիւնը: Սակայն շատ չզարմացաւ: Վասն զի որոշած էր փոխել իր կեանքը ու կարծեց և ուղեց հաւատալ թէ ինք ասոր մէջ կը տեսնէ իր նորածին որոշումները՝ գործադրուած:

Ոգին, հանդարտ ու մոայլ, Սքրուճի քով կը կենար՝ ձեռքը երկարած: Երբ Սքրուճ իր մտածկոտ հետազօտութենէն արթնցաւ, ձեռքին ուղղութենէն ու դիրքէն հասկեցաւ թէ Անտեսանելի Աչքերն իրեն կը նային չեչտակի: Այս դողացուց զինք և շատ պաղեցուց:

Եւան գործունէութեան այդ վայրէն և գացին քաղաքին աննշան մէկ կողմը, ուր Սքրուճ բնաւ գացած չէր, թէպէտ գիտէր տեղը և անոր վատ համբաւը: Ծամբաները գէշ և նեղ էին, խանութները և տուները ողոր-

մելի, բնակչութիւնը կիսամերկ, գինով, բոկոտն ու գարշելի: Նեղ անցքերն ու կամարակապ ուղիները հոտի, աղտի և կեանքի իրենց գարշելի պարունակութիւնը, կոյուղիներու նման, կը թափէին հեռաւոր ցիրուցան փողոցները և ամբողջ թաղամասը ոճիր, աղտեղութիւն ու թշուառութիւն կը բուրէր:

Վատահամբաւներու այս որջին մէջ որմայեց տանիքի մը տակ տխուր տեսքով և առկախ գիրքով խանութ մը կար, ուր հին երկաթեղէն, հագուստ, շիշ, ոսկր և աղտոտ աւելորդներ կը գնուէին: Ներսը գետնին վրայ դիզուած էին ժանգոտ բանալիներ, գամեր, շղթաներ, ծխիւններ, խարտոցներ, կշռորդներ, ծանրութեան չափեր և ամէն տեսակ աւելորդ երկաթեղէն: Տգեղ ցնցոտիներու դէզերուն, ապականեալ իւղի զանգուածներուն և ոսկրի գերեզմաններուն մէջ գաղտնիքներ կային ու կը ծածկուէին զորս քիչեր պիտի ուզեն պրպրտել: Վաճառքներու այս կոյտին մէջ, փայտածուխի վառարանի մը քով, հին աղիւսէ շինուած, ալհներ ստահակ մը նստած էր գրեթէ եօթանասուն տարեկան, որ դուրսիցուրտ օդէն ինքզինք կը պաշտպանէր չուանի մը վրայ իբրեւ վարագոյր այլազան մզլոտած ցնցոտիներ կախելով, և իր ծխափայտը կը ծխէր անվրդով առանձնութեան բովանդակ պերճանքով:

Սքրուճ և Ոգին այդ մարդուն ներկայացան ճիշտ այն պահուն, երբ ծանր ծրարով կին մը սպրդեցաւ խանութէն ներս: Հագիւ այդ կինը ներս մտաւ, ուրիշ մը հասաւ նոյնպէս բեռնաւարուած, որու կը հետեւէր մաշած սև զգեստով մարդ մը, որ բոլորովին ապշեցաւ զանոնք տեսնելով, ինչպէս անոնք ապշած էին զիրար ճանչնալով: Պահ մը լռիկ զարմանալէ ետեւ, որու մէջ իրենց միացած էր ծխափայտով մարդն ալ, երեքը մէկտեղ սկսան խնդալ:

«Օրավարձով աշխատող կինը առաջին պիտի ըլլայ անշուշտ,» գոչեց այն որ ամէնէն առաջ ներս մտաւ: «Հասցարարուհին երկրորդ պիտի ըլլայ անշուշտ, և թագման տնօրէնին մարդը երրորդ պիտի ըլլայ անշուշտ: Հոս նայէ եղբայր ձօ, ահա զուգադիպութիւն մը. երեքս մէկտեղ եկանք հոս առանց ուզելու:»

«Ձեիք կրնար մէկտեղ գալ աւելի լաւ տեղ մը,» ըսաւ ձօ, ծխափայտը բերանէն հանելով: «Հիւրանոց եկէք: Վաղուց արդէն ձերն են զայն վայելելու բոլոր իրաւունքներն ու իրաւասութիւնները: Իսկ միւս երկուքն օտարական չեն: Կեցէք մինչեւ փակեմ խանութին դուռը: Ոհ, ի՜նչպէս կը ձոնչէ թշուառականը: Չկայ հոս կարծեմ հաստ մետաղ մը որ խանութին ծխափայտէն չտարածուի ըլլայ: Եւ, վստահ եմ, չկայ հոս ոսկր մը իմիններու չափ ծեր: Հա՛, հա՛: Ամէնա ալ մեր կոչման յարմար ենք, լաւ յարմարած: Հիւրանոց եկէք:»

Հիւրանոցը ցնցոտիներու վարադոյրին ետեւի միջոցն էր: Մարդուկը բազրիքի հին ձողով մը խառնեց կրակը և իր ծխափայտին ծայրով յարգարելէ ետեւ միացող ճրագը (վանդի գիշեր էր), դարձեալ բերանը դրաւ ծխափայտը:

Այդ միջոցին կինը որ արդէն խօսած էր՝ վարձեց իր ծրարը և խրոխտաբար նստաւ աթոռակի մը վրայ, արմուկները ծունկերուն կրթնցնելով և խիզախութեամբ միւս երկուքին նայելով:

«Ի՞նչ փնտռուի, ի՞նչ փնտռ, Տիկին Տիւղըր,» ըսաւ կինը: «Ամէն անձի իրաւունքն է ինքզինք հոգալ: Ինձ միշտ այնպէս կ'ընէր:»

«Ճշմարիտ է, արդարեւ,» ըսաւ լուացարարուհին: «Ոհ ոք աւելի հոգ կը տանէր իր անձին:»

«Ուրեմն, ով կին, մի կայնիր և նայիր, իբր թէ

վախնալով: Ո՞վ աւելի բան գիտէ: Մենք զիրար պիտի չմատնենք, կարծեմ:»

«Ոհ, արդարեւ,» ըսին ի միասին Տիկին Տիւղըր և մարդը: «Կը յուսանք թէ ոչ:»

«Շատ աղէկ, ուրեմն,» գոչեց կինը: «Կը բաւէ: Ո՞վ կը փնտռուի այսպիսի քանի մը բան կորսնցնելով: Ամէն պարագայի մէջ մեռեալ մը ոչ:»

«Անշուշտ ոչ,» ըսաւ Տիկին Տիւղըր խնդալով:

«Եթէ կ'ուզէր չար Սքրիւ (ազահը),» չարունակեց կինը, «զանոնք պահել իր մահէն ետեւ, ինչո՞ւ բնական ընթացքի չհետեւցաւ իր կեանքին մէջ: Եթէ հետեւէր, հոգածու մը կ'ունենար՝ Մահէն զարնուելու պահուն, փոխանակ հոգ առանձին իր վերջին շունչը փչելու:»

«Ահա ամենաճշմարիտ խօսք մը,» ըսաւ Տիկին Տիւղըր: «Այդ է իր արդար պատիժը:»

«Երանի թէ քիչ մը աւելի ծանր ըլլար պատիժը,» պատասխանեց կինը: «Եւ պիտի ըլլար, վրստահ եղէք, եթէ ես ուրիշ բան ալ կարենայի առնել: Բաց այդ ծրարը, եղբայր ձօ, և ըսէ թէ ի՜նչ կ'արժէ: Պարզ խօսէ: Ես չեմ վախնար առաջինն ըլլալու համար, ոչ ալ կը վախնամ անոնց տեսնելուն համար: Հոս չեկած շատ աղէկ գիտէինք, կարծեմ, թէ ամէնա կը յափշտակէինք: Մեղք չէ: Բաց ծրարը, եղբայր ձօ:»

Կոնջ բարեկամներուն կնամեծարութիւնը սակայն թոյլ չտուաւ ասոր, և գունաթափ սեւ զգեստ կրող մարդը, ամէնէն առաջ բարձրանալով ձեղքուած պատին վրայ, ցուցադրեց իր աւարը: Ընդարձակ չէր այն: Մէկ երկու կնիք, մատիտակալ մը, թեւի զոյգ մը կոճակ, փոքրարժէք գնդասեղ մը միայն: Ասոնք ամէնը ձօ մէկ կիկ մէկիկ քննեց և պատին վրայ կաւիճով նշանակեց

գումարները զորս ինք տրամադիր էր վճարել իւրաքանչիւրին համար: Յետոյ ամէնը գումարելով,

«Այս է ձեր հաշիւը,» ըսաւ, «և չեմ կրնար կէս շիւին աւելի տալ, եթէ նոյն իսկ խաշուիմ չտալուս համար: Ո՞վ է երկրորդը:»

Երկրորդն էր Տիկին Տիւլլըր, որ բերած էր քանի մը սաւան և անձեռոց, քիչ մը հագուստ, թէյի հինօթեայ երկու արծաթ դգալ, շաքարի ունելի մը և քանի մը զոյգ կօշիկ: Ասոր ալ հաշիւը նոյն կերպով գրուեցաւ պատին վրայ:

«Ես միշտ շատ կը վճարեմ տիկիներուն: Իմ տկարութիւնս է այս, և ասով կը կործանեմ ինքզինքս,» ըսաւ ձօ: «Այս ալ քու հաշիւդ է: Եթէ ուրիշ փէննի մը եւս ուզես և չհամաձայնիս, պիտի զղջամ այսքան առատաձեռն ըլլալուս համար, և երկու երեք շիւին պիտի պակսեցնեմ:»

«Օն, ձօ, իմ ծրարս բաց,» ըսաւ առաջին կինը:

ձօ ծնրադրեց աւելի հանգիստ կերպով բանալու համար: Եւ շատ հանգոյցներ քակելէ ետեւ քաշեց հանեց մութ գոյն կերպասի խոշոր ու ծանր գալար մը:»

«Ի՞նչ կը կոչէք զայս,» ըսաւ ձօ: «Անկողնի վաքադոյրնե՛ր:»

«Անկողնի վարադոյրնե՛ր,» կրկնեց կինը, խնդալով և գէպ առաջ ծռելով:

«Ըսե՛լ չէք ուզեր թէ ասոնք օղակներով և կապերով մէկտեղ վար առիք, մինչ ինք հոն պառկած կը կենար,» ըսաւ ձօ:

«Այո, այդպէս ըրի,» պատասխանեց կինը: «Ինչո՞ւ չընէի:»

«Դուք ձեր բախտը չինելու համար ծնած էք, և անշուշտ պիտի չինէք,» ըսաւ ձօ:

«Անշուշտ ես իմ ձեռքս չեմ բռներ, երբ կրնամ

զայն երկարելով բան մը խել, մանաւանդ այսպիսի մարդէ մը, ձօ, կ'երդնում քեզի,» պատասխանեց կինը պաղ արեամբ: «Զգո՛յշ, բուրդէ ծածկոցներուն վրայ չկաթեցնես այդ իւղը:»

«Անո՞ր բուրդ ծածկոցներն են,» հարցուց ձօ:

«Ուրիշ որո՞ւն կը կարծէք,» պատասխանեց կինը: «Հաւանական չէ որ պաղ առնէ, կարծեմ, ատոնցմէ բաժնուելուն համար:»

«Կը յուսամ թէ փոխանցիկ հիւանդութեամբ չը մեռաւ,» ըսաւ ձօ, պահ մը կանգ առնելով և վեր նայելով:

«Այդպիսի վախ մի ունենար,» պատասխանեց կինը: «Ես անոր ընկերութենէն այնչափ ախորժող մը չեմ որ ուզէի անոր չուրջ դեգերիլ այսպիսի բաներու համար, եթէ փոխանցիկ հիւանդութիւն ունենար: Նայէ, կրնաս այս շապիկն ուշի ուշով քննել մինչև աչքերդ ցաւին: Սակայն պիտի չգտնես ծակ մը կամ մաշած ունէ կէտ անոր վրայ: Իր լաւագոյն շապիկն է և պատուական ալ: Եթէ ես չըլլայի, պիտի վատնուէր:»

«Ի՞նչ բանի վատնում կ'ըսէք,» հարցուց ձօ:

«Մարմինն վրայ գրուելուն, որպէս զի թաղուէր անոր հետ,» պատասխանեց կինը խնդալով: «Մէկը խենդութիւնն ունեցաւ անոր վրայ գնելու, բայց ես քաշեցի, առի: Եթէ պարզ կտաւ չծառայեր այդ նպատակին, ունէ բանի անօգուտ է: Շատ կը վայլէ մարմինին: Կարելի չէ որ ինք սովորականէն աւելի տգեղ երեւի կտաւի մէջ:»

Աբրուճ սարսափով մտիկ ըրաւ այս խօսակցութեան: Մինչ անոնք իրենց աւարին չուրջ խմբովին նստած կը խօսակցէին ձերուկին ձրադին աղօտ լոյսին մէջ, ինք կը դիտէր զանոնք այնպիսի զգուանքով ու

գարչանքով մը որ չէր կրնար աւելի սաստիկ ըլլալ, թէև մեռեալ ծախսող զգուհիի գեներ եղած էին:

«Քահ, քահ,» խնդաց նոյն կիներ, երբ ձօ բուրդ կերպասէ քսակ մը հանելով, որու մէջ դրամ կար, անմիջապէս վճարեց անոնց իւրաքանչիւրին հաշիւը: «Ահաւասիկ վերջաւորութիւնը, կը տեսնէք: Ինք իր ողջութեանը իրմէ կը վախցնէր ու կը հեռացնէր ամէն մարդ, որպէս զի իր մահով օգտակար ըլլայ մեզի: Քահ, քահ, քահ:»

«Ոգի,» ըսաւ Սքրուճ գլխէն մինչեւ ոտքը դողալով, «կը հասկնամ, կը հասկնամ: Այս դժբախտ մարդուն վիճակը կրնայ իմա ըլլալ: Իմ կեանքս այդ վախճանին կը գիմէ: Ողորմած երկինք, այս ի՞նչ բան է:»

Սարսափով ետ քաշուեցաւ, վառն զի տեսարանը փոխուած էր: Եւ անաքիչ մնաց պիտի զարնուէր անկողնի մը մերկ և անվարադոյր, որու վրայ պատուտած սաւանով ծածկուած բան մը կար, որ, թէեւ համր, իմացուց ինքզինք ահաւոր լեզուով:

Սենեակը շատ մութ էր, այնչափ մութ որ կարելի չէր բան մը որոշ տեսնել, թէպէտ Սքրուճ գողտտի բնազդի մը հնազանդելով իր չուրջ նայեցաւ զիտալու համար թէ ի՞նչ տեսակ սենեակ էր: Դուրսի օդին մէջ բարձրացող աղօտ լոյս մը ուղղակի անկողնին վրայ ինկաւ, և հոն կը կենար այս մարդուն մարմինը կապտուած, կողոպտուած, անխնամ ու լքուած, առանց ունէ հսկողի և լացողի:

Սքրուճ Ոգիին նայեցաւ: Սներեր ձեռքը գլխուն ուղղուած էր: Ծածկոյթն այնքան անխնամօրէն փրուուած էր որ դէմքը կրնար երեւիլ, եթէ Սքրուճ մատի ամենափոքր շարժումով քիչ մը միայն վերցնէր մէկ ծայրը: Խորհեցաւ ալ վերցնել, զգաց թէ շատ դիւրին բան էր այդ և անձկաց վերցնել, բայց ինչպէս

անկարող էր իր քովի տեսիլը վանել, նոյնպէս անկարող էր ծածկոյթը քաշել:

Ով պաղ, ցուրտ, դժխեմ և ահարկու Մահ, հոս հաստատէ քու խորանդ և յարգարէ այն արհաւիրքնեքով զորս ձեռքիդ տակ ունիս, քանզի ա՛յս է քու տէրութիւնդ: Բայց սիրուած, յարգուած և պատուուած գլխուն մէկ մազն իսկ չես կարող քու սոսկալի նպատակներուդ ծառայեցնել, կամ մէկ գիծն իսկ զգուհիի դարձնել: Ոչ թէ ձեռքը ծանր է և պիտի իյնայ երբ արձկուի, ոչ թէ սիրտն ու բազկերակը գաղթած են, այլ թէ բաց, բարի և հաւատարիմ եր ձեռքը, արի, տաք, և գորովալիւ էր սիրտը, և բազկերակը մարդու բազկերակ: Չարկ, ով Ստուեր, զարկ: Եւ տես բարի գործերը որ վերքէն կը բխին, որպէս զի աշխարհի մէջ ցանկն կեանք անմահական:

Այս խօսքերը ոչ մէկ ձայնով հաղորդուեցան Սքրուճի ականջներուն: Սակայն լսեց ինք՝ անկողինը դիտելու պահուն: Մտովի ըսաւ, եթէ այս մարդն յարուցուէր հիմա, ի՞նչ պիտի ըլլային անոր առաջին մտածումները: Ազահութիւն, կծծութիւն և յափշտակութիւն: Իրա՛ւ ալ, հարուստ վախճանի մը բերած են զինք:

Պատկած էր ան մութ, գատարկ տան մը մէջ, ուր այր, կին կամ մանուկ մը չկար որ ըսէր թէ ինծի այս կամ այն բարութիւնն բրաւ և ես անոր բարի պիտի ըլլամ ի յիշատակ իր այսինչ բարի խօսքին: Կատու մը ճիրաններով կը քերէր անոր դուռը, և կըրծող մուկերու ձայն կու գար վառարանի քարին տակէն: Թէ ի՞նչ կ'ուզէին անոնք ընել այդ մահասենեակին մէջ, և ինչո՛ւ այնքան անհանդիստ ու խռոված էին, Սքրուճ չհամարձակեցաւ խորհիլ:

«Ոգի,» ըսաւ, «սոսկալի տեղ է այս: Ասկէ մեկնելով պիտի չմոռնամ իր դատը, վստահ եղիր: Երթանք:»

Ոգին տակաւին գլխուն կ'ուղղէր իր անշարժ մատը :
«Կը հասկնամ միտքդ,» պատասխանեց Սքրուճ,
«և կ'ընէի, եթէ կարող ըլլայի : Բայց կարողութիւն
չունիմ, Ոգի, կարողութիւն չունիմ :»

Ոգին կարծես նորէն նայեցաւ անոր :

«Եթէ քաղաքին մէջ կայ ուէ մէկը որ այս մար-
դուն մահէն զգածուելով տխուր է,» ըսաւ Սքրուճ բո-
լորովին տաքնապած, «ինծի ցոյց տուր այդ անձը,
Ոգի, կ'աղաչեմ :»

Տեսիլը պահ մը Սքրուճի առջեւ տարածեց իր
մութ պարեգօտը թեւի նման, և ամփոփելէ ետեւ
ի յայտ բերաւ սենեակ մը ցերեկ օրով, ուր մայր մը
կար իր զաւակներով :

Կինը մէկուն կ'սպասէր մեծ անձկութեամբ, վասն
զի վեր վար կը քալէր սենեակին մէջ, ամէն ձայնէ դող
կ'ելլէր, պատուհանէն դուրս կը նայէր, աչքերը ժա-
մացոյցին կ'ուղղէր, կը ջանար իր ասեղով գործել,
բայց ի դուր, և հազիւ հազ կրնար խաղացող իր տղա-
յոց ձայներուն համբերել :

Վերջապէս լուռեցաւ դրան բախիւնը, որու կը
բաղձար երկար ատենէ ի վեր : Դէպի դուռ փութաց և
գտաւ իր ամուսինը — հալուածաշէն մարդ մը հո-
գերով ճնշուած, թէպէտ դեռ երիտասարդ : Ուշագրաւ
բան մը կար սակայն այդ գէմքին վրայ, տեսակ մը
լուրջ հրճուանք, որու համար կ'ամէնար և զօր կը
ճգնէր զսպել :

Նստաւ ուտել ինչ որ իրեն համար պատրաստուած
էր կրակին մօտ : Երբ կինը երկար լուրթենէ մը ետեւ
հարցուց երկչոտութեամբ, «Ի՞նչ լուր կայ,» մարդը
դժուարութիւն կրեց պատասխանելու համար :

«Բարի՞ է թէ չար,» հարցուց կինը, անոր օգնե-
լու համար :

«Չար,» պատասխանեց ան :

«Բոլորովին կործանեցա՞նք :»

«Ոչ. դեռ յոյս կայ, Քարոյին :»

«Եթէ ան ի դուր չարժի, կա՞յ,» ըսաւ կինը չփոթած :
«Ոչինչ անյուսալի է, եթէ այդպիսի հրաշք մը պա-
տահի :»

«Այլեւս չկրնար ի դուր չարժիլ. մեռա՛ւ,» պա-
տասխանեց ամուսինը :

Կինը հեզ և համբերող էր, եթէ գէմքը չէր ստեր :
Բայց սիրտը դո՛հ եղաւ այս լուրն անուելով, և ինք այդ-
պէս ըսաւ ձեռքը ձեռքին միացնելով : Յաջորդ վայր-
կեանին ներում խնդրեց աղօթքով և տրամեցաւ : Բայց
առաջինը սրտին զգացումն էր :

«Ճշմարիտ ելաւ ինչ որ արբեցող կինը, որու վրայ
պատմեցի երէկ, ինծի ըսաւ երբ գացի զինք տեսնել
ու չաբաթ մը պայմանաժամ խնդրել, և ինչ որ ես կար-
ծեցի թէ սոսկ պատրուակ էր զիս տեսնել չուզելու :
Ոչ միայն հիւանդ, այլ և մահամերձ էր մարդն այն ժա-
մանակ :»

«Որո՞ւ պիտի փոխանցուի մեր պարտքը :»

«Չեմ գիտեր : Բայց ատկէ առաջ պատրաստ ըլլալու
է մեր դրամը, և եթէ չըլլայ, իրօք գէշ բախտ պիտի ըլ-
լայ մերը, եթէ նոյնքան անողորմ գտնենք անոր յա-
ջորդը : Այս գիշեր, Քարոյին, կրնանք հանդիստ սրտով
քնանալ :»

Այո, որքան ալ ջանային սքոյել իրողութիւնը,
հանգստացան անոնց սիրտերը : Տղայք, որ այս խօսակ-
ցութիւնը լսելու համար պահ մը խմբուեցան ու լուռ
կեցան՝ քիչ բան հասկնալով. սկսան զուարթանալ : Եւ
տունը երջանկացաւ այդ մարդուն մահուան շնորհիւ :
Միակ զգացումը զօր Ոգին կրցաւ անոր ցուցնել այս
գէտքին հետեւանքով՝ հաճոյքի զգացում էր :

«Կարեկցութեան նշան մը տեսնեմ այս մահուան առիթով, Ոգի,» ըսաւ Սքրուճ, «ապա թէ ոչ, այդ մտայլ սենեակը որմէ մեկնեցանք՝ միշտ աչքիս առջև պիտի մնայ:»

Ոգին տարաւ զայն կարգ մը փողոցներէ որոնց ընտել էին անոր ոտքերը: Եւ մինչ կ'երթային, Սքրուճ հոս հոն նայեցաւ ինքզինք տեսնելու համար, բայց ոչ ուրեք տեսնուեցաւ: Մտան խեղճ Պոպ Քրէչիթի տունը, այն տունն՝ ուր առաջ զացած էր, և կրակին շուրջ նրստած դտան մայրն ու զաւակները:

Հանդարտ: Շատ հանդարտ: Ազմկարար պղտիկներն արձանի պէս անշարժ կը կենային մէկ անկիւնը և նրստած կը նայէին Փիթըրի, որ գիրք մը ունէր իր ձեռքը: Մայրը և դուստրերը կար կը կարէին: Բայց շատ լուռ էին:

«Ու տղայ մը առաւ կայնեցուց անոնց մէջ:»

Ո՞ւր լսած էր Սքրուճ այս խօսքերը: Ինք չէր երազեր: Հարկաւ տղան կարգաց, մինչ ինք և Ոգին սեմէն ներս կը մտնէին: Ինչո՞ւ չչարուհակեց:

Մայրը սեղանին վրայ գրաւ իր գործը, և ձեռքը դէմքին տանելով

«Գոյնը կը փնտէ աչքերուս,» ըսաւ:

Գոյնը: Ա՛հ, խեղճ Թայնի Թիմ:

«Հիմա աւելի աղէկ են,» ըսաւ Քրէչիթի կինը:

«Մոմի լոյսէն կը փնտսուին: Չեմ ուզեր ես տկար աչք յուցնել ձեր հօր երբ տուն գայ: Եւ կը մօտենայ ժամանակը:»

«Անցած է անգամ,» պատասխանեց Փիթըր, գիրքը դրելով: «Բայց, կարծեմ, սովորականէն քիչ մը կամաց կը քալէ, մայր, այս վերջին քանի մը օրերս:»

Նորէն շատ լուռ կեցան: Վերջապէս միօրինակ դուարթ ձայնով մը, որ միայն մէկ անգամ դեղեւեցաւ, ըսաւ մայրը,

«Ես տեսած եմ որ շատ արագ կը քալէր — շատ արագ կը քալէր՝ Թայնի Թիմը ուսերուն վրայ առած:»

«Ես ալ տեսած եմ — շատ անգամ,» պտուց փիթըր:

«Ես ալ, ես ալ,» գոչեցին ամէնն իրարու ետեւէ:

«Սակայն շատ թեթեւ էր,» վերսկսաւ մայրը, ու շաղրութիւնը գործին դարձնելով, «և հայրը շատ կը սիրէր զայն: Բնաւ չէր նեղուեր, չէր նեղուեր անոր համար: Եւ ահա դո՛ւն է հայրը:»

Դուրս վազեց դիմաւորելու համար զայն, և փոքրիկ Պոպ իր շալով, որու պէտք ունէր խեղճ մարդը, ներս մտաւ: Թէյը պատրաստ էր վառարանին քով և ամէնն ալ իրարու հետ մրցեցան ամէնէն աւելի ծառայելու համար անոր: Ապա երկու պղտիկներն անոր գիրկն ելան: Մին անոր մէկ այտին և միւսն անոր միւս այտին կրթնցուց իր երեսը, իբր թէ ըսելով, «Հոգ մի ընել, հայր, մի տրամիր:»

Պոպ շատ ուրախացաւ անոնցմով և հաճելի ոճով խօսեցաւ ամբողջ ընտանիքին: Սեղանին վրայի ձեռագործին նայեցաւ ու գովեց Տիկին Քրէչիթի և աղջիկներուն ճարտարութիւնն ու արագութիւնը: Կիրակիէ շատ առաջ պիտի լմնան, ըսաւ:

«Կիրակի՛: Գացի՞ր ուրեմն այսօր, Բոպըրթ,» հարցուց անոր կինը:

«Այո, սիրելիս,» պատասխանեց Պոպ: «Երանի թէ դուն ալ երթայիր: Պիտի սփոփուէիր տեսնելով թէ ի՞նչ կանանչ տեղ է: Բայց պիտի տեսնես յաճախ: Ես անոր խոստացած եմ հոն երթալ Կիրակի օրեր: Ախ, իմ փոքրիկ զաւակս, իմ փոքրիկ զաւակս:»

Յանկարծ փոփեցաւ: Չկրցաւ զսպել ինքզինք: Եթէ կարենար զսպել, ինք և իր զաւակը թերեւս հիմակուրնէ աւելի զատուէին իրարմէ:

Ելաւ սենեակէն և գնաց վերի սենեակը որ պայծառապէս լուսաւորուած էր և Միուսդի առիթով զար-

դարուած: Աթոռ մը գրուած էր ճիշտ տղուն քով և նշաններ կային թէ քիչ առաջ այցելու մը եկած էր հոն: Խեղճ Պոպ նստաւ ավոտին վրայ և պահ մը մտածելէ և հանդարտելէ ետե համբուրեց պղտիկ դէմքը: Հաշտուեցաւ պատահածին հետ և վար իջաւ նորէն՝ բռնորովին երջանիկ:

Կրակին շուրջ հաւաքուեցան և սկսան խօսակցել: Մայրն ու աղջիկները շարունակեցին գործել: Պոպ խօսեցաւ արտասովոր ազնուութեանը վրայ Պ. Աքրուճի քնոորդուոյն, զոր հազիւ անգամ մը տեսած էր և որ այդ օր իրեն պատահելով փողոցը և տեսնելով թէ «ընկճուած», քիչ մը միայն ընկճուած կ'երեւէր», ըսաւ Պոպ, հարցուց թէ ի՞նչ պատահեցաւ որ այդպէս նեղուած էի: «Ես ալ», ըսաւ Պոպ, «վասն զի ամէնէն անոյշ խօսող մարդն է ան, պատմեցի: 'Բոլոր սրտովս կը ցաւիմ', Պ. Քրէչիթ', պատասխանեց ինծի, 'և խորապէս կը ցաւիմ բարի կնոջդ համար': Սակայն չեմ գիտեր թէ ի՞նչպէս իմացաւ այդ կէտը»:

«Ո՞ր կէտը, սիրելիս»:

«Թէ դուն բարի կ'ին ես», պատասխանեց Պոպ:

«Ամէն մարդ գիտէ», ըսաւ Փիթըր:

«Շատ աղէկ ըսիր, զաւակս», գոչեց Պոպ: «Կը յուսամ թէ գիտեն: 'Բոլոր սրտովս կը ցաւիմ', ըսաւ, 'բարի կնոջդ համար: Եթէ կրնամ ոեւէ կերպով ծառայել ձեզի', ըսաւ, քարտը տալով ինծի, 'սա է իմ հաւցէս: Խնդրեմ, ինծի եկուր': Արդ իմ ուրախութիւնս յառաջիկային անոր կողմէ մեզի հասնելիք ուէ օգնութեան համար չէ այնչափ որչափ իր ազնիւ ընթացքին համար: Իրօք ինծի թուեցաւ թէ կը ձանձնար մեր թայնի թիմը և կը կարեկցէր մեզի»:

«Վստահ եմ թէ բարի սիրտ ունի», ըսաւ Տիկին Քրէչիթ:

«Աւելի վստահ պիտի ըլլայիր, սիրելիս», պատասխանեց Պոպ, «եթէ տեսնէիր զինք ու խօսէիր իր հետ: Բնաւ պիտի չզարմանամ, միտ դիր իմ խօսքիս, եթէ աւելի լաւ պաշտօն մը գտնէ Փիթըրի»:

«Մտիկ ըրէ՛, Փիթըր, ի՞նչ կ'ըսուի», ըսաւ Տիկին Քրէչիթ:

«Այն ատեն», գոչեց աղջիկներէն մին, «Փիթըր ընկերուհի մը պիտի գտնէ և առանձին տուն կազմէ»:

«Պարապ բան մի խօսիք», յարեց Փիթըր ծիծաղելով:

«Այդ կրնայ ըլլալ կամ չըլլալ», ըսաւ Պոպ, «օր մը, թէպէտ դեռ շատ ժամանակ կայ, սիրելիս: Բայց ի՞նչպէս ալ, կամ ե՛րբ ալ զատուինք իրարմէ, վստահ եմ որ ոչ մէկս պիտի մոռնանք թայնի թիմը, այնպէս չէ՞, կամ այս առաջին բաժանումը որ տեղի ունեցաւ մեր միջեւ»:

«Բնաւ, բնաւ, հայր», գոչեցին ամէնն ալ:

«Եւ ես գիտեմ», ըսաւ Պոպ, «գիտեմ, սիրելիներս, թէ երբ յիշենք թէ ո՛րքան համբերող ու հեզ էր ինք— թէեւ փոքրիկ, շատ փոքրիկ էր— դիւրաւ պիտի չկըռուէինք իրարու հետ և պիտի չմոռնանք խեղճ թայնի թիմը»:

«Ոչ, ոչ, հայր, երբեք», աղաղակեցին ամէնը:

«Շատ ուրախ եմ», ըսաւ փոքրահասակ Պոպ: «Շատ ուրախ եմ»:

Տիկին Քրէչիթ համբուրեց զայն, աղջիկներն համբուրեցին զայն, երկու պղտիկներն համբուրեցին զայն, և հայր ու որդի իրարու ձեռք սեղմեցին: Ով ոգի թայնի թիմի, քու մանկական էութիւնդ Աստուծոմէ՛ էր:

«Ոգի», ըսաւ Աքրուճ, «բան մը կ'զգացնէ ինծի թէ մեր բաժանման ժամը մօտ է: Գիտեմ, բայց թէ ի՞նչպէս՝ չեմ գիտեր: Ըսէ ինծի, ո՛վ էր այն մարդը զոր մեռած տեսնեմք»:

Ապագայ Ծնունդի Ոգին տարաւ զայն առաջուան պէս—Թէեւ տարբեր ժամանակ մը ըստ Սքրուճի. իրօք կարգ կանոն չկար այս վերջին տեսիլներուն մէջ, միայն թէ ամէնն ալ ապագայի կը վերաբերէին—այնպիսի վայրեր, ուր գործի մարդիկ կամ առեւտրականներ կը յաճախեն: Բայց անոնց մէջ չեղեցուց Սքրուճը: Արդարեւ Ոգին ուէ բանի համար կանգ չէր առնէր, այլ ուղղակի կը դիմէր փափաքուած նպատակին այնպէս որ Սքրուճ աղաչեց որ կանգ առնէ պահ մը:

«Այս գաւիթը, որու մէջէն կ'անցնինք փութով», ըսաւ Սքրուճ, «իմ բնակավայրս է և երկար ժամանակ է ի վեր: Կը տեսնեմ տունը: Նայիմ ի'նչ պիտի ըլլամ ապագային մէջ:»

Ոգին կեցաւ: Ձեռքն ուրիշ տեղ ուղղուած էր:

«Տունն աւելի անդին է», գոչեց Սքրուճ: «Ինչո՞ւ ուրիշ կողմ կը ցուցնես:»

Անողոք մատը փոփոխութիւն չկրեց:

Սքրուճ իր գրասենեակին պատուհանը վազեց և ներս նայեցաւ: Դարձեալ գրասենեակ էր, բայց ոչ իր գրասենեակը: Կարասին նոյն չէր և աթոռին վրայ նստողն ինք չէր: Տեսիլն ըստ առաջնոյն այլուր կ'ուղղէր իր մատը:

Նորէն անոր քով գնաց Սքրուճ, և չգիտնալով թէ ինչո՞ւ և ո՞ւր եկած էր՝ անոր ընկերացաւ մինչև հասան երկաթ գուռ մը: Մտնելէ առաջ կանգ առաւ իր շուրջ նայելու համար:

Գերեզմանատուն էր: Հոս ուրեմն թաղուած էր ողորմելի մարդը, որու անունն հիմա պիտի իմանար: Արժանավայել տեղ մը, ամէն կողմէ տուներով շրջապատուած, բուսականութեան մահէն և ոչ թէ կեանքէն անանող խոտերով ու վայրի բոյսերով ծածկուած, բազմաթիւ հոծ թաղեալներով համակ խեղ-

ղուած և անդադար գոհացում գտնող ախորժակով պարարտացած: Արժանավայել տեղ:

Ոգին կայնեցաւ գերեզմաններուն մէջտեղ և ցոյց տուաւ Մին: Սքրուճ դէպ հոն ուղղուեցաւ դողալով: Տեսիլը ճիշտ նոյն երեւոյթն ունէր, բայց ինք վախցաւ թէ նոր նշանակութիւն մը կը տեսնէր անոր լուրջ կերպարանին մէջ:

«Մօտենալէս առաջ այն քարին զոր ցոյց կու տաս», ըսաւ Սքրուճ, «իմ մէկ հարցումիս պատասխանէ: Աստիճապէս քանիտե՞ս անուններն ստուերներն են որ պիտի ըլլան, թէ այն բաներուն որ կրնան ըլլալ միայն:»

Տակաւին Ոգին մատով ցոյց կու տար գերեզմանը որու քով ինք կեցած էր:

«Մարդոց ընթացքները կանխաւ ցոյց կու տան ինչ ինչ վախճաններ որոնց պիտի գիմեն իրենք, եթէ անոնց մէջ յարատեւեն», ըսաւ Սքրուճ: «Սակայն եթէ այդ ընթացքները փոխուին, վախճաններն ալ կը փոխուին: Ըսէ թէ այսպէ՞ս են նաև այն բաները զորս ինձի կը ցուցնես:»

Ոգին անշարժ մնաց:

Սքրուճ անոր մօտեցաւ ահով ու դողով: Եւ մատին հետեւելով կարգաց անխնամ տապանաքարին վրայ իր իսկ անունը, ԷՊԷՆԷՉԷՐ ՍՔՐՈՒՅԺ:

«Ե՞ս եմ անկազնին վրայ պառկող այն մարդը», գոչեց ծնրադրելով:

Մատը տապանաքարէն անոր ուղղուեցաւ և յետոյ դարձեալ տապանաքարին:

«Ոչ, Ոգի, ոչ, ոչ, ոչ:»

Մատը տակաւին հոն էր:

«Ոգի», ազաղակեց Սքրուճ, ամուր կառչելով ասոր պարեգօտին, «ինձի մտիկ ըրէ: Ես առջի մարդը չեմ: Ձեմ ուզեր ըլլալ այն մարդը որ պիտի ըլլայի ան-

չուշտ, եթէ այս տեսակցութիւնը չպատահէր: Ի՞նչ պէտք կայ զայս ինծի ցուցնելու, եթէ ամէն յոյս կորսուած է ինծի համար:»

Առաջին անգամ ըլլալով թուեցաւ թէ երեքաց ձեռքը:

«Բարի Ոգի», շարունակեց Սքրուճ գետնամած երկրորդագլուխը, «քու բնութիւնդ կը բարեխօսէ ինծի համար, կը գթայ ինծի: Վստահացուր զիս թէ կեանքս փոխելով կրնամ դեռ փոխե՛լ այս ստուերները զորս ցուցուցիր ինծի:»

Բարի ձեռքը երեքաց:

«Սրտիս մէջ պիտի պատուեմ Ծնունդը, և պիտի ջանամ տօնել տարին ի բուն: Պիտի ապրիմ Անցեալին, Ներկային և Ապագային մէջ: Այս Երեքին ալ Ոգիները պիտի տիրեն ծոցիս մէջ: Պիտի չմերժեմ այն դասերը զորս անոնք կ'աւանդեն: Ոհ, ըսէ թէ կըրնամ սրբել այս քարին վրայ գրուածը:»

Իր տագնապին մէջ բռնեց ուրուական ձեռքը: Չանաց այն ազատիլ բայց Սքրուճ զօրաւոր բրգաւ իր աղերսին մէջ և կեցուց զայն: Ոգին, աւելի զօրաւոր, ետ մղեց Սքրուճը:

Վերջին անգամ մը ևս բազկատարած աղօթելով որ փոխուի իր ճակատագիրը, Սքրուճ փոփոխութիւն մը նշմարեց տեսիլին գլխանոցին ու տարազին մէջ: Ամփոփուեցաւ այն և պզտիկնալով, պզտիկնալով, մահճակալի սիւնի մը ձեւն առաւ:

ՏՈՒՆ Ե

ՎԱՆՃԱՆԸ

Այո, և մահճակալի սիւնն իրն էր: Անկողնին իրն էր, սենեակն իրն էր: Եւ, ինչ որ լաւագոյն ու բարեբախտագոյնն է, առաջիկայ ժամանակն իրն էր դարմանի և հատուցման համար:

«Ես Անցեալին, Ներկային և Ապագային մէջ պիտի ապրի՛մ», կրկնեց Սքրուճ, անկողնէն ելլել ճգնելով: «Այս Երեքին ալ Ոգիները ծոցիս մէջ պիտի տիրեն: Ով ձէյքըպ Մարլի, ասոր համար փա՛ռք երկնից և Ծնունդի եղանակին: Ծնրագրելով կ'ըսեմ զայս, ով ձէյքըպ, ծնրագրելով կ'ըսեմ:»

Սյնքան զուարթ և ուրախ էր իր բարի գիտաւորութիւններով որ անոր խոսքոտ ձայնն հազիւ կը պատասխանէր իր կոչին: Ոգիին հետ իր պայքարին մէջ սաստիկ լացած էր և դէմքն հիմա արցունքով թաց էր:

«Խլուած, հանուած չեն», ըսաւ Սքրուճ, անկողնի վարագոյրներէն մին գրկին մէջ ծալելով: «Ամբողջովին խլուած հանուած չեն օղակներով, կապերով: Ամէն բան հոս է: Ես հոս եմ: Ըլլալիք բաներուն ստուերները կըրնան ջնջուիլ: Պիտի ջնջուին: Գիտեմ թէ պիտի ջնջուին:»

Ձեռքերն անդադար իր հագուստով կ'ըզաղէին—ներսը զուրս դարձնելով, ծուռ հագնելով և պատռուելով, սխալ տեղ գնելով և ամէն տեսակ այլանդակութեան միջոց ընելով:

«Ի՞նչ ընելս չե՛մ գիտեր», գոչեց Սքրուճ նոյն չուսնով խօսելով ու խնդալով և կատարեալ «Լաօթօսն» ի մը ձեւն առնելով իր գուլպաներով: «Փետուրի պէս թեթեւ եմ, հրեշտակի պէս երջանիկ, դպրոցականի պէս զուարթ,

գինովի պէս ցնդած: Ծնորհաւոր Ծնունդ ամէնուն: Երջանի՛կ Նոր Տարի ամբողջ աշխարհի: Օ՛րն անդր, յառա՛ջ:»

Վազելով մտած էր նստելու սենեակը, և հիմա կը կենար հոն, կատարելապէս հեռապառ:

«Ահա սանը որու մէջ էր փոխինդը», գոչեց Սքրուճ, նորէն շարժելով և կրակարանին շուրջ դառնալով: «Ահա դո՛ւր որմէ եկաւ ձէյքը պ Մարլիի Ոգին: Ահա անկիւնը ուր Ներկայ Ծնունդի Ոգին նստաւ: Ահա պատուհանը ուր տեսայ թափառաշրջիկ Ոգիները: Ամէնն ուղիղ է, ամէնը ճշմարիտ, ամէնն ալ պատահեցաւ: Քա՛հ, քա՛հ:»

Արդարեւ, այսքան տարիներ չխնդացող մարդու մը համար հիանալի խնդուք, ամենաքանչեւի քահքահ էր այն, փայլուն ծիծաղներու երկար, երկար շարքի մը ծնողը:

«Ձեմ գիտեր թէ ամսուն քանի՛ն է», ըսաւ Սքրուճ: «Ձեմ գիտեր թէ ո՛րքան ժամանակ անցուցի Ոգիներուն հետ: Բան մը չեմ գիտեր: Լման մանկիկ եմ: Հոգ չէ: Փոյթ չեմ ընէր: Կ'ուզեմ մանաւանդ մանկիկ ըլլալ: Օ՛րն, կեցցէ:»

Մտքի այս յափշտակութիւններէն յանկարծ սթափելու եկեղեցիներուն զանգակներով, որոնք օդը կը թնդացնէին ուժգին զանգիւններով — տինկ, տա՛նկ, տինկ տա՛նկ: Փառաւո՛ր, փառաւոր ժամանակ:»

Պատուհան վազելով բացաւ զայն և գլուխը դուրս հանեց: Ոչ մառախուղ կար և ոչ մշուշ: Պայծառ, վճիռ օդ, զուարթ, յուզիչ և ցուրտ: Յուրտ մը՝ որ պարի հրաւէր կը կարգայ, ոսկեփայլ արեւ, զրախտավայել երկինք, թարմ անոյշ օդ, ուրախարար զանգակներ: Ոհ, փառաւո՛ր, փառաւոր:

«Ի՞նչ է այսօր», գոչեց վերէն Սքրուճ՝ Կիրակնօրեայ հագուստ կրող տղու մը, որ թերեւս ներս եկած էր իր շուրջ գիտելու համար:

«Ի՞նչ», պատասխանեց տղան զարմացման ամբողջ իր կարողութեամբ:

«Այսօր ի՞նչ է, աղուոր մանչս», ըսաւ Սքրուճ:

«Այսօ՛ր», պատասխանեց տղան, «Ծնունդ է, ԾՆՈՒՒՆԴ:»

«Ծնունդ է», կրկնեց Սքրուճ ինք ալ: «Ձեմ սխալած: Ոգիներն ամէն ինչ մէկ գիշերուան մէջ կատարած են: Անոնք կրնան ընել ինչ որ կ'ուզեն: Հարկաւ կրնան: Հարկաւ կրնան:—Օ՛րն անդր, աղուոր տղայ:»

«Օ՛րն անդր», պատասխանեց տղան:

«Գիտե՞ս հաւաքածառին խանութը, երկրորդ փողոցին մէջ, անկիւնը», հարցուց Սքրուճ:

«Հարկա՛ւ», պատասխանեց տղան:

«Խեղացի մանչ», ըսաւ Սքրուճ: «Նշանաւոր տղայ: —Գիտե՞ս արդեօք թէ ծախեցին հոն կախուող մեծ հնդկահաւը, ոչ թէ փոքրիկը, այլ մեծը:»

«Ո՛րը, այն որ ինձի չափ մե՞ծ է», պատասխանեց տղան:

«Ի՞նչ սքանչելի տղայ», ըսաւ Սքրուճ: «Հաճոյք է անոր հետ խօսիլ: — Այո, մանչս:»

«Հոն է, կախուած կը մնայ դեռ», պատասխանեց տղան:

«Իրօ՞ք», ըսաւ Սքրուճ, «գնա, գնէ:»

«Կատա՛կ», գոչեց մանչը:

«Ոչ, ոչ», ըսաւ Սքրուճ, «լուրջ կ'ըսեմ: Գնա գնէ և ըսէ որ հոս բերեն, որպէս զի բացատրեմ թէ ո՛ւր տանելու են: Մարդուն հետ եկուր, և քեզի շիւղին մը կու տամ: Եկուր նուազ քան հինգ վայրկեանէն, և քեզի երկուքուկէս չիլին կու տամ:»

Տղան գնդակի պէս սուրաց: Գնդակ մը ասոր կէս արագութեամբ արձակող մը աներեր ձեռք ունենալու է:

«Պոպ Բրէյլիթի տո՛ւնը պիտի զրկեմ», չչնչեց քրուճ, ձեռքերը չփելով և խնդալէն ճաթելով: «Պիտի չզիտնայ զրկողը: Թայնի թիմի կրկին մեծութիւնն ունի: Ծօ Միլըր երբեք ըրած չէ խաղ մը որ հաւասարի

անոր գործը ես պիտի ընեմ՝ Պոպի զրկելով այդ հնդկահաւը։»

Ձեռքը որով գրեց հասցէն՝ աներեր չէր, բայց մարդը գրեց և վար գնաց փողոցին դուռը բանալ, հաւաքածառնին կողմէ կողմին պատրաստ ըլլալու համար։ Մինչ հոն կեցած կ'սպասէր, զրան ուռնակն աչքին զարկաւ։

«Որչափ ապրիմ, պիտի սիրեմ զայս,» ըսաւ Սքրուճ, ձեռքով գգուելով զայն։ «Ներքեք դիտած չէի ուշադրութեամբ։ Ո՛րքան պարկեշտ երեւոյթ ունի։ Սքանչելի ուռնակ է։ — Ահաւասիկ հնդկահաւը։ Օն անդր։ Եկուր, ի՛նչպէս ես։ Ծնորհաւոր Ծնունդ։»

Հնդկահաւ։ Բնաւ չէր կրնար ոտքերուն վրայ կենալ։ Մէկ վայրկեանի մէջ պիտի կոտորէր զանոնք կնքամոմի պէս։

«Վայ, անկարելի է զայն Բէմտըն Թաուն տանիլ,» ըսաւ Սքրուճ։ «Կառք մը առնելու էք։»

Ծիծաղը որով ըսաւ զայս, ծիծաղը որով վճարեց հնդկահաւին համար, ծիծաղը որով վճարեց կառքին վարձքը, և ծիծաղը որով վարձատրեց տղան, գերաւ զանցուեցան միայն այն ծիծաղով որով անշունչ նրստաւ դարձեալ իր աթոռը և խնդաց մինչեւ լալ սկսաւ։

Դիւրին գործ չէր ածիլուիլ, վասն զի ձեռքն անդադար կը դողար։ Եւ ածիլուիլն ուշադրութիւն կը պահանջէ, նոյն իսկ երբ չէք պարեր նոյն միջոցին։ Սակայն եթէ կտրէր իր քթին ծայրը, կտոր մը կը պչուէր սպեղանի պիտի դնէր անոր վրայ և բոլորովին գոհ ըլլար։

Իր լուսագոյն հագուստն հագաւ ու վերջապէս փողոց ելաւ։ Ժողովուրդը դուռն թափած էր հիմա, ինչպէս տեսաւ ինք ներկայ Ծնունդի Ոգիին հետ։ Սքրուճ, ձեռքերը ետին կապած քայլելով, ամէն մարդ զիտեց ուրախ ժպիտով։ Մէկ խօսքով, այնքան անդիմադրելիօրէն հաճելի երեւցաւ որ երեք չորս զուարթ մարդիկ ըսին, «Բարի լոյս, Պարոն, Ուրախ Ծնունդ քեզի»։ Եւ Սքրուճ յետոյ շատ անգամ ըսաւ թէ ուրա-

խարար բոլոր ձայներուն մէջ, չորս երեք լսած է ինք, այդ բառերն ամէնէն հաճելի եկան իր ականջն ուրուն։

Շատ հեռու գացած չէր դեռ, և ահա նշմարեց թէ իր կողմ կու գար գէր այն մարդը որ գրասենեակ եկած էր նախորդ օրը և ըսած, «Կարծեմ, Սքրուճի և Մարլիի գրասենեակն է այս»։ Սիրտը ցաւիլ սկսաւ երբ մտածեց թէ այն պարոնն հիմա ի՛նչպէս պիտի նայի իրեն, երբ իրարու պատահին։ Սակայն գիտցաւ թէ ուղիղ ի՛նչ ճամբայ կար իր առջեւ, ու անոր հետեւեցաւ։

«Սիրելիս,» ըսաւ Սքրուճ, քայլերն արագցնելով և մարդը երկու ձեռքերով բռնելով, «Ի՛նչպէս էք։ Յուսամ թէ յաջողեցաք երէկ։ Շատ աղծիւ գործ կը կատարէիք։ Ուրախ Ծնունդ քեզի։»

«Պ. Սքրուճ։»

«Այո,» ըսաւ Սքրուճ։ «Այդ է անունս, և կը վախնամ թէ հաճելի չէ՞ ձեզի։ Թոյլ տուէք որ ներում խնդրեմ։ Բարութիւնը պիտի ունենա՞ք» — հոս մըրմունջով խօսեցաւ Սքրուճ անոր ականջին։

«Տէր ողորմեա՛», գոչեց մարդը, որպէս թէ չընչապառ ըլլալով։ «Սիրելիդ իմ Պ. Սքրուճ, լո՛ւրջ էք։»

«Եթէ կը հաճիք,» ըսաւ Սքրուճ։ «Ոչինչ պակաս։ Անվճար շատ պարտքեր կան ասոր մէջ, ձեզ կ'ապահովցնեմ։ Կը հաճի՞ք այդ շնորհն ընել ինծի։»

«Սիրելիս,» ըսաւ միւսը ձեռք թօթվելով, «չեմ գիտեր, ի՛նչ ըսելու եմ այսպիսի առատաւ»։

«Բան մը մի ըսէք, խնդրեմ,» պատասխանեց Սքրուճ։ «Նկէք, տեսէք զիս։ Կու գա՞ք։»

«Կու գամ,» պատասխանեց պարոնը։ Եւ յայտնի էր թէ պիտի գար։

«Ծնորհակալ եմ,» ըսաւ Սքրուճ։ «Երախտագարտ կ'ընէք զիս։ Յիսուն անգամ շնորհակալ եմ։ Օրհնեալ ըլլաք։»

Եկեղեցի գնաց, փողոցները չըջեցաւ, հոս հոն վաղող մարդիկը զիտեց, տղայոց զուխը չոյեց, մուրացիկներ հարցափորձեց, տուներու խոհանոցներուն ու պատուհաններուն նայեցաւ և տեսաւ թէ ամէն ինչ

հաճոյք կը պատճառէր իրեն: Երբեք չէր երազած թէ ունէ պտոյտ — ունէ բան — կրնար այդքան երջանկու թիւն պատճառել իրեն: Կէսօրէ ետքը քայլերն ուղղեց դէպ իր քեռորդւոյն տունը:

Մինչև համարձակեցաւ երթալ զարնել դուռը, տասը տասներկու անգամ անցաւ տանն առջեւէն: Բայց համարձակեցաւ վերջապէս և զարկաւ դուռը:

«Տէրդ տո՞ւնն է, սիրելիս», ըսաւ Սքրուճ աղջկան: Աղուոր աղջիկ, շատ աղուոր:

«Այո, Պարոն»:

«Ո՞ւր է, աղուորս», ըսաւ Սքրուճ:

«Ճաշարանը, Պարոն, տիկինին հետ: Ես վեր կ'առաջնորդեմ ձեզ, եթէ կ'ուզէք»:

«Շնորհակալ եմ: Ինք կը ձանձնայ զիս», ըսաւ Սքրուճ, ձեռքն արդէն իսկ ճաշարանին փականքին վրայ գնելով: «Ես հոս կը մտնեմ, սիրելիս»:

Մեղմով բացաւ դուռը և գլուխը ներս մուծեց: Անոնք սեղանը կը զիտէին (որ ձոխապէս զարդարուած էր իրենց առջև), վասն զի այս դեռատի տնաւորները միշտ բծախնդիր կ'ըլլան այսպիսի բաներու մասին և կ'ուզեն ամէն բան բարեկարգ տեսնել:

«Ֆրէ՛տ», ըսաւ Սքրուճ:

Ո՛հ, ո՛րքան դող ելաւ քեռորդւոյն կիներ: Սքրուճ այդ պահուն մոռցած էր թէ տիկինն անկիւնը նստած էր ոտքերուն տակ աթոռակով մը: Ապա թէ ոչ երբեք պիտի չընէր այսպէս:

«Ո՞վ է ան», գոչեց Ֆրէտ:

«Ես եմ, Սքրուճ Մօրեղբայրդ: Ճաշի եկած եմ: Կ'ընդունի՞ր զիս, Ֆրէտ»:

Ընդունի՛լ զինք: Բարեբախտութիւն եղաւ որ անոր թիւը թօթվելով չխախտեց տեղէն: Հինգ վայրկեանի մէջ Սքրուճ տնեցի եղաւ կատարելապէս: Աւելի սքրտապին ընդունելութիւն անկարելի էր: Քեռորդւոյն կիներ ձիշտ նոյն ընդունելութիւնն ըրաւ: Նմանապէս թոփրր երբ ներս եկաւ, նմանապէս գիրուկ քոյրը երբ ներս եկաւ, նմանապէս ամէնը երբ եկան: Հիանալի՛

ընկերութիւն, հիանալի՛ խաղեր, հիանալի՛ միաձայնութիւն, հի-ա-նա-լի՛ երջանկութիւն:

Բայց հետեւեալ առաւօտ կանուխ զրասենեակ գնաց: Շատ կանուխ: Կարող պիտի ըլլա՞ր արդեօք հոն գտնուիլ և Պոպ Քրէչիթի ուշանալը բռնել: Այդ էր անոր սրտին բոլոր բաղձանքը:

Եւ եղաւ, այո, կարող եղաւ: Ժամն ինը զարկաւ: Չկար Պոպ: Քառորդ անցաւ: Չկար Պոպ: Լման տասը ութուկէս վայրկեան ուշացաւ: Սքրուճ նստաւ իր դուռը բաց թողնով, որպէս զի տեսնէ անոր մուտն Աւազանաճև Խուցին մէջ:

Դուռը բանալէ առաջ Պոպ գլխարկն հանեց, շալն ալ: Ակնթարթի մէջ նստաւ աթոռին վրայ և սկսաւ փութով գրել՝ իբր թէ ժամը իննէն ի վեր կատարելի դործը լրացնելու և բնաւ պակաս չթողլու ջանքով:

«Պարոն», մրմռաց Սքրուճ իր սովորական ձայնով, որքան կրնար նմանցնել: «Ի՞նչ ըսել կ'ուզես օրուան այս ժամուն զաւով հոս»:

«Շատ կը ցաւիմ իրօք», ըսաւ Պոպ, «ուշ եմ այսօր»:

«Այո, էք», կրկնեց Սքրուճ: «Այո, էք: Հոս եկէք, խնդրեմ»:

«Տարւոյն մէջ անգամ մը միայն եղաւ այս, Պարոն» ըսաւ Պոպ աղաչական ձայնով և գլուխն Աւազանէն դուրս հանելով: «Այլեւս պիտի չպատահի: Երէկ քիչ մը ուրախութիւն ըրի, Պարոն»:

«Նայէ, քեզի ի՛նչ կ'ըսեմ, բարեկամ», ըսաւ Սքրուճ:

«Ես այս տեսակ բանի չեմ կրնար տանիլ այլեւս: Եւ ուստի», շարունակեց աթոռէն ցատկելով և այնպիսի հարուած մը տալով անոր կուրծքին որ մարդը գանդաչելով Աւազանին մէջ ինկաւ դարձեալ — «և ուստի պիտի աւելցնեմ ամսականդ»:

Պոպ երեքաց և քիչ մը քանակին մօտեցաւ: Խորհեցաւ անմիջապէս բռնել ու գետին զարնել Սքրուճը քանակով և պոռալ գաւթի ժողովրդին որ օգնութեան փութան և բռնաչապիկ մը բերեն:

«Ուրախ Ծնունդ, Պոպ,» ըսաւ Աքրուճ՝ անոր կրնակը ծեծելով այնպիսի եռանդով մը զոր կարելի չէր սխալ հասկնալ: «Շատ աւելի ուրախ Ծնունդ, Պոպ, ով իմ բարի մարդուկս, քան զոր վայելած ես իմ քով տարիներէ ի վեր: Պիտի բարձրացնեմ ամսականդ և պիտի ջանամ օգնել տառապող ընտանիքիդ: Այսօր խոկ կէսօրէ ետքը գործդ ու վիճակդ ի նկատ պիտի առնենք, Պոպ, տաքուկ բաժակներով: Արժարժէ կրակդ, և աման մը ածուխ դնէ անմիջապէս, Պոպ Բրէչիթ, անմիջապէս:»

Աքրուճ աւելի քան հաւատարիմ էր իր խօսքին: Կատարեց զայն լիովին և անհունօրէն եւս աւելի: Իսկ Թայնի Թիմի որ ջլեռաւ՝ երկրորդ հայր եղաւ: Այնքան բարի բարեկամ, բարի տէր և բարի մարդ եղաւ որքան բարի քաղաքը կամ բարի աշխարհի ուրիշ ոեւէ բարի՝ քաղաք, գիւղ կամ աւան կը ճանչնար: Ոմանք խնդացին տեսնելով փոփոխութիւնը զոր կրեց: Բայց ինք թողուց որ խնդան և հոգ չըրաւ, վասն զի խելացի ըլլալով գիտէր թէ այս երկրագունդին վրայ բարի ոչինչ կը պատահի, որու վրայ սկիզբը լիուրի չինդան ոմանք: Եւ գիտնալով թէ այդպիսիներ կոյր կ'ըլլան արդէն, յարմար սեպեց որ իրենց աչքերը ձմեթկեն ծաղրալից ժպիտներով, ինչպէս կ'ընեն անոնք որ այդ ախտն ունին աւելի խիստ ձեւերով: Իր սիրտն ալ կը խնդար և այդ բաւական էր անոր:

Այլեւս գործ չունեցաւ Ոգիներու(*) հետ, այլ Բացարձակ Ժուժկալութեան Սկզբունքով ապրեցաւ այնուհետեւ, ու միշտ կ'ըսուէր թէ ան գիտէ լաւ պահել Ծնունդը, եթէ ողջ ոեւէ անձ ունի այդ գիտութիւնը: Երանի թէ ճշմարտապէս այդ վկայութիւնը տրուի մեզի համար, ամէնու ալ համար: Եւ այդպէս, ինչպէս ըսաւ Թայնի Թիմ, Աստուած Օրհնէ՛ Մեզ, Ամէն Մէկս:

(*) Այս բառին Անգղիներէն կը նշանակէ նաեւ Ոգելիցներ:

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0168658

ՇԱՀԵԿԱՆ ԳԻՐՔԵՐ

ԵՐԱՅՆ ԳԱԻԹ	4
ԴԵՐԱՅԻԱՆՈՍ ԶԱՄԱՌՐԴՈՒԹԻՒՆԸ	10
ՍՈՒՐԻ ՊԱՅՆՐԱԶԻ	10
ԹԻՓ ԼԷՍԻՍ	1
ԱՌԵՆԵՐ ՌԵՐԵԿՆ	1
ՓՈԼԻՍՆՆԱ	